

Institutul Național de Cercetări Economice

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 31 (trim. III) 2018

ISSN 1857-3126

Chișinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Alina Ianioglo, Alexandru Ceban, Olga Timofei, Corina Gribincea, Tatiana Iațișin, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

© Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+373 22) 50-11-00, Fax: (+373 22) 74-37-94

e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	10
Rezumatul ediției	14
Capitolul I. PRODUCȚIA	19
Capitolul II. PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ	28
Capitolul III. FINANȚE	36
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	52
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	61
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	64
ANEXE STATISTICE	74

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Igor Dodon
Președintele Parlamentului	Adrian Candu
Prim-ministru	Pavel Filip
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați: Partidul Democrat din Moldova - 42, Partidul Socialiștilor din Republica Moldova - 24, Partidul Liberal - 9, Grupul Parlamentar Popular European - 9, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 6, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 5, Deputați neafiliați - 6.
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 13 municipii, UTA Găgăuzia, Unitățile administrative-teritoriale din stînga Nistrului
Populația stabilă	3547,5 mii locuitori (la începutul anului 2018)
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (cursul mediu de schimb, trimestrul III, 2018: 1 USD = 16,7 MDL; 1 EUR = 19,4 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	- Biroul Internațional al Muncii
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNM	- Banca Națională a Moldovei
BPN	- Bugetul Public Național
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CFA	- Consumul Final al Autorităților Publice
CFP	- Consumul Final al Populației
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul Protecției Efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
INCE	- Institutul Național de Cercetări Economice

IHH	- Indicele Herfendahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
IVF	- Indicele Volumului Fizic
IVU	- Indicele Valorii Unitare
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	- Moldova Agroindbank
MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
OCEMN	- Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională a Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare Adăugată Brută
VMS	- Valorile Mobiliare de Stat

TABELE

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2018	21
Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producției animaliere, ianuarie-septembrie 2018, %.....	23
Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018	24
Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie-septembrie 2018.....	24
Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2018.....	25
Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2018	25
Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor.....	26
Tabel 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2017 – septembrie 2018	34
Tabelul 4.1. Evoluția schimbărilor comerciale în ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. dolari...	56
Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T I 2011-2018 față de perioada similară a anului precedent, %.....	61
Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariați în întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-martie 2018.....	63
Tabelul 6.1. Minimul de existență în medie pe o persoană în Regiunea din partea stângă a Nistrului în ianuarie-iunie 2018, ruble pe lună.....	72

BOXE

Boxa 3.1. Noul sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar	43
Boxa 6.1. Salarii mai mari pentru cadrele didactice și suplimente pentru angajații grădinițelor	67
Boxa 6.2. Programul "Prima Casă 3"	70
Boxa 6.3. Tarife mai mici pentru distribuția energiei electrice	70

FIGURI

Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2018, %	19
Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2018 și la creșterea acestuia față de T.III 2017, %	20
Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2018 și la creșterea acestuia față de T.III 2017, %	20
Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2018,%.....	21
Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2018, %.....	22
Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2018, față de perioada similară a anului precedent, %	23
Figura 1.7. Dinamica anuală a indicelui producției industriale, ianuarie-septembrie 2009 -2018 (%).....	27
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %.....	28
Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %.....	29
Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %.....	30
Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor producătorilor în construcții, %	30
Figura 2.1.5. Evoluția prețurilor produselor agricole, % (f.p.s.a.p.).....	31
Figura 2.1.6. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO	32
Figura 2.2.1. Evoluția ratelor la instrumentele de politică monetară ale BNM	33
Figura 2.2.2. Evoluția activelor oficiale de rezervă și volumului de valută procurată de BNM de pe piața interbancară a Republicii Moldova	34
Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3.....	35
Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN* în 9 luni 2018, %.....	36
Figura 3.1.2. Evoluția structurii veniturilor curente în BPN, mil. MDL.....	37
Figura 3.1.3. Structura veniturilor curente în BPN la 30.09.2018, mil. MDL.....	38
Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor executate din BPN la 30.09.2018, %.....	39
Figura 3.1.5. Soldul Bugetului Public Național, mil. MDL	39
Figura 3.1.6. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL.....	40
Figura 3.1.7. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL.....	40
Figura 3.1.8. Raportul tipurilor de datorii de stat față de PIB, %.....	41
Figura 3.2.1. Evoluția activelor bancare.....	46
Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar	47
Figura 3.2.3. Nivelul lichidității sectorului bancar la 30.09.2018.....	48
Figura 3.2.4. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar	48

Figura 3.2.5. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL, %	49
Figura 3.2.6. Evoluția depozitelor atrase de bănci în I trimestru 2016, mil. MDL.....	49
Figura 3.2.7. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor.....	50
Figura 3.2.8. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare în 2017-2018.....	50
Figura 4.1. Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc la 30.09.2018, mil. dolari.....	53
Figura 4.2. Investițiile directe, pasive, capital propriu acumulat la 30.09.2018, pe activități economice, %.....	54
Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2018, mil. dolari SUA	54
Figura 4.4. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova, conform provenienței geografice în septembrie 2018, %.....	55
Figura 4.5. Structura exportului pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-iunie, %.....	57
Figura 4.6. Structura importurilor pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-iunie, %.....	58
Figura 4.7. Evoluția valorii comerțului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie, anul 2017 - 2018, mil. dolari	59
Figura 4.8. Structura comerțului exterior pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-septembrie, 2017-2018, mil. dolari	59
Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T I 2010-2018, unit	61
Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi create în Registrul de Stat, T I 2011-2018.....	62
Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în T III în anii 2010-2018.....	64
Figura 6.2. Evoluțiile numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în T III din anii 2014-2018.....	65
Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2017- TIII 2018, MDL.....	66
Figura 6.4. Evoluția veniturilor disponibile ale populației, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2015 - T III 2018.....	68
Figura 6.5. Evoluția cheltuielilor de consum, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2015 - T III 2018.....	69

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Trimestrul III al anului 2018 a fost marcat de o serie de evenimente importante atât de ordin politic, cât și economic și social.

4 iulie

Guvernul a aprobat semnarea Acordului de împrumut dintre Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, în valoare de 12 mil. EUR. Resursele financiare vor fi utilizate pentru achiziționare a 35 de ambulanțe de tip „C” (ambulanțe terapie intensivă) și 133 de tip „B” (ambulanțe de prim ajutor). Astfel, parcul de ambulanțe al Centrului Național de Asistență Medicală Urgentă Prespitalicească va fi reînnoit cu 168 de ambulanțe, ce va contribui la creșterea capacității de intervenție a Serviciului de Asistență Medicală Urgentă și va spori calitatea și rapiditatea serviciilor medicale acordate pacienților, inclusiv în sate.

9 iulie

Cu suportul Băncii Mondiale a fost lansat ghișeul unic de eliberare și gestionare a actelor permissive. Astfel, întreprinzătorii pot solicita online 29 de acte permissive din cele 150. Noua soluție digital va facilita procesul de eliberare a documentelor, atât pentru antreprenori, cât și pentru autoritățile publice emitente. Ghișeul unic electronic este accesibil pe portalul servicii.gov.md, unde solicitanții pot depune cererea online, semna electronic documentele și achita online taxele pentru obținerea actelor permissive. Bazele de date ale 30 de instituții publice vor fi conectate la acest sistem.

11 iulie

Cabinetul de miniștri a aprobat conceptul tehnic al Sistemului Informațional Automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice – MTender”. Datorită organizării online, achizițiile publice vor deveni mai simple, mai eficiente și mai transparente. Utilizarea platformei MTender va permite reducerea cheltuielilor guvernamentale cu până la 30%, iar ofertanții vor cheltui cu 150 – 1200 MDL mai puțin pentru o procedură de achiziție publică.

11 iulie

Guvernul a aprobat ratificarea a două Acorduri de împrumut pentru interconectarea rețelelor de energie electrică dintre Republica Moldova și România. Împrumuturile de la Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Banca Europeană de Investiții (BEI) sunt în valoare de câte 80 mil. EUR fiecare. Resursele financiare sunt destinate pentru realizarea proiectului „Construcția, echiparea și punerea în funcțiune a interconectării electrice dintre Republica Moldova și România”, ce corespunde măsurilor stipulate în Strategia Energetică 2030 și angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul Comunității Energetice. Costul estimat al proiectului este de 270 mil. EUR, din care împrumuturile a câte 80 mil. EUR de la BERD și BEI, finanțarea din partea Băncii Mondiale – 70 mil. EUR și grantul UE – 40 mil. EUR.

13 iulie

Legislativul a ratificat Acordul de Finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare privind „Programul de guvernare economică pentru Republica Moldova (DPO-3)”, semnat la Chișinău la 11 iulie curent. Programul DPO-3 reprezintă componentă cheie a

Parteneriatului Strategic pentru anii 2018-2021. Acordul prevede oferirea unui suport bugetar țării noastre – împrumut în valoare de 24,9 mil. EUR (echivalentul a 30 mil. USD), care a fost aprobat de Consiliul de Directori ai Băncii Mondiale la 5 iulie 2018. Resursele financiare sunt menite să susțină eforturile de reducere a riscurilor fiscale și de armonizare a condițiilor de dezvoltare a sectorului privat, pentru asigurarea stabilității macroeconomice și stimularea creșterii economice.

13 iulie

Strategia de dezvoltare a pieței financiare nebancale pe anii 2018-2022 și Planul de acțiuni aferent implementării acesteia au fost aprobate în ședința plenară a Parlamentului. Documentul, susținut de 55 de deputați din cei prezenți, punctează dezvoltarea pieței financiare nebancale pentru următorii 5 ani și prevede politici clare de acțiune, care cuprind peste 60 de măsuri, care derivă din angajamentele asumate de Republica Moldova prin Acordul de Asociere cu UE. Finanțarea acțiunilor prevăzute în Strategie va fi efectuată din contul bugetului CNPF și asistenței tehnice.

19 iulie

Codul administrativ al Republicii Moldova, care va defini modul de funcționare a instituțiilor și autorităților administrației publice, a fost votat de plenul Parlamentului în lectură finală. Noul Cod are drept scop sistematizarea tuturor reglementărilor legale referitoare la procedura administrativă și celor referitoare la contenciosul administrativ într-un singur act legislativ în vederea asigurării clarității, coerenței și accesibilității. Codul administrativ urmează să intre în vigoare la 1 aprilie 2019.

19 iulie

Parlamentul a aprobat Strategia națională de apărare și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia pentru anii 2018-2021. Strategia reprezintă un document de politici care stabilește modalitatea de realizare a funcțiilor instituțiilor statului în scopul asigurării apărării naționale. În același timp, aceasta presupune consolidarea, dezvoltarea și modernizarea sistemului național de apărare.

25 iulie

Guvernul a aprobat inițierea negocierilor asupra Acordului de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană cu privire la consolidarea potențialului de creștere al republicii printr-un mediu economic transparent, eficient și competitiv. Acordul prevede oferirea a 12 mil. EUR prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate, alte 250 mii EUR sunt prevăzute în cadrul Programului Anual de Acțiuni 2017 al UE. Bani vor fi utilizați pentru măsuri care vizează aplicarea echitabilă a legislației comerciale, gestionarea eficientă a activelor statului și a investițiilor publice, consolidarea protecției drepturilor investitorilor, promovarea reformelor în supravegherea sectorului financiar.

26 iulie

Proiectul noului Cod al serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova a fost votat în lectură finală, fiind susținut de 56 de deputați din cei prezenți la ședința plenară. Documentul are drept scop ajustarea legislației naționale în domeniul mass-media la cea europeană și prevede un șir de noi reglementări privind principiile de comunicare audiovizuală, în temeiul cărora trebuie să activeze toți furnizorii de servicii media, inclusiv: libertatea de exprimare, asigurarea informării corecte, protejarea spațiului audiovizual național, transparența proprietății, protecția jurnaliștilor, dreptul la replică etc.

26 iulie

Parlamentul a aprobat în ultima lectură pachetul legislativ pentru reforma fiscală. Acesta prevede stimularea mediului de afaceri, creșterea veniturilor populației, reducerea economiei tenebre, a salariilor în plic, a evaziunii fiscale și a veniturilor nedeclareate. Pachetul adoptat prevede: reducerea impozitului pe venit pentru persoane fizice de la 18% la 12%, prin stabilirea unei cote unice; reducerea contribuției angajatorului la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat de la 23% la 18% (se referă exclusiv la sectorul corporativ); dublarea scutirii personale, de la 11 280 de lei la 24 000 de lei, ș.a acțiuni. Pachetul legislativ urmează să intre în vigoare la data de 1 octombrie 2018.

27 iulie

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6.5% anual. Se mențin ratele de dobândă la creditele overnight la nivelul actual de 9.5% anual și la depozitele overnight la nivelul actual de 3.5% anual. De asemenea se mențin norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă la nivelul actual de 40.0% din baza de calcul și norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 14.0% din baza de calcul.

31 iulie

Depozitarul central unic al valorilor mobiliare (DCU) și-a început activitatea. Noua instituție este responsabilă de înregistrarea, evidența și decontarea valorilor mobiliare emise de entitățile din Republica Moldova. Constituirea DCU este una din reformele-cheie ale pieței financiare din Republica Moldova, realizată în cadrul programului cu Fondul Monetar Internațional cu sprijinul acordat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internațională (USAID).

1 august

Guvernul a aprobat Programul Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3” prevăzut pentru perioada 2019-2025, prin intermediul căruia, moldovenii din diasporă sunt încurajați să investească în dezvoltarea localităților de origine. Programul presupune susținerea proiectelor de infrastructură, agricole, de protecție a mediului, de eficiență energetică, dar și de promovare a turismului rural. De asemenea, vor fi eligibile proiecte educaționale, dar și de protecție socială, inclusiv de deschidere a centrelor medicale sau a cantinelor sociale. Condiția de bază pentru obținerea finanțării în cadrul Programului „DAR 1+3” este ca și beneficiarul să aibă o contribuție financiară, dar și să fie susținut de autoritățile locale și de un partener de dezvoltare sau donator.

4 septembrie

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6.5% anual. Se mențin ratele de dobândă la creditele overnight la nivelul actual de 9.5% anual și la depozitele overnight la nivelul actual de 3.5% anual. În același timp, a fost adoptată majorarea normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă cu 2,5 p.p., fiind stabilită în mărime de 42,5% din baza de calcul. Norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă se menține la nivelul actual de 14.0% din baza de calcul.

24 septembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat inițierea negocierilor și semnarea amendamentului nr. 2 la Contractul de Finanțare dintre Republica Moldova și Banca de Investiții pentru realizarea Proiectului „Livada Moldovei”, semnat în 2014. Noul amendament al contractului prevede

extinderea listei activităților investiționale eligibile spre finanțare. Astfel, micii producători, companiile start-up, dar și întreprinderile mici și mijlocii din sectorul agricol vor avea acces la resursele financiare oferite de Banca Europeană de Investiții (BEI). Proiectul „Livada Moldovei” prevede acordarea de către BEI a unui împrumut în valoare de 120 mil. EUR, prin intermediul căruia producătorii pot beneficia de sprijin financiar. Banii pot fi accesați prin operațiuni de creditare sau prin intermediul companiilor de leasing. Costul total al fiecărui sub-proiect nu poate depăși 5 mil. EUR.

24 septembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat Strategia de dezvoltare a industriei tehnologiei informației și a ecosistemului pentru inovare digitală pe anii 2018-2023 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia. Documentul prevede crearea unui mediu de afaceri IT competitiv, dezvoltarea capitalului uman în domeniul TIC, sporirea inovațiilor și a investițiilor în sector, precum și creșterea exporturilor de produse și servicii IT. Totodată, vor fi create rețele de hub-uri antreprenoriale în baza Centrelor de excelență TIC și incubatoare de afaceri. Implementarea Strategiei va costa estimativ 240 mil. MDL, resursele financiare vor fi alocate în mare parte de către comunitatea de afaceri și partenerii de dezvoltare.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2018, **produsul intern brut** a constituit în valori nominale 139145 mil. MDL în prețuri curente de piață, astfel înregistrând o creștere în termeni reali cu 4,0% față de aceeași perioadă a anului 2017. Activitățile principale ce au favorizat la sporirea PIB-ului în perioada respectivă sunt comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică (+1,2%), construcțiile (+1,2%), industria extractivă și industria prelucrătoare; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare (+0,8%).

În primele nouă luni ale anului 2018 **industria** înregistrează o creștere cu 6,0% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Faptul dat se datorează creșterii producției în cadrul industriei extractive cu 11,2% f.p.s.a.p., industriei prelucrătoare cu 5,8% f.p.s.a.p. și producției și furnizării de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat – cu o creștere de 5,9% f.p.s.a.p.

Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada ianuarie-septembrie 2018 a însumat 22340 mil. MDL (în prețuri curente), ceea ce a marcat o creștere cu 0,2% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului precedent. Rezultatul obținut se datorează în mare parte producției animale, care în perioada respectivă a sporit cu 1,0% f.p.s.a.p., pe când producția vegetală în aceeași perioadă a marcat o reducere cu 0,2%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 **volumul de mărfuri transportate** pe toate tipurile de transport a înregistrat o cantitate de 13,4 mil. tone. Acest volum este net superior celui din perioada similară a anului precedent cu 9,4%. Rezultatul obținut se datorează transportării de mărfuri pe *cale rutieră*, ce a marcat o creștere cu 9,6% mai mare f.p.s.a.p., *cale feroviară* cu 9,0% f.p.s.a.p., *cale fluvială* cu 5,0% și cea *aeriană* cu 25,1% față de ianuarie-septembrie 2017.

Investițiile în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018 au însumat cifra de 12898,9 mil. MDL (în prețuri curente), astfel înregistrând o creștere cu 13,5% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului precedent. Această creștere se datorează în mare parte investițiilor în imobilizări corporale, care au constituit 12666,9 mil. MDL sau cu 13,3% mai mult f.p.s.a.p. și investițiilor în imobilizări necorporale care au însumat 232,0 mil. MDL și o creștere de 21,8% f.p.s.a.p.

Prețuri și rate de schimb

Rata medie anuală a inflației continuă să scadă fiind susținută de cererea agregată modestă și aprecierea monedei naționale față de moneda unică europeană. În primele nouă luni ale anului 2018 IPC a coborât spre limita inferioară a intervalului asociat țintei staționare de 5 la sută ($\pm 1,5$ puncte procentuale) și a constituit 3,8%, ceea ce reprezintă o decelerare de 4p.p. față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

În trimestrul III, 2018 ritmul de creștere a IPC a fost de 2,9%, diminuându-se față de aceeași perioadă a anului precedent cu 4,5 p.p. Pentru componentele IPC în lunile iulie-septembrie 2018 s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 5,9%, produse nealimentare – 2,9%, servicii – (-2,0%).

În trimestrul III al anului 2018 **rata inflației de bază** a crescut cu ritmuri ce au devansat ușor dinamica IPC. Ritmul anual de creștere al inflației de bază în perioada iulie-septembrie 2018 a

fost de 3,2% f.p.s.a.p., în scădere cu 1,7 p.p. față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului precedent. În expresie lunară, ritmul de creștere a inflației de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 3,4% și în lunile august și septembrie – 3,1% f.p.s.a.p.

În trimestrul II, 2018 creșteri neuniforme au înregistrat și alți indici ai prețurilor, care comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent au avut următoarele evoluții:

- ✓ indicele prețurilor producției industriale înregistrând valoarea de 0,6% f.p.s.a.p., este în scădere cu 2,9 p.p. față de valoarea atinsă în perioada similară a anului precedent;
- ✓ în sectorul construcțiilor prețurile 2,1 s-au majorat față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 0,5 p.p. și au constituit 2,6%;
- ✓ prețurile producătorului la produsele agricole au scăzut cu 4,6% față de perioada similară a anului 2017;
- ✓ ritmul de creștere a prețurilor la combustibili pe piața națională, a fost de 10% f.p.s.a.p., cu 2,8 p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului 2017.

În trimestrul III, 2018 *cursul mediu nominal de schimb* față de principalele valute de referință a fost de 19,4 MDL/EUR și 16,7 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 7,7% față de moneda unică europeană și cu 5,9% față de dolarul SUA.

Politica monetară

În trimestrul III, 2018 BNM a păstrat neschimbate valorile principalelor instrumente ale politicii monetare: rata dobânzii de politică monetară a fost menținută la nivelul de 6,5 la sută, iar amplitudinea coridorului simetric format în jurul său de ratele dobânzilor la facilitățile permanente a rămas nemodificată (± 3 puncte procentuale). În așa mod rata dobânzii la creditele overnight a constituit 9,5% iar rata dobânzii la depozitele overnight – 3,5%.

Rata rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă. În luna septembrie 2018, BNM a adoptat o nouă majorare a ratei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, care a crescut cu 2,5% și constituie 42,5%.

Rezervele oficiale la sfârșitul trimestrului III 2018 s-au majorat cu 218 mil. USD față de sfârșitul anului precedent și constituiau 3021,8 mil. USD, atingând o nouă valoare record pentru RM.

În trimestrul III, 2018 *masa monetară* își decelerează ușor ritmul de creștere, comparativ cu dinamica înregistrată în p.s.a.p. O contribuție mai semnificativă la creșterea masei monetare, au avut-o, similar perioadelor anterioare, componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă națională.

Finanțele publice

Veniturile totale ale Bugetului Public Național în 9 luni ale anului 2018 au constituit 42 645,4 mil. MDL, fiind în creștere cu 11,0% (sau 4 223,8 mil. MDL) față de aceeași perioadă a anului 2017, veniturile Bugetului de Stat – 26 743,6 mil. MDL, veniturile Bugetului Asigurărilor Obligatorii de Asistență medicală – 5053,9 mil. MDL, Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat – 14 661,7 mil. MDL și Bugetelor locale – 10 212,8 mil. MDL. Analiza structurii veniturilor nete ale BPN (fără transferurile între componentele bugetare) demonstrează ponderea considerabilă a încasărilor bugetului de stat – 62,71% din veniturile totale, precum și a încasărilor bugetului asigurărilor sociale – 34,38%. Contribuția mai mică s-a înregistrat la încasările bugetelor locale – 23,94% și FAOAM – 11,85%.

Valoarea veniturilor provenite din impozite și taxe în perioada nominalizată a înregistrat 27.713,8 mil. MDL (sau 64,99% din BPN), în creștere față de anul precedent cu 9,4% sau cu 2377,2 mil. MDL. Totodată, veniturile din granturi au constituit 209,6 mil. MDL, ce reprezintă o creștere de

38,5 mil. MDL sau 22,5% a veniturilor din granturi. Creșteri practic similare în indici relativi le-au avut veniturile din contribuții de asigurări – 13,1% sau 1458,7 mil. MDL, constituind 12.614,4 mil. MDL și veniturile nefiscale – 19,9% sau 349,4 mil. MDL, constituind 2107,6 mil. MDL. Aportul cel mai mare la formarea venitului BPN le-au avut impozitele pe mărfuri și servicii – 18.951,1 mil. MDL cu o creștere de 4,3% față aceeași perioadă a anului trecut (sau 32,95% din creșterea totală a veniturilor fiscale), din care TVA – 13.628,9 mil. MDL a acumulat 31,96% din veniturile BPN sau 48,8% din creșterea totală a veniturilor fiscale și 27,46% din creșterea totală a veniturilor BPN, iar accizele, constituind 3.978,0 mil. MDL au o pondere de 9,33% în veniturile BPN în descreștere cu -364,3 mil. MDL sau 8,4% față de anul precedent, cea mai mare parte a reducerii, cca 73,43%, revenind accizelor la mărfurile importate.

Partea de **cheltuieli a bugetului public național** în 9 luni ale anului 2018 s-a realizat în valoare de 40.874,7 mil. MDL, reprezentând o creștere cu 3615,2 mil. MDL sau cu 9,7% față de aceeași perioadă a anului precedent. Cheltuielile efectuate în 9 luni ale anului 2018 au constituit pe următoarele componente ale BPN: bugetul de stat – 26 357,1 mil. MDL, bugetul asigurărilor sociale de stat – 14198,2 mil. MDL, fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală – 4 732,3 mil. MDL, bugetele locale – 9613,7 mil. MDL. La finele lunii septembrie 2018, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național pentru începutul perioadei s-au mărit cu 1996,4 mil. MDL sau cu 41,8% față de aceeași perioadă a anului 2017 și au constituit 6.776,9 mil. MDL.

În același timp, soldul de mijloace bănești la sfârșitul perioadei s-a redus cu -527,9 mil. MDL sau cu 6,6% față de aceeași perioadă a anului 2017 și a constituit -8.554,2 mil. MDL, determinând modificarea soldului de mijloace bănești cu 55,4% față de aceeași perioadă a anului 2017, constituind -1799,9 mil. MDL, luând în considerare corectarea soldului de mijloace bănești cu -22,6 mil. MDL. Soldul bugetar excedentar la 30 septembrie 2018 a constituit 1770,7 mil. MDL, înregistrând o creștere de 152,4% față de aceeași perioadă a anului 2017, în condițiile creșterii veniturilor cu 11% și a cheltuielilor și activelor nefinanciare 9,7%.

La 30 septembrie 2018, **soldul datoriei de stat** a constituit 51561,9 mil. MDL, diminuându-se cu 98,5 mil. MDL sau cu 0,2% față de sfârșitul anului 2017, fiind influențat de diminuarea soldului datoriei de stat externe cu 666,5 mil. MDL, însă, atenuat de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 568,0 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2018, ponderea datoriei de stat în PIB, la situația din 30 septembrie 2018, a constituit 26,9%, înregistrând o diminuare în raport cu situația de la sfârșitul anului 2017 cu 2,3 p.p.

Sectorul bancar

În primele nouă luni ale anului 2018 în sectorul bancar național au fost promovate mai multe reforme în scopul consolidării și dezvoltării acestuia după principiile internaționale de siguranță, prudență și transparență. Au fost realizate schimbări majore în structura acționarilor din sectorul bancar și în domeniul reglementării, prin implementarea rapoartelor COREP conform cerințelor BASEL III. Cu toate aceste modificări, sectorul bancar național rămâne a fi și în continuare unul supra capitalizat, supra lichid și puțin funcțional, din cauza incluziunii financiare scăzute cu sectorul real, activității sale anemice pe piața produselor de finanțare a afacerilor și contribuției din ce în ce mai joase la creșterea economică.

Caracteristic perioadei de referință este menținerea tendinței de creștere a activelor, depozitelor și capitalului în sectorul bancar, ceea ce sporește capacitatea acestora de a face față riscurilor din activitate. Indicatorii prudențiali rămân a fi foarte înalți, în special acesta se referă la lichiditatea excesivă. **Activitatea de creditare** este robustă și incertă, deși unele progrese la acest capitol încep a se contura. Volumul creditelor neperformante conturează deja un trend descendent.

Sectorul extern

Soldul contului curent al balanței de plăți, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat un deficit de 836,49 mil. dolari, ce s-a aprofundat cu 63,2% față de ianuarie-septembrie 2017.

Soldul balanței serviciilor, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat o creștere cu 37,7% până la 287,63 mil. dolari. Această creștere s-a datorat majorării *exporturilor de servicii* cu 22,6% și a importurilor de servicii cu 18%.

Contul de capital în perioada ianuarie-septembrie 2018 a înregistrat un sold negativ de 28,98 mil. dolari (din care 12,05 mil. dolari în trimestrul III 2018) care a scăzut cu 76,5% față de perioada similară a anului 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (41,42 mil. dolari), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale a constituit 12,44 mil. dolari.

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital în valoare de 724,12 mil. dolari, dintre care în trimestrul III 2018 – 281,43 mil. dolari, ca rezultat al majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți cu 421,28 mil. dolari ca urmare a tranzacțiilor efective, în timp ce activele financiare externe ale rezidenților au scăzut pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2018 cu 302,84 mil. dolari.

Poziția investițională internațională la 30.09.2018, a constituit 3833,27 mil. dolari (34,5% relativ la PIB), soldul negativ aprofundându-se față de sfârșitul anului 2017 cu 18%. Activele financiare externe au însumat 5572,73 mil. dolari, în scădere cu 2,5% iar pasivele 9406 mil. dolari, în creștere cu 4,9%. Raportul dintre stocul activelor și pasivelor externe a constituit 59,2%.

Volumul total al transferurilor bancare de mijloace bănești din străinătate în **favorearea** persoanelor fizice în perioadei ianuarie-septembrie 2018, a constituit 955,05 mil. dolari, cu 9,5% mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent.

Comerțul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2018 a înregistrat o creștere cu 20,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Exporturile de mărfuri au constituit 1960 mil. dolari. Importurile de mărfuri au constituit 4181,5 mil. dolari, mai mult față de perioada similară a anului precedent cu 21,6%. Decalajul între evoluția exporturilor și importurilor au determinat acumularea unui **deficit al balanței comerciale** în valoare de 2221,5 mil. dolari, cu 434,3 mil. dolari.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în perioada ianuarie-septembrie 2018 a fost de 46,9%, comparativ cu 48% în perioada similară din anul 2017.

Mediul de afaceri

În T I 2018, numărul întreprinderilor înregistrate de Agenția Servicii Publice s-a diminuat cu 7% f.p.s.a.p. Potrivit datelor Agenției Servicii Publice, în T I 2018, în Registrul de stat, au fost trecute 1657 întreprinderi noi. Concomitent, în T I 2018, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat nesemnificativ comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 1936 întreprinderi.

De asemenea, începând cu T I 2017 și în T I 2018, numărul net de întreprinderi nou create a marcat o valoare negativă, ceea ce semnifică că numărul întreprinderilor radiate în perioada dată a depășit considerabil numărul înregistratelor.

Sectorul social

Situația demografică. În T III din anul 2018 numărul nașcuților-vii total pe țară a constituit 24915 pers., fiind în scădere cu 1149 copii sau cu 4,4% mai puțin comparativ cu T III din anul precedent, rata natalității a fost de 9,4 nașcuți-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 27307 pers., înregistrând o scădere de 278 persoane sau cu 1,0% mai puțin f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 10,3 decedați la 1000 locuitori, în

scădere cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în T III din anul 2018 a constituit 257 cazuri, fiind cu 7 cazuri mai mare decât în T III din anul precedent. Scăderea naturală în T III din 2018 a constituit -2392 persoane (-1536 persoane în T III din anul precedent) sau -0,9 persoane la 1000 de locuitori (-0,6 persoane la 1000 de locuitori în T III din anul precedent).

Numărul *căsătoriilor* total pe țară în T III din anul 2018 a constituit 15844, micșorându-se cu 522 sau cu 3,2% față de aceeași perioadă a anului trecut, iar rata nupțialității a constituit 6,0 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorțurilor din țară a constituit 7973, fiind în creștere cu 995 sau cu 14,3% față de T III din anul precedent. Rata divorțialității a constituit 3,0 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

Piața forței de muncă. În T III din anul 2018 *populația economic activă* a constituit 1407,7 mii pers., majorându-se cu 7,6% sau cu 99 mii persoane în comparație cu T III din anul 2017. Totodată, *rata de activitate* a populației a fost de 47,2% și s-a majorat cu 3,3 p.p. față de nivelul T III al anului 2017 (43,9%). *Populația ocupată* a fost de 1377,3 mii persoane, majorându-se cu 9,0% față de nivelul T III din 2017. *Rata de ocupare* a populației de 15 ani și peste a constituit 46,2%, fiind în creștere cu 3,8 p.p. față de T III din anul 2017. *Numărul șomerilor*, definit conform Biroului Internațional al Muncii în T III din 2018 a constituit 30,4 mii pers., fiind în descreștere cu 31,8% sau cu 14,2 mii persoane față de T III din anul 2017. *Rata șomajului* la nivelul țării în T III din 2018 a fost de 2,2%, fiind în descreștere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. *Populația inactivă* din țară (15 ani și peste) în T III din 2018 a fost de 1575,2 mii persoane și s-a redus cu 100 mii persoane sau cu 6,0% față de T III din 2017. Grupul NEET în T III din anul 2018 a avut o pondere de 24,9% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populația plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) față de 29,1% în T III din 2017.

Remunerarea muncii. În T III din anul 2018 câștigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL, majorându-se cu 12,0% față de T III din anul 2017, iar în termeni reali – cu 8,9%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (5624,8 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 12,7%, într-o mai mare măsură decât câștigul salarial mediu lunar din sectorul real (6845,1 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,6%. Cele mai bine plătite tipuri de activități economice sunt: Informații și comunicații (14228,4 MDL), Activități financiare și de asigurări (11976,5 MDL) și Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (11318,5 MDL).

Veniturile disponibile ale populației în Trimestrul III al anului 2018 au constituit în medie pe o persoană pe lună 2412,2 MDL, fiind în creștere cu 8,5% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populației s-au majorat cu 5,6%. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (45,1%), prestațiile sociale (25,0%) și transferurile bănești din afara țării (13,4%).

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în T III din 2018 au constituit în medie pe o persoană 2437,5 MDL, majorându-se f.p.s.a.p. cu 5,8%. În termeni reali, ajustând la indicii prețurilor de consum, cheltuielile populației s-au majorat în medie cu 3,0% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcționată spre: consumul alimentară (43,4%), întreținerea locuinței (18,8%) și îmbrăcăminte și încălțăminte (11,0%).

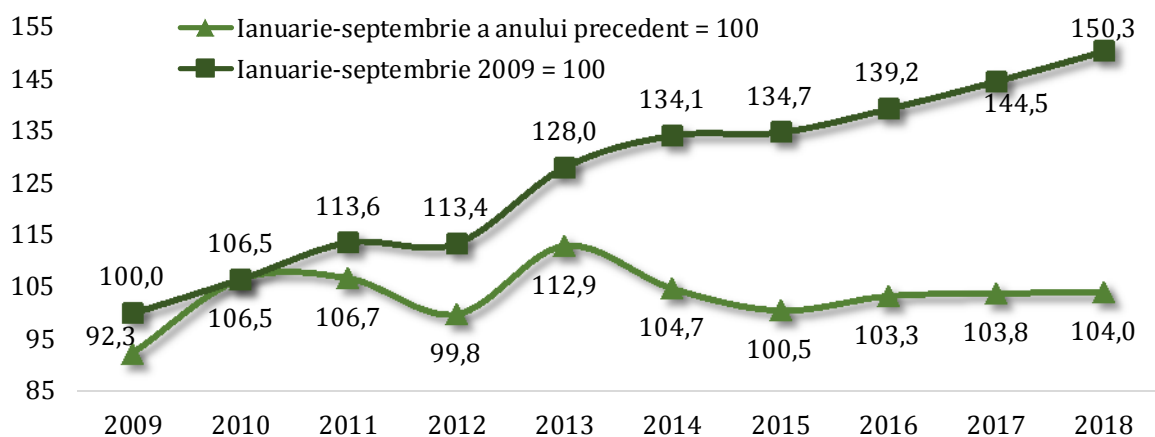
Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2018 a constituit 708,8 mii persoane sau cu 9,5 mii persoane mai puțin comparativ cu 1 octombrie 2017. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2018 a constituit 1663,18 MDL, fiind în creștere cu 11,2% față de 1 octombrie 2017.

Capitolul I

PRODUCȚIA¹

Produsul intern brut

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2018, produsul intern brut a constituit în valori nominale 139145 mil. MDL în prețuri curente de piață, astfel înregistrând o creștere în termeni reali cu 4,0% față de aceeași perioadă a anului 2017.

Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2018, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

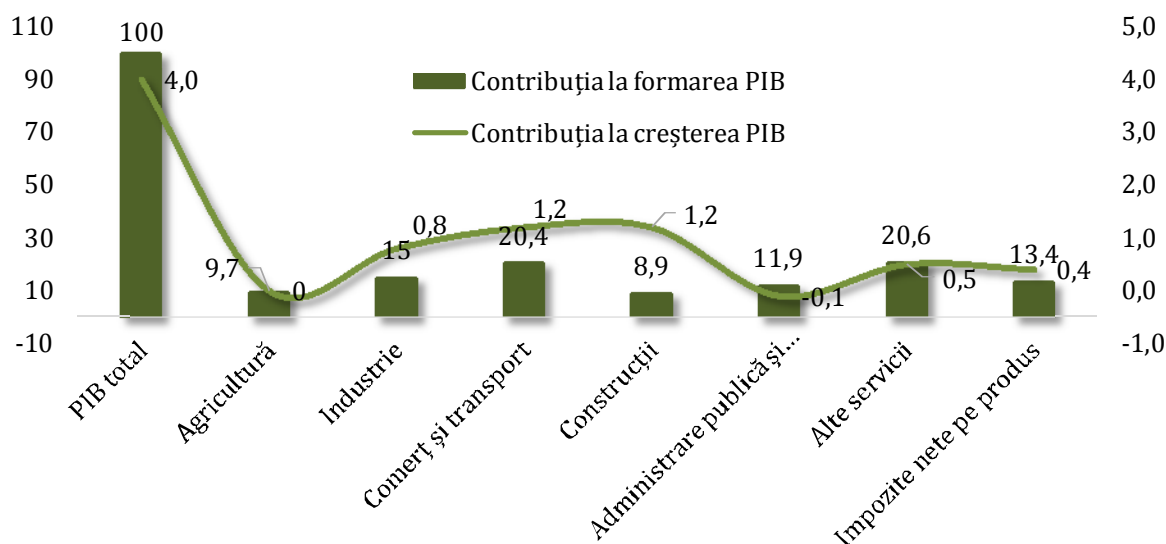
În perioada respectivă a anului 2018, volumul PIB-ului a avut ritmuri diferite de creștere. Astfel, în trim. I, acesta a înregistrat o majorare de 3,7%, urmată de o creștere de 5,2% în trim. II și o micșorare a ritmului de creștere în trim. III – atingând 3,4% f.p.s.a.p. (în serie brută). Valoarea adăugată brută pe economie în perioada ianuarie-septembrie 2018 a avut parte și ea de o creștere comparativ cu perioada similară a anului precedent (+4,2%), astfel contribuind la creșterea și formarea PIB cu 3,7% și cu 86,6% respectiv.

Activitățile principalele ce au favorizat sporirea PIB-ului în perioada respectivă au fost:

- Comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică au favorizat la sporirea PIB-ului cu 1,2%, având o pondere de 20,4% în formarea lui și o majorare a VAB cu 5,8%;
- Construcțiile au majorat PIB-ul cu 1,2%, cu o pondere mai redusă la formarea PIB de 8,9%, dar care au înregistrat o creștere semnificativă a VAB +15,9%;
- Industria extractivă și industria prelucrătoare; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare +0,8% la sporirea PIB-ului, cu o pondere la formarea lui de 15,0% și o majorare a VAB cu 5,3%.

De asemenea, volumul impozitelor pe produse a crescut cu 1,1% f.p.s.a.p., astfel contribuind la creșterea și formarea PIB cu 0,2% și cu 13,6%, respectiv.

¹ Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale, elaborate de către Biroul Național de Statistică. În unele cazuri, special menționate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

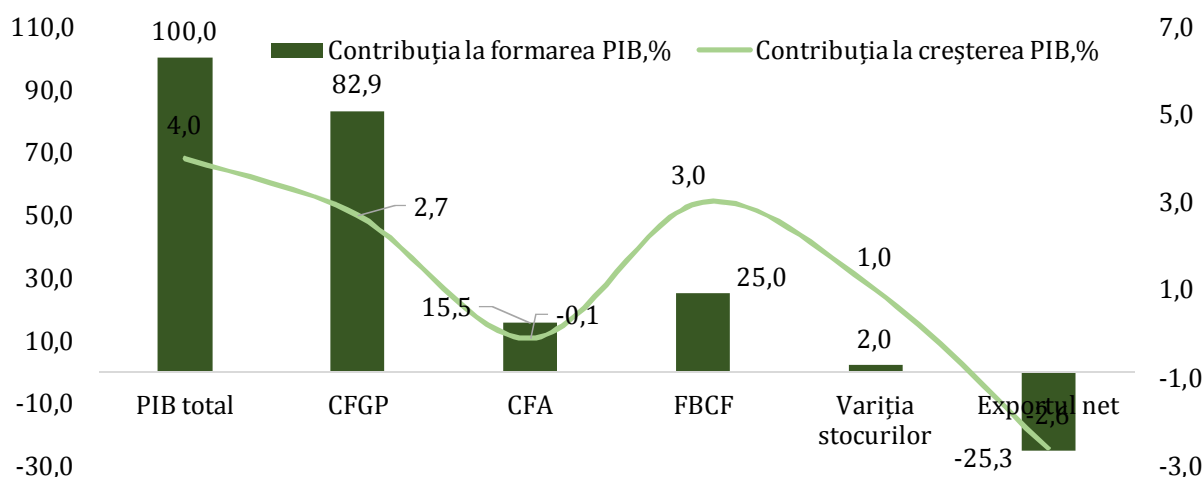

Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2018 și la creșterea acestuia față de T.III 2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Sub aspectul **categoriilor de utilizări**, creșterea PIB-ului a fost posibilă datorită sporirii consumului final al gospodăriilor populației +2,7% având o contribuție de 82,9% la formarea PIB și o majorare a volumului cu 3,2%. Aspecte pozitive au fost întâlnite în cadrul formării brute de capital fix, ce a contribuit la creșterea PIB-ului cu 3,0%, 25% la formarea PIB și a marcat o sposire cu 12,7% f.p.s.a.p.

Pe de altă parte, exportul net de bunuri și servicii a avut o contribuție negativă la creșterea PIB (-2,6%), dat fiind faptul că importurile de bunuri și servicii au avut o contribuție mai semnificativă la formarea PIB decât exporturile, cu 55,3% și 30,0%, respectiv.

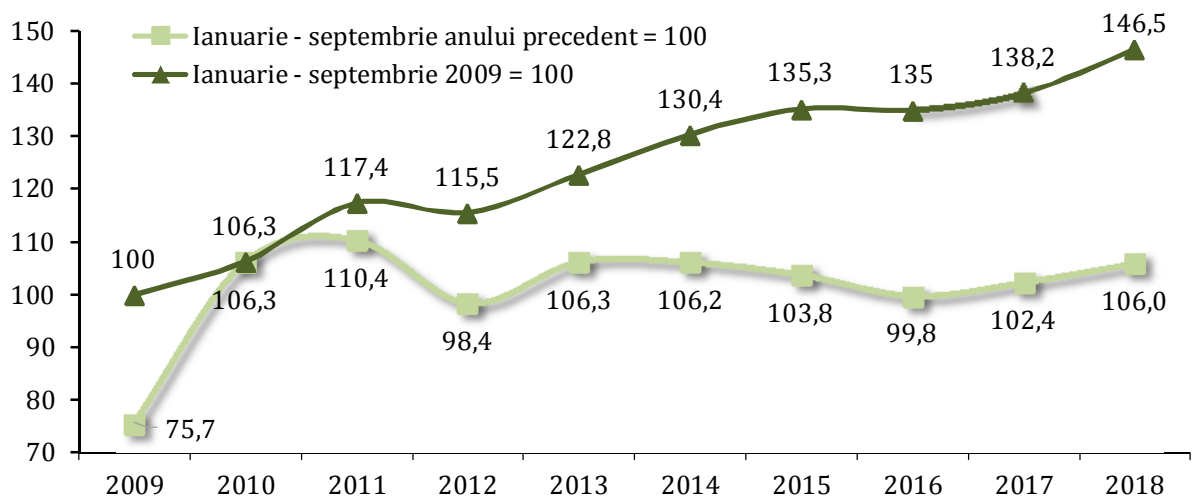
Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2018 și la creșterea acestuia față de T.III 2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Industria

În primele nouă luni ale anului 2018 industria se bucură de o creștere de 6,0% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Acest fapt se datorează creșterii tuturor compartimentelor industriale și anume: industria extractivă în perioada dată a înregistrat o creștere de 11,2% f.p.s.a.p., industria prelucrătoare obținut un rezultat cu 5,8% f.p.s.a.p. și producția și furnizarea

de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a înregistrat o creștere cu 5,9% f.p.s.a.p.

Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2018,%

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică.

În cadrul industriei prelucrătoare, cele mai mari creșteri au fost înregistrate de activitățile "Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor" (+48,4%), "Fabricarea echipamentelor electrice" (+22,3%), "Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte; prepararea și vopsirea blănurilor" (+20,9%), "Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite" (+20,0%) și "Producția altor produse din minerale nemetalifere" (+16,5%). Însă, în același timp, au existat activități ce au înregistrat și reduceri, printre care se regăsesc "Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice" (-5,8%), "Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor" (-12,5%), "Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice" (-12,7%), "Fabricarea produselor farmaceutice de baza și a preparatelor farmaceutice" (-29,3%) și "Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a." (-35,0%).

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2018

INDUSTRIE - TOTAL	Ianuarie-septembrie 2017 fata de ianuarie-septembrie 2016
A	1
INDUSTRIA EXTRACTIVA	
Alte activități extractive	110,9
INDUSTRIA PRELUCRATOARE	105,8
Industria alimentara	104,7
Fabricarea băuturilor	102,3
Fabricarea produselor de tutun	C
Fabricarea produselor textile	112,6
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte	104,8
Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte; prepararea și vopsirea blănurilor	120,9
Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	120,0
Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	115,7
Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	87,5

Tabelul 1.1 – continuare

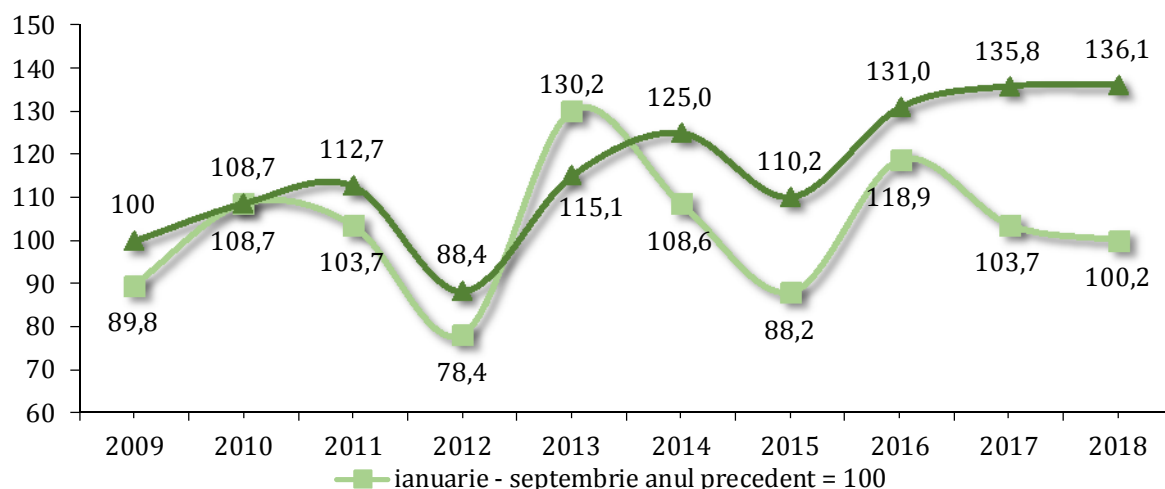
A	1
Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țițeiului	C
Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	107,7
Fabricarea produselor farmaceutice de baza și a preparatelor farmaceutice	70,7
Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	94,2
Producția altor produse din minerale nemetalifere	116,5
Industria metalurgică	104,0
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	105,2
Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	87,3
Fabricarea echipamentelor electrice	122,3
Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	65,0
Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor	148,4
Fabricarea altor mijloace de transport	C
Fabricarea de mobilă	108,3
Alte activități industriale n.c.a.	109,2
Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	109,2
PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI AER CONDIȚIONAT	105,9
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	105,9

Notă: C = Date confidențiale (mai puțin de 3 unități raportoare)

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică.

Agricultura

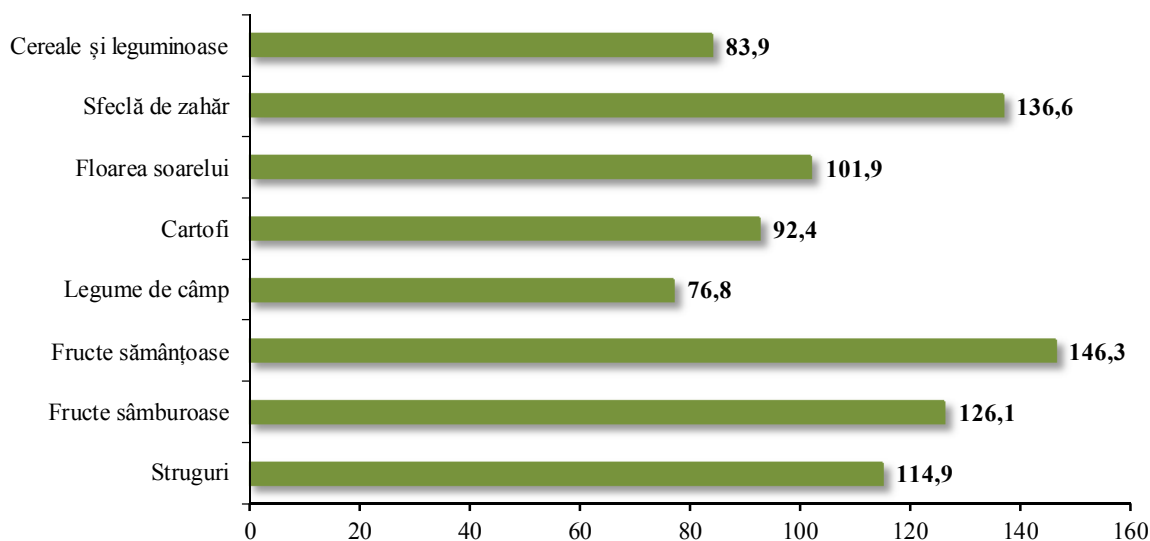
Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada ianuarie-septembrie 2018 a însumat 22340 mil. MDL (în prețuri curente), ceea ce constituie o creștere cu 0,2% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului precedent. Rezultatul obținut se datorează în mare parte producției animale, care în perioada respectivă a sporit cu 1,0% f.p.s.a.p., pe când producția vegetală în aceeași perioadă a marcat o reducere cu 0,2%.

Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2018, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Recolta globală a culturilor cerealiere și leguminoase boabe în perioada ianuarie-septembrie a avut parte de o reducere semnificativă ca urmare a reducerii recoltei de grâu și a recoltei de orz. Cu regret, reduceri comparativ cu perioada precedentă a anului 2017 au fost observate și la recoltarea legumelor de câmp (-23,2%), rapiței (-19,0%) și cartofilor (-7,6%).

Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2018, față de perioada similară a anului precedent, %

Sursa: În baza datelor Biroului Național de Statistică.

În primele 9 luni ale anului 2018 în zootehnie doar în producția (creșterea) vitelor și păsărilor (în masă vie) înregistrează sporiri comparativ cu ianuarie-septembrie 2018, ca urmare a creșterii producției în întreprinderile agricole cu 15,5%, restul însă au înregistrat reduceri, astfel producția de lapte s-a redus cu 7,3% f.p.s.a.p., iar producția de ouă s-a redus cu 2,9% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producției animale, ianuarie-septembrie 2018, %

	Total	în % f.d.s.a.p 2018	ponderea în % față de total
Creșterea vitelor și păsărilor în masă vie - total(mii tone)	152,5	104,5	100
din care:			
întreprinderile agricole	62,9	115,5	58,8
gospodăriile populației	89,6	98	41,2
Lapte - total (mii tone)	342,7	92,7	100
din care:			
întreprinderile agricole	17,7	91,4	9,2
gospodăriile populației	325	92,8	90,8
Ouă - total mil. buc	546,6	97,1	100
din care:			
întreprinderile agricole	232,2	99,2	42,5
gospodăriile populației	314,4	95,5	57,5

Sursa: în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Investițiile în active imobilizate

Investițiile în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018 au însumat cifra de 12898,9 mil. MDL (în prețuri curente), astfel înregistrând o creștere de 13,5% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului precedent. Această creștere se datorează în mare parte investițiilor în imobilizări corporale, care au constituit 12666,9 mil. MDL sau cu 13,3% mai mult f.p.s.a.p. și investițiilor în imobilizări necorporale care deși nu dețin o cotă semnificativă, au însumat 232,0 mil. MDL și o creștere de 21,8% f.p.s.a.p.

Ca rezultat al analizei tipurilor de investiții în imobilizărilor corporale, concluzionăm cu ușurință creșterea tuturor tipurilor de investiții, excepție fiind investițiile în clădiri rezidențiale, care în perioada respectivă au înregistrat reduceri cu 4,2%, restul însă au marcat creșteri cu tempouri diferite. Astfel, investițiile în construcțiile inginerești au crescut cu 36,7%, în mijloace de transport cu 21,5%, în clădiri nerezidențiale cu 13,3%, în alte imobilizări corporale cu 9,6% și în mașini, utilaje și instalații de transmisie cu 8,3%.

Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Realizări, mil. MDL	în % față de ianuarie - septembrie 2016	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	12898,9	113,5	100
Imobilizări necorporale	232	121,8	1,80
Imobilizări corporale	12666,9	113,3	98,20
din care:			
- clădiri rezidențiale	1855,2	95,8	14,65
- clădiri nerezidențiale	2135,2	113,3	16,86
- construcții inginerești	2572,7	136,7	20,31
- mașini, utilaje, instalații de transmisie	4204,3	108,3	33,19
- mijloace de transport	1256,4	121,5	9,92
- alte imobilizări corporale	643,1	109,6	5,08

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Sursa principală, ca și în perioadele precedente, au fost mijloacele proprii ale investitorilor, care în perioada respectivă au atins cota de 63,1% din totalul investițiilor în activele imobilizate și care au înregistrat o creștere cu 1,8%, comparativ cu perioada similară a anului 2017. Cele mai mari creșteri față de aceeași perioadă a anului 2017 au fost înregistrate din partea bugetului de stat, cu o creștere de 2,4 ori, fiind urmată de bugetul unităților administrativ – teritoriale și din partea altor surse care au avut creșteri cu 31,9%. Reduceri au fost înregistrate doar din partea surselor din străinătate (-12%).

Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Realizări mil. MDL	în % față de ianuarie - septembrie 2017	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	12898,9	113,5	100,0
care sunt finanțate din contul:			
- bugetul de stat	1177,4	de 2,4 ori	9,3
- bugetul unităților administrativ - teritoriale	711,1	131,9	5,5
- mijloacelor proprii	8136,9	101,8	63,1
- surselor din străinătate	473,5	88,0	3,7
- altor surse	2400,0	131,9	18,6

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Comerț și alte servicii destinate pieței

În perioada ianuarie-septembrie 2018, cifra de afaceri din orientare comparativ cu perioada similară a anului 2017, astfel înregistrând o creștere cu 7,2% (în comerțul cu amănuntul (cu excepția comerțului cu autovehicule și motocicletele) își schimbă vectorul de perțuri comparabile). De asemenea, și cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate populației comparativ cu aceeași perioadă a anului 2017 a sporit cu 10,7%.

Comerțul cu autovehicule și motociclete în perioada respectivă și-a majorat cifra de afaceri cu 6,5% (în prețuri curente) față de ianuarie-septembrie 2017. La fel și comerțul cu ridicata în perioada dată își mărește cifra de afaceri cu 8,5% față de perioada similară a anului 2017.

Transportul

În perioada ianuarie-septembrie 2018 **volumul de mărfuri transportate** pe toate tipurile de transport a înregistrat o cantitate de 13,4 mil. tone de mărfuri. Acest volum este net superior celui din perioada similară a anului precedent cu 9,4%. De asemenea, în perioada respectivă se înregistrează și o creștere la capitolul parcursul mărfurilor, cu o valoare de 3461,5 mil. tone-km ce este cu 4,7% mai mare față de ianuarie-septembrie 2017.

În marea lui parte, rezultatul obținut se datorează transportării de mărfuri pe **cale rutieră** care în perioada respectivă, fiind transportate 9,6 mil. tone de mărfuri a obținut un rezultat cu 9,6% mai mare f.p.s.a.p., fiind urmată de transportarea mărfurilor pe **cale feroviară**, unde au fost transportate 3,7 mil. tone sau mai bine zis cu 9,0% mai mult față de perioada corespunzătoare a anului 2017. Cu toate că transportarea de mărfuri pe **cale fluvială** și cea **aeriană** nu au o cotă semnificativă la compartimentul dat, și ele se bucură de o creștere cu 5,0% și 25,1% față de perioada ianuarie-septembrie 2017.

Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Ianuarie - septembrie 2018	în % față de ianuarie - septembrie 2017	Cota din totalul mărfurilor transportate
Mărfuri transportate - total, mii tone	13357,6	109,4	100
din care pe modul de transport:			
- feroviar	3679,3	109	27,54
- rutier	9578,2	109,6	71,71
- fluvial	99,2	105	0,74
- aerian	0,9	125,1	0,01

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Majoritatea modurilor de deplasare alese de către pasageri în perioada ianuarie-septembrie 2018 sunt în descreștere în tempouri diferite, excepție fiind cele pe cale fluvială. Astfel, ca de obicei, principalul mod de deplasare rămâne prin intermediul autobuzelor și microbuzelor, care în perioada ianuarie-septembrie 2018 a atins cifra de 73042,6 mii pasageri sau cu 1,8% mai puțin f.p.s.a.p., fiind urmată de calea aeriană de transport cu un număr de 1310,4 mii pasageri ce au profitat de acest tip de transport care la rândul lui s-a redus cu 1,6%. Cu toate ca deplasarea pasagerilor pe cale feroviară și așa nu este cea mai răspândită, acesta în perioada respectivă a avut cele mai semnificative reduceri (cu 6,4%), comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2018

	Mii pasageri	în % față de ianuarie - septembrie 2017
Autobuse și microbuze	73042,6	98,2
Aerian	1310,4	98,4
Feroviar	1167,3	93,6
Fluvial	106,1	108,4

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Turismul

În perioada ianuarie-septembrie 2018 turiștii și excursioniștii care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 277 mii, sau altfel spus, o cifră cu 19,6% mai mare comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Rezultatul obținut se datorează tuturor tipurilor de turism care au contribuit la creștere în mod diferit, astfel la turismul receptor au participat circa 15 mii de turiști și excursioniști (cu 15,9% mai mult f.p.s.a.p.), la turismul emițător au participat 233,1mii de turiști și excursioniști (cu 22,4% mai mult f.p.s.a.p.) și la turismul intern au participat 28,8 mii de turiști și excursioniști (cu 2,1% mai mult f.p.s.a.p.).

Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor

	Turiști și excursioniști în perioada ianuarie - septembrie 2018	% față de ianuarie - septembrie 2017
TOTAL	276 998	119,6
Turism receptor (primirea cetățenilor străini în țară)	15 028	115,6
Turism emițător (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în străinătate)	233 158	122,4
Turism intern (deplasarea rezidenților Republicii Moldova prin interiorul țării, în scop turistic)	28 782	102,1

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică.

Din totalul persoanelor străine ce au vizitat Republica Moldova prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor în perioada ianuarie-septembrie 2018, 83,2% au vizitat țara cu scop de odihnă, recreere și agrement, 13,5% cu scop de afacere și scopuri profesionale și 3,3% cu scop de tratament. Majoritatea nerezidenților au fost originari din: România (18,4%), Austria (9,7%), Germania și Federația Rusă (câte 9,1%), Ucraina (6,8%) și Polonia (6,3%).

Persoanele rezidente ce au plecat din țară în perioada similară au avut scopul principal de odihnă, recreere și agrement (99,1%), principalele direcții fiind țările: Turcia (39,3%), Bulgaria (25,6%), România (9,7%), Grecia (8,2%) și Egipt (6,9%).

Participanții la turismul intern au ales în special agenții de turism și turooperatori din mun. Chișinău (44,7%), din regiunile de dezvoltare Centru (27,4%) și Sud (25,0%).

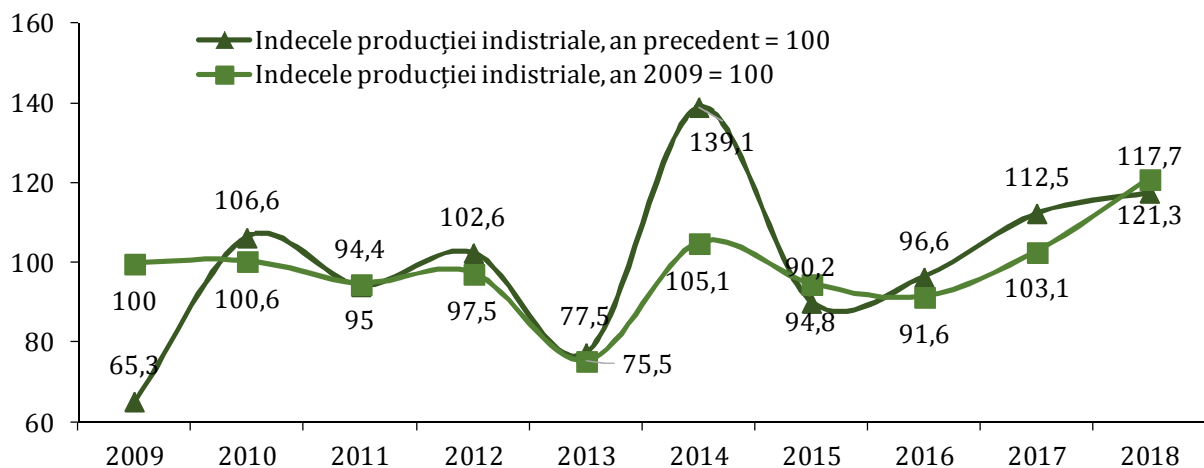
Activitatea industrială și investițională în raioanele din stânga Nistrului și mun. Bender²

În primele nouă luni ale anului 2018 activitatea industrială și investițională se bucură de o creștere semnificativă comparativ cu anul precedent. Astfel, conform informației prezentate de către Organul de statistică din regiunea transnistreană, indicele producției industriale pentru primele nouă luni ale anului 2018 a marcat o creștere de 17,7% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Rezultatul dat se datorează în mare măsură siderurgiei, care în perioada respectivă a crescut cu 30,2%, industriei electrotehnice – cu o creștere de 16,3%, industriei constructoare de mașini și prelucrării metalelor – cu o creștere de 10,2%, industriei alimentare – cu o creștere de 10,4%, ș.a. În aceeași perioadă, însă, au fost înregistrate și reduceri în: industria tipografică cu 3,8% și industria de prelucrare a făinii și crupelor cu 5,9%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2018 au crescut și investițiile în imobilizările corporale cu 76,6% (în prețuri curente) comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, ca rezultat al

² Conform datelor organului de statistică din regiunea transnistreană: <http://mer.gospmr.org/gosudarstvennaya-sluzhba-statistiki/informacziya/o-soczialno-ekonomicheskopolozhenii-pmr.html>

Figura 1.7. Dinamica anuală a indicelui producției industriale, ianuarie-septembrie 2009 -2018 (%)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Organului oficial de statistică din regiunea transnistreană.

creșterii investițiilor în mașini, utilaje și mijloace de transport (ce dețin o cotă de 31,7%) cu 72,3% f.p.s.a.p. și a sporirii investițiilor în lucrările de construcții și montaj (ce dețin o cotă de 66,2%) cu 78,4% f.p.s.a.p.

Agricultura se bucură de o creștere comparativ cu perioada similară a anului 2017, înregistrând o majorare de 31,7%. Rezultatul dat este asigurat de producția vegetală ce în perioada respectivă a crescut cu 32,2% și producția animalieră, care de asemenea, a crescut cu 29,2% f.p.s.a.p.

La capitolul transporturi, de asemenea se observă o creștere de 38,9% pe fundalul perioadei similare a anului 2017, fapt ce se datorează creșterii volumului de mărfuri transportate cu 44,0%, dar și a creșterii distanței parcurse cu 4,3%. Transportul de pasageri în perioada respectivă a avut o creștere ușoară cu 3,0% f.p.s.a.p.

Comerțul în principal prestat populației în perioada respectivă a înregistrat o creștere de 17,5% f.p.s.a.p. ca rezultat al sporirii cifrei de afacere a comerțului cu amănuntul cu 26,2% și a creșterii cifrei de afacere a comerțului cu produse alimentare cu 7,2%. În același timp, cifra de afaceri pentru serviciile prestate în perioada respectivă a înregistrat reduceri cu 1,9% f.p.s.a.p.

Capitolul II PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ

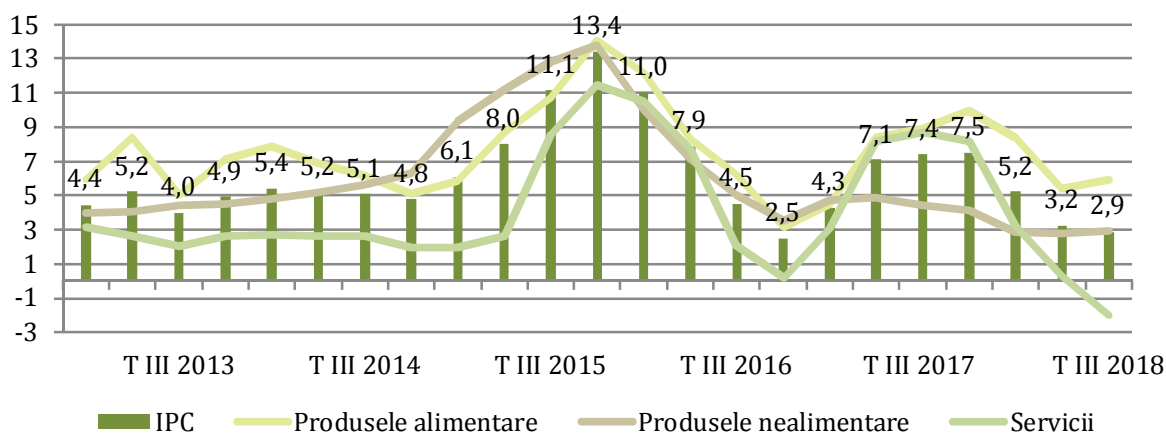
2.1 PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

Prețuri

Rata medie anuală a inflației continuă să scadă fiind susținută de cererea agregată modestă și aprecierea monedei naționale față de moneda unică europeană.

În primele nouă luni ale anului 2018 IPC a coborât spre limita inferioară a intervalului asociat țintei staționare de 5 la sută ($\pm 1,5$ puncte procentuale) și a constituit 3,8%, ceea ce reprezintă o decelerare de 4p.p. față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

În trimestrul III, 2018 ritmul de creștere a IPC a fost de 2,9%, diminuându-se față de aceeași perioadă a anului precedent cu 4,5p.p. Pentru componentele IPC în lunile iulie-septembrie 2018 s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 5,9%, produse nealimentare – 2,9%, servicii – (-2,0%).

Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

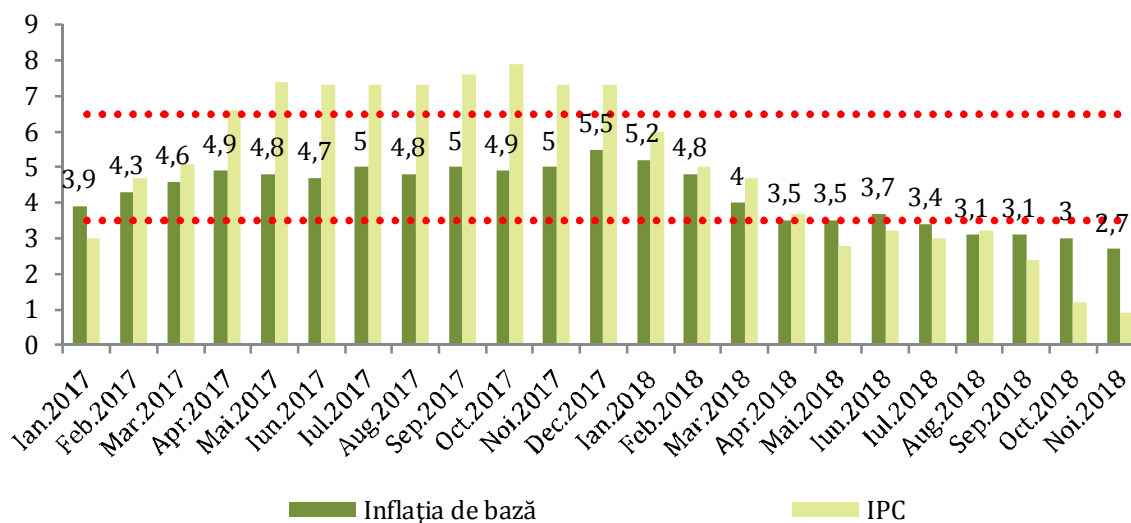
În trimestrul III 2018, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 5,9% ceea ce reprezintă o temperare de ritm cu 3 p.p. sub nivelul înregistrat în trimestrul III al anului precedent. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări a prețurilor la produsele alimentare: în iulie – 5,5%, în august – 6,9% și în septembrie – 5,3%. În trimestrul III, 2018 cele mai semnificative creșteri de preț au fost la unele legume, precum: varza cu 49,1%, ceapa cu 45,2%, morcov cu 59,1%; la fructe cu 11,6%, al unt cu 10% etc. Reduceri relative de preț au fost înregistrate la produsele de morărit și panificație, zahăr, ulei, usturoi etc.

Ritmul de creștere a prețurilor la produsele alimentare s-a diminuat în perioada vizată în mare parte datorită aprecierii monedei naționale față de moneda unică europeană și dispărării impactului pe care l-au avut factorii meteorologici asupra prețurilor la produsele alimentare în anul precedent.

Prețurile la produsele nealimentare în trimestrul III 2018 s-au majorat cu 2,9% f.p.s.a.p, valoarea indicatorului dat diminuându-se cu 1,5 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2017. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creșterile au fost de: 3,4% în iulie, de 2,7% în august și de 2,6% în septembrie. Micșorarea prețurilor reglementate pe seama reducerii tarifelor la gazul de rețea și prețurilor la medicamente, precum și aprecierea monedei naționale sunt principalii factori care au favorizat diminuarea ritmului de creștere a prețurilor la produsele nealimentare în perioada viza.

Totuși, în trimestrul III 2018 creșteri de preț au înregistrat majoritatea produselor nealimentare, cu excepția autoturismelor, frigiderelor, mașinilor de spălat, televizoarelor și medicamentelor. Prețurile la produsele nealimentare au crescut pe seama schimbărilor realizate în politica fiscală ce au condus la majorarea accizelor unor produse. Cele mai mari majorări de preț f.p.s.a.p au fost înregistrate la: țigări – cu 21,4%, combustibili cu 9,9%, încălțăminte – cu 4%, confecții – cu 4% etc.

În trimestrul III al anului 2018 prețurile la servicii și-au continuat trendul descendent, fiind în descreștere cu 2% f.p.s.a.p și cu 10,7 p.p. sub nivelul indicatorului respectiv în anul 2017. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent prețurile la servicii au scăzut: în iulie cu 1,7%, în august cu 1,9% și în septembrie cu 2,5%. În perioada de referință, comparativ cu trimestrul III al anului precedent creșteri semnificative de preț au fost înregistrate în special pentru serviciile în turism – cu 33,6%, la serviciile de confecționare a mobile cu 5,7%, la transportul de pasageri aerian – 5%. Decelerarea ritmului de creștere a prețurilor la servicii s-a produs pe seama diminuării prețurilor la gazele naturale din rețea cu 20,2%, serviciilor comunal-locative cu 7,8% și la transportul feroviar cu 11,4%.

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %

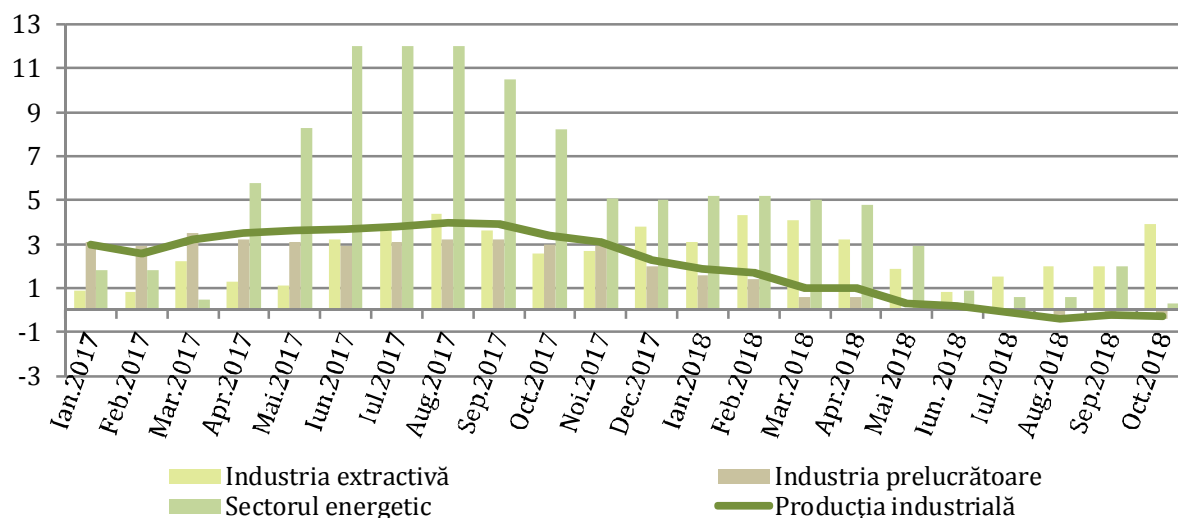
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În trimestrul III al anului 2018 rata de bază a inflației a crescut cu ritmuri ce au devansat ușor dinamica IPC. Ritmul anual de creștere al inflației de bază în perioada iulie-septembrie 2018 a fost de 3,2% f.p.s.a.p., în scădere cu 1,7 p.p. față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului precedent. În expresie lunară, ritmul de creștere a inflației de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 3,4% și în lunile august și septembrie – 3,1% f.p.s.a.p.

Trendul descrescător a inflației de bază a fost determinat de aprecierea monedei naționale față de principalele valute de referință precum și prin scăderea presiunilor inflaționiste din partea componentelor IPC. Totuși, în această perioadă inflația de bază a fost supusă și unor presiuni inflaționiste din partea prețurilor subcomponentelor sale, precum cele la țigări și la serviciile de turism.

Prețurile producției industriale în primele nouă luni ale anului 2018 înregistrează o decelerare, ritmul anual de creștere a acestora înregistrând valoarea de 0,6% f.p.s.a.p., fiind în scădere cu 2,9 p.p. față de valoarea atinsă în perioada similară a anului precedent.

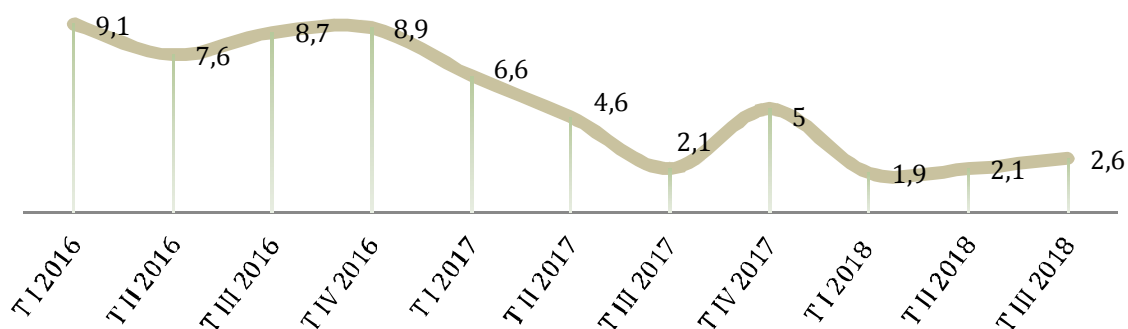
În lunile iulie-septembrie, 2018 prețurile producției industriale au scăzut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 0,2%, diminuându-se cu 3,5 p.p. față de valoarea înregistrată în anul precedent. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele evoluții f.p.s.a.p.: prețurile din industria extractivă și sectorul energetic au crescut cu 1,8% și 1,1% corespunzător, iar cele din industria prelucrătoare au fost în scădere cu 0,4%. Diminuarea ritmului de creștere a prețurilor producției industriale a fost susținută de scăderea prețurilor în industria prelucrătoare, alimentată de reducerea cheltuielilor aferente energiei electrice și gazelor naturale în procesul de producere precum și recoltei bogate de legume și fructe din anul curent și cel precedent.

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

După o perioadă îndelungată de descreștere, ritmul de creștere a prețurilor producătorilor în construcții în trimestrul III al anului 2018 înregistrează o creștere ușoară. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, în trimestrul III, 2018 s-a majorat față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 0,5 p.p. și a constituit 2,6%. Creșterea prețurilor în domeniul construcțiilor se explică prin revigorarea activităților acestui sector la în a doua jumătate a anului vizat, susținută în mare parte și prin implementarea de la începutul anului curent a Programului de stat „Prima casă”.

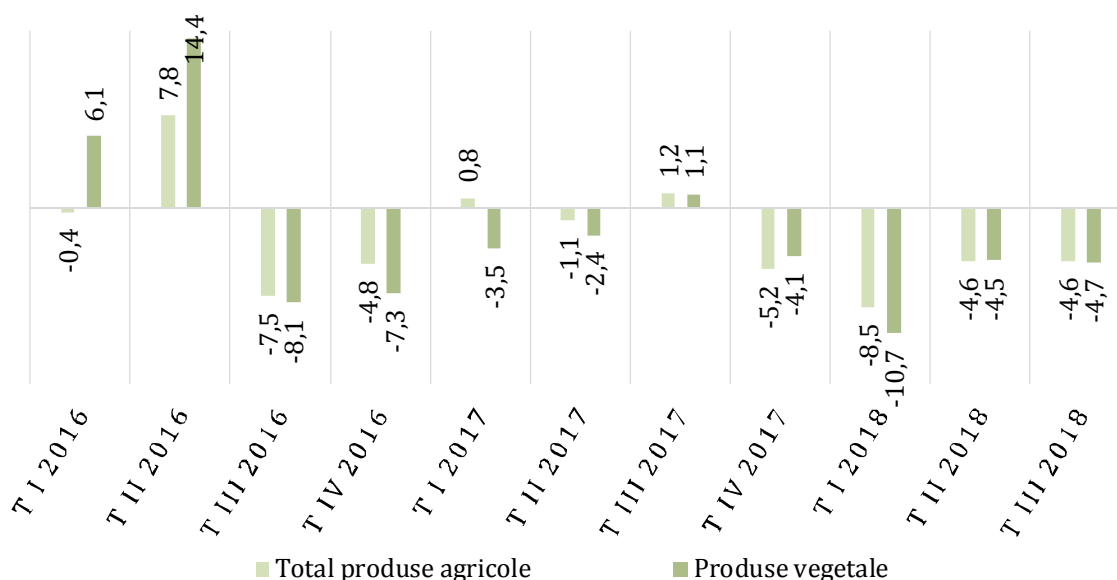

Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor producătorilor în construcții, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Scăderea prețurilor la produsele agricole, determinată de oferta internă înaltă (condiționată de recolta bogată de produse agroalimentare din a doua jumătate a anului 2017, precum și majorarea volumului producției agricole în prima jumătate a anului 2018) subminează situația financiară a agricultorilor moldoveni, dar susține în același timp competitivitatea acestora.

În trimestrul III al anului 2018, prețurile producătorului la produsele agricole au scăzut cu 4,6% față de perioada similară a anului 2017. La diminuarea prețurilor la produsele agricole au contribuit atât produsele vegetale, a căror prețuri s-au redus cu 4,7% f.p.s.a.p. atât și prețurile la produsele animaliere care au înregistrat o descreștere de 4,1%, comparativ cu perioada similară a anului trecut.

Figura 2.1.5. Evoluția prețurilor produselor agricole, % (f.p.s.a.p.)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Creșterea prețurilor la carburanți și aprecierea dolarului SUA pe piața internațională au dus la majorarea prețurilor la combustibili. În trimestrul III, 2018 ritmul de creștere a prețurilor la combustibili pe piața națională, a fost de 10% f.p.s.a.p., cu 2,8p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului 2017. În expresie lunară, comparativ cu p.s.a.p. indicii prețurilor la combustibili au înregistrat următoarele valori: în iulie – 12,6%, în august – 9,2% și în septembrie – 8,1%. Spre sfârșitul anului se observă o tendință de diminuare a ritmului de creștere a prețurilor la combustibili.

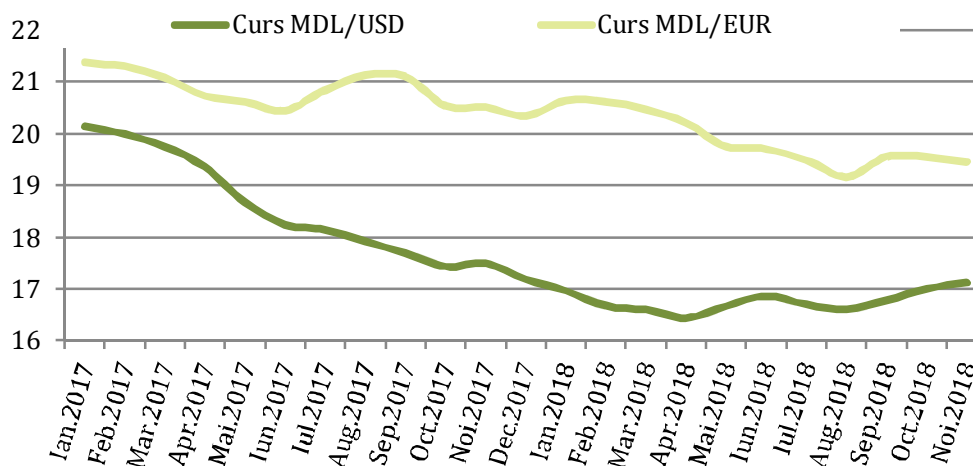
Rate de schimb

Evoluțiile monedei unice europene și dolarului SUA pe piețele valutare internaționale precum și politica monetară promovată de autorități au determinat temperarea ritmului de apreciere a monedei naționale.

În trimestrul III, 2018 cursul mediu nominal de schimb față de principalele valute de referință a fost de 19,4 MDL/EUR și 16,7 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 7,7% față de moneda unică europeană și cu 5,9% față de dolarul SUA.

În expresie lunară, cursul mediu de schimb al monedei naționale față de moneda unică europeană a avut o evoluție volatilă, constituind: în iulie – 19,5MDL/EUR, în august – 19,2 MDL/EUR, iar în septembrie – 19,6MDL/EUR.

Cursului mediu de schimb a monedei naționale față de dolarul SUA în această perioadă a fost de: 16,7 MDL/USD în luna iulie, 16,6 MDL/USD – în august și 16,8MDL/USD în septembrie.

Figura 2.1.6. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Aprecierea continuă a monedei naționale a consolidat și cursul real al acesteia. În trimestrul III cursul real al leul moldovenesc s-a apreciat față de dolarul SUA cu 6,9%, comparativ cu perioada similară a anului trecut și cu 8,3% față de moneda Euro comparativ cu p.s.a.p.

2.2. Politica monetară

În primele nouă luni ale anului 2019 Banca Națională a Moldovei în contextul obiectivului său fundamental de asigurare și menținere a stabilității prețurilor și în condițiile unui trend deflaționist al economiei moldovenești a urmărit să asigure revenirea pe termen mediu a ratei anuale a inflației la nivelul țintei staționare, într-o manieră care să sprijine creșterea economică, inclusiv prin consolidarea încrederii și a activității de creditare.

Instrumentele politicii monetare

În trimestrul III, 2018 BNM a păstrat neschimbate valorile principalelor instrumente ale politicii monetare: rata dobânzii de politică monetară a fost menținută la nivelul de 6,5 la sută, iar amplitudinea coridorului simetric format în jurul său de ratele dobânzilor la facilitățile permanente a rămas nemodificată (± 3 puncte procentuale). În așa mod rata dobânzii la creditele overnight a constituit 9,5% iar rata dobânzii la depozitele overnight – 3,5%. (Figura 2.2.1)

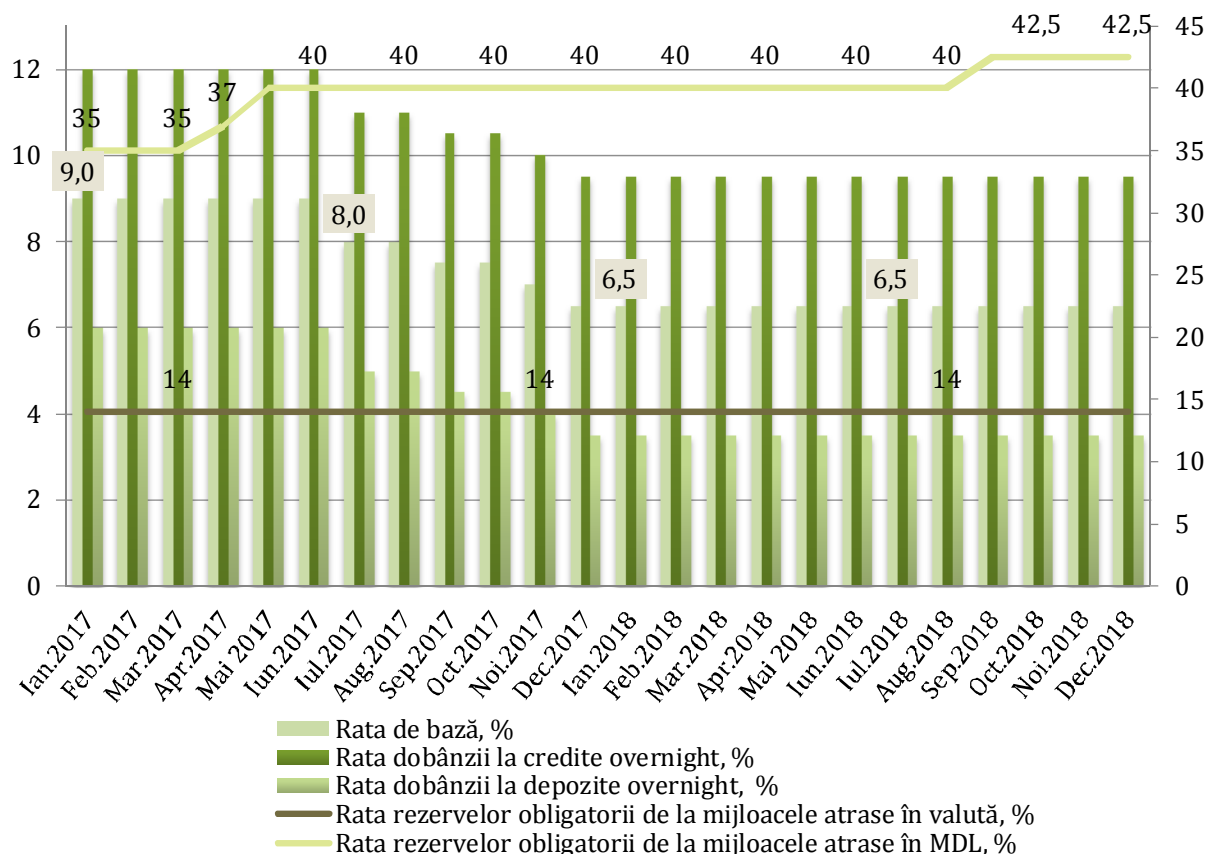
Rezervele obligatorii

În scopul gestionării lichidității excesive de pe piața monetară BNM a menținut până în luna septembrie 2018 rata rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, la nivelul de 40 la sută iar rata rezervelor obligatorii de la mijloacele atrase în valute convertibile, la nivelul de 14 la sută.

În luna septembrie 2018, BNM a adoptat o nouă majorare a ratei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, care a crescut cu 2,5% și constituie 42,5%.

Operațiunile de piață deschisă și facilitățile permanente

În trimestrul III al anului 2018 BNM a continuat să absoarbă excedentul net de lichiditate din sistemul bancar prin vânzarea de CBN-uri și intermediul facilității de depozit.

Figura 2.2.1. Evoluția ratelor la instrumentele de politică monetară ale BNM

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul trimestrului III, 2018 soldul mediu lunar al operațiunilor de sterilizare s-a situat la un nivel superior perioadei similare a anului precedent (în creștere cu 2,5 mld. MDL) și a constituit 8,74 mld. MDL. Cel mai înalt sold a fost înregistrat în luna august 2018, când soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a fost – 8,9 mld. MDL.

În trimestru III al anului 2018 comparativ cu perioada similară a anului precedent, solicitările de depozite "overnight" s-au redus ușor, soldul mediu zilnic constituind pentru lunile iulie, august și septembrie 2018 – 484 mil. MDL, 270 mil. MDL și 412 mil. MDL, corespunzător. În această perioadă din partea băncilor comerciale solicitări de credite "overnight" de la BNM nu au parvenit.

Intervențiile pe piața valutară

În trimestrul III, 2018 BNM a intervenit pe piața valutară în special ca cumpărător de valută pentru a absorbi excesul de valută liber convertibilă și a tempera volatilitatea cursului de schimb a MDL. Volumul procurărilor de valută în trimestrul III, 2018 a constituit în sumă circa 129,8 mil. USD. Volumul major de valută procurată pe piața valutară de BNM în primele nouă luni ale anului 2018 au determinat sporirea și consolidarea activelor oficiale de rezervă.

Rezervele oficiale la sfârșitul trimestrului III 2018 s-au majorat cu 218 mil. USD față de sfârșitul anului precedent și constituiau 3021,8 mil. USD, atingând o nouă valoare record pentru RM.

Tabel 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2017 - septembrie 2018

Luna	Volumul procurărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)	Volumul vânzărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)
Ianuarie 2017	0,48	-
Februarie 2017	0,46	-
Martie 2017	28	-
Aprilie 2017	9,5	-
Mai 2017	37,4	-
Iunie 2017	52,81	-
Iulie 2017	70	-
August 2017	58,9	-
Septembrie 2017	67	-
Octombrie 2017	80	-
Noiembrie 2017	20	-
Decembrie 2017	10	-
Ianuarie 2018	101	44,4
Februarie 2018	41,6	-
Martie 2018	19,8	0,3
Aprilie 2018	11	0,13
Mai 2018	10,1	-
Iunie 2018	20	-
Iulie 2018	51	-
August 2018	26	-
Septembrie 2018	52,8	-

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

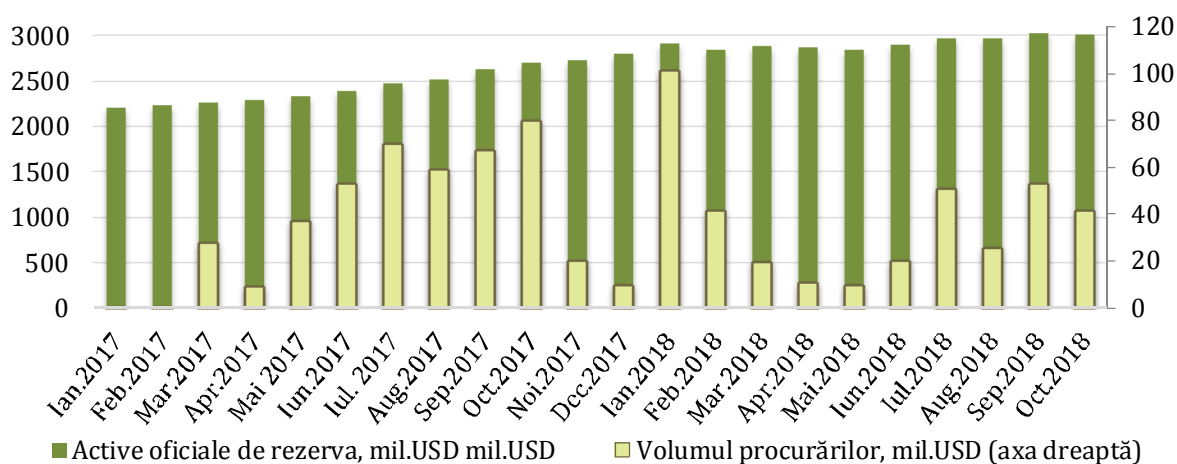

Figura 2.2.2. Evoluția activelor oficiale de rezervă și volumului de valută procurată de BNM de pe piața interbancară a Republicii Moldova

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Indicatorii monetari

În trimestrul III, 2018 masa monetară își decelerează ușor ritmul de creștere, comparativ cu dinamica înregistrată în p.s.a.p. O contribuție mai semnificativă la creșterea masei monetare, au avut-o, similar perioadelor anterioare, componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă națională.

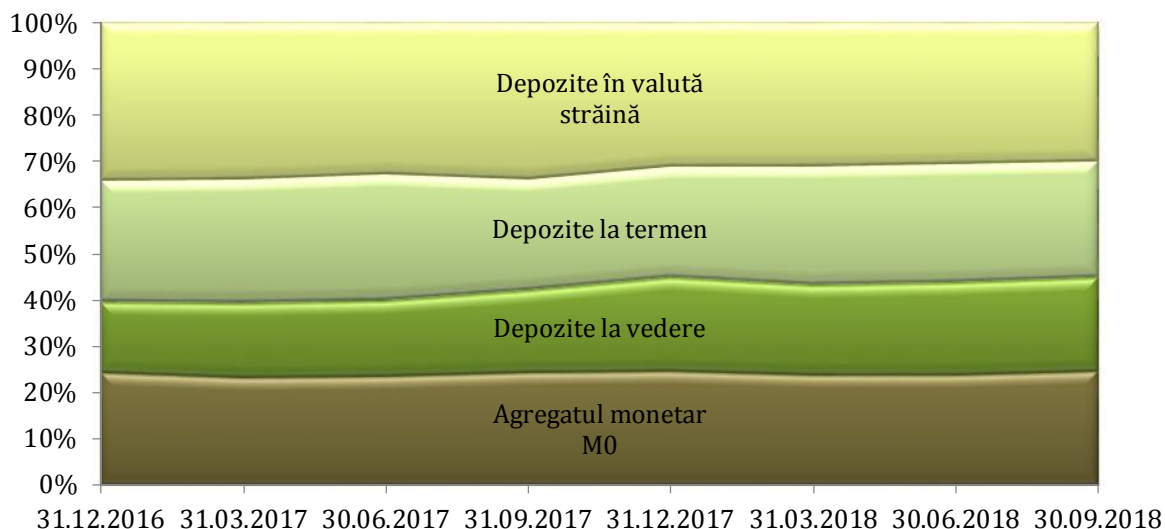
În acest context, stocul agregatelor monetare la data de 30.09.2018, comparativ cu datele înregistrate la data de 30.09.2017 a evoluat după cum urmează:

- agregatul monetar M0 a înregistrat o creștere cu 8,4% și a constituit aproximativ 19,8 mld. MDL;
- agregatul monetar M1 s-a majorat cu 14,5% și a atins un nivel de 36 mld. MDL;
- ritmul de creștere a agregatului monetar M2 a sporit cu 13,5% și a constituit cca. 56,1 mld. MDL;
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creștere de 7,2% și s-a cifrat la 80,2 mld. MDL.

La sfârșitul trimestrului III al anului 2018, volumului bazei monetare a înregistrat un spor de 7% f.p.s.a.p. și a constituit 40,7 mld. MDL.

În structura masei monetare se conturează un trend de micșorare ponderii depozitelor în valută străină, masa monetară în monedă națională fortificându-și continuu pozițiile.

La 30.09.2018 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 24,7%; depozite la vedere – 20,2%; depozite la termen – 25,1% și depozite în valută – 29,9%. Comparativ cu datele de la sfârșitul trimestrului III al anului 2017, menționăm o reducere a ponderii depozitelor în valută străină cu 3,9p.p. Ponderea agregatului monetar M0, depozitelor la vedere și depozitelor la termen s-a majorat cu 0,3 p.p., 2,6 p.p. și 1 p.p. corespunzător.

Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Un semnal pozitiv în evoluția structurii masei monetare reprezintă apariția primelor semnale de fortificare a volumului depozitelor la termen, principala sursă de mijloace financiare care ar putea fi utilizate pentru investițiile pe termen lung și ar putea impulsiona implicarea mai activă a băncilor în finanțarea economiei reale. Totuși, aceste evoluții sunt încă robuste, iar creșterea volumului depozitelor este cauzată în special de majorarea fluxului remitențelor și lipsa altor instrumente de economisire pe piața financiară din Republica Moldova.

Capitolul III FINANȚE

3.1. Finanțe publice

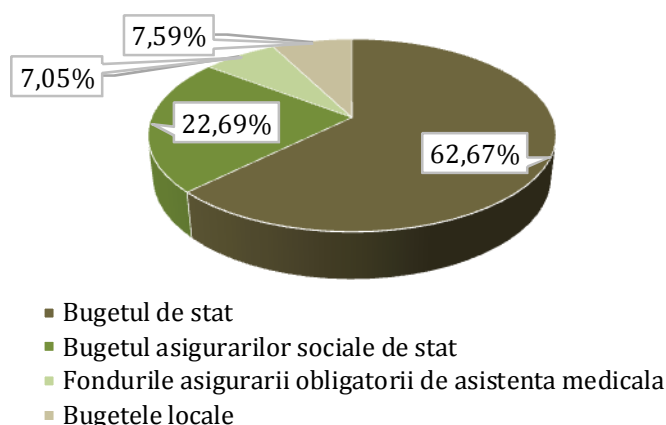
Pe parcursul a trei trimestre ale anului 2018 situația economică s-a dovedit a fi stabilă cu creștere moderat ascendentă pentru executarea bugetul public național, valoarea Veniturilor Bugetului Public Național colectate la data de 30.09.2018 fiind de 42 645,4 mil. MDL sau cu 11,0% față de perioada similară a anului precedent.

Veniturile totale ale Bugetului Public Național în 9 luni ale anului 2018 au constituit 42 645,4 mil. MDL, fiind în creștere cu 11,0% (sau 4 223,8 mil. MDL) față de aceeași perioadă a anului 2017, veniturile Bugetului de Stat – 26 743,6 mil. MDL, veniturile Bugetului Asigurărilor Obligatorii de Asistență medicală – 5053,9 mil. MDL, Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat – 14 661,7 mil. MDL și Bugetelor locale – 10 212,8 mil. MDL.

Analiza structurii veniturilor nete ale BPN (fără transferurile între componentele bugetare) demonstrează ponderea considerabilă a încasărilor bugetului de stat – 62,71% din veniturile totale, precum și a încasărilor bugetului asigurărilor sociale – 34,38%. Contribuția mai mică s-a înregistrat la încasărilor bugetelor locale – 23,94% și FAOAM – 11,85%.

Cheltuielile și activele nefinanciare au constituit 40 874,7 mil. MDL, înregistrând o creștere cu 9,7% (sau 3 615,2 mil. MDL) comparativ cu aceeași perioadă a anului 2017.

Noua regulă fiscală, pe care este bazat Bugetul pentru 2018, limitează deficitul bugetului până la granturi sub 2,5% din PIB, iar cu granturi și proiecte de investiții – la 2,2% din PIB. În acest sens menționăm, că executarea bugetului public național s-a soldat cu un excedent bugetar de 1 770,7 mil. MDL. Conform situației pentru 30 septembrie 2018, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național comparativ cu începutul anului, au fost majorate cu 1 799,9 mil. MDL, constituind 8 554,2 mil. MDL, inclusiv 1 043,7 mil. MDL la proiectele finanțate din surse externe.

Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN* în 9 luni 2018, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Nota:* cu excluderea transferurilor în cadrul bugetului public național în sumă de 14 023,3 mil.MDL și dobânzilor încasate la împrumuturile în interiorul sistemului bugetar în sumă de 3,3 mil. MDL.

Totodată, transferurile dintre componentele bugetului public național continuă să denote discrepanța dintre capacitatea de colectare a fondurilor și necesitatea de finanțare a cheltuielilor. Astfel, din contul bugetului de stat au fost efectuate transferuri în valoare de 14023,3 mil.

MDL, suma încasată constituind 26 743,6 mil. MDL, iar cele mai mari transferuri efectuându-se în favoarea Bugetelor Locale și a bugetului Asigurării Sociale de Stat.

Veniturile totale ale bugetului de stat (în primele nouă luni) au constituit 26 743,6 mil. MDL, inclusiv: veniturile generale și colectate – 26 335,7 mil. MDL; veniturile proiectelor finanțate din surse externe – 407,9 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2017, veniturile totale ale bugetului de stat sunt mai mari cu 9,5% (2 319,2 mil. MDL), în urma creșterii veniturilor generale și colectate cu 8,6% (2 092,6 mil. MDL) și veniturilor proiectelor finanțate din surse externe – cu 125,0% (226,6 mil. MDL).

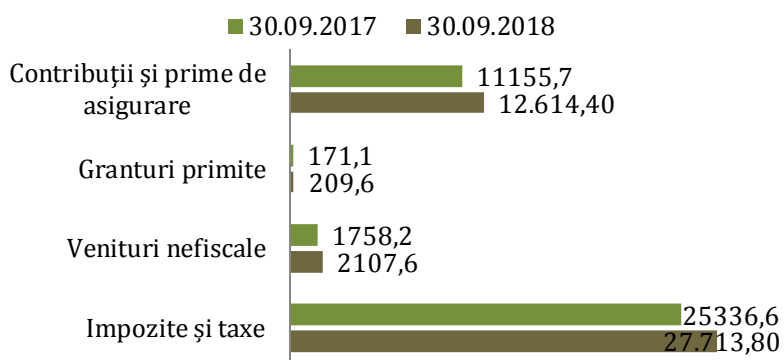
Valoarea veniturilor provenite din impozite și taxe în perioada nominalizată a înregistrat 27.713,8 mil. MDL (sau 64,99% din BPN), în creștere față de anul precedent cu 9,4% sau cu 2377,2 mil. MDL.

Totodată, veniturile din granturi au constituit 209,6 mil. MDL, ce reprezintă o creștere de 38,5 mil. MDL sau 22,5% a veniturilor din granturi.

Creșteri practic similare în indici relativi le-au avut veniturile din contribuții de asigurări – 13,1% sau 1458,7 mil. MDL, constituind 12.614,4 mil. MDL și veniturile nefiscale – 19,9% sau 349,4 mil. MDL, constituind 2107,6 mil. MDL.

Aportul cel mai mare la formarea venitului BPN le-au avut impozitele pe mărfuri și servicii – 18.951,1 mil. MDL cu o creștere de 4,3% față aceeași perioadă a anului trecut (sau 32,95% din creșterea totală a veniturilor fiscale), din care TVA – 13.628,9 mil. MDL a acumulat 31,96% din veniturile BPN sau 48,8% din creșterea totală a veniturilor fiscale și 27,46% din creșterea totală a veniturilor BPN, iar accizele, constituind 3.978,0 mil. MDL au o pondere de 9,33% în veniturile BPN în descreștere cu -364,3 mil. MDL sau 8,4% față de anul precedent, cea mai mare parte a reducerii, cca 73,43%, revenind accizelor la mărfurile importate.

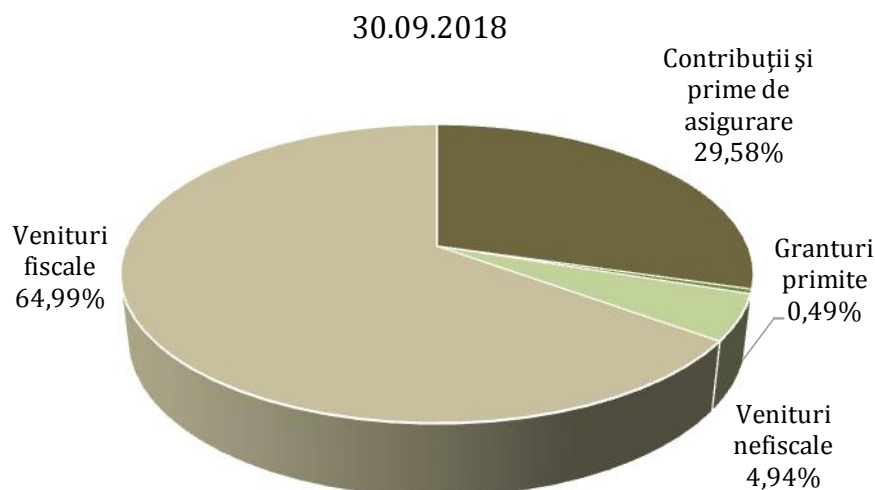
Impozitul pe venit în valoarea de 7.103,8 mil. MDL a contribuit la formarea venitului BPN cu 16,66%, impozitele și taxele provenite din comerțul exterior în valoarea de 1.212,5 – cu 2,84%, iar impozitele pe bunurile imobiliare în valoare de 286,6 mil. MDL au avut o valoare nesemnificativă de 0,67%.

Figura 3.1.2. Evoluția structurii veniturilor curente în BPN, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Veniturile nefiscale au constituit în 9 luni a anului 2018 – 2.107,6 mil. MDL, cu 19,9% mai mult față de perioada similară al anului 2017, însă s-au modificat esențial componentele acestuia: „Venituri din proprietatea statului” au însumat 378,8 mil. MDL, în creștere cu 24,6% față de perioada similară a anului precedent, „Venituri din vânzarea mărfurilor și serviciilor” au scăzut cu -30,5 mil. MDL sau cu 2,9% pe când “amenzile și sancțiunile” au crescut cu 12,7%.

Figura 3.1.3. Structura veniturilor curente în BPN la 30.09.2018, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Contribuții și prime de asigurări obligatorii la data de 31.09.2018 a constituit suma de 12.614,4 mil. MDL, în creștere cu 13,1% față de perioada similară a anului precedent. În 9 luni ale anului 2018, Republica Moldova a primit granturi în sumă de 209,6 mil. MDL, ce constituie 122,5% față de suma primită în anul precedent. În 9 luni ale anului 2018 s-a redus volumul finanțării prin granturi cu -13,2 mil. MDL sau 2,4%.

Partea de **cheltuieli a bugetului public național** în 9 luni ale anului 2018 s-a realizat în valoare de 40.874,7 mil. MDL, reprezentând o creștere cu 3615,2 mil. MDL sau cu 9,7% față de aceeași perioadă a anului precedent.

Cheltuielile efectuate în 9 luni ale anului 2018 au constituit pe următoarele componente ale BPN:

- bugetul de stat – 26357,1 mil. MDL (sau 64,48%),
- bugetul asigurărilor sociale de stat – 14198,2 mil. MDL (sau 34,73%),
- fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală – 4732,3 mil. MDL (sau 11,58%),
- bugetele locale – 9613,7 mil. MDL (sau 23,52%).

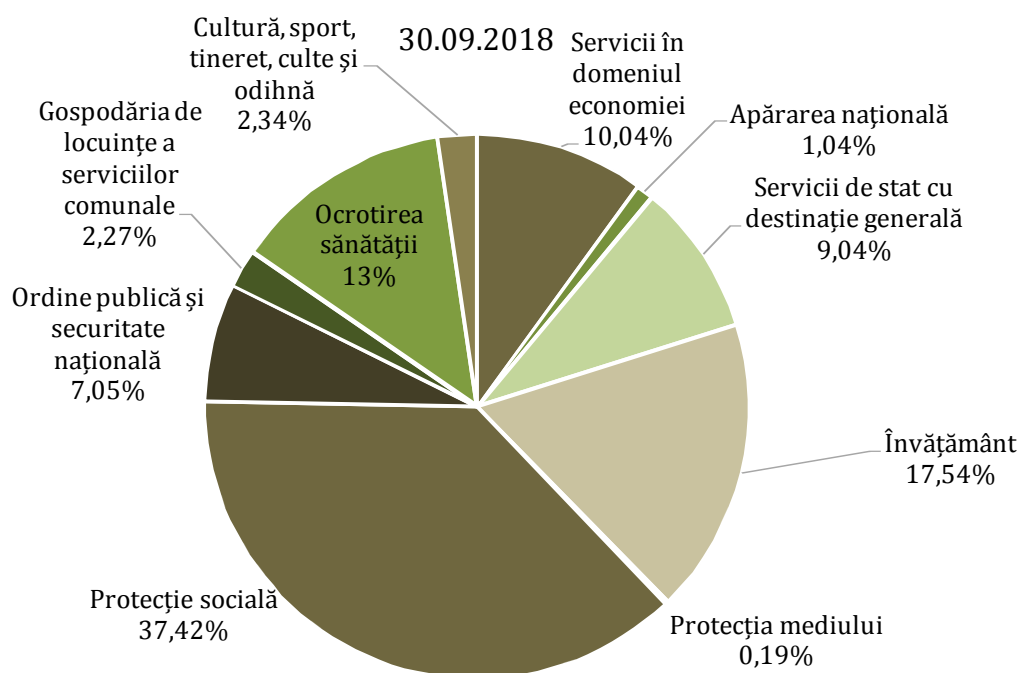
Cheltuielile și activele nefinanciare ale bugetului de stat au constituit 26357,1 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2017, acestea sunt mai mari cu 9,9% (2373,0 mil. MDL), dintre care:

- Servicii în domeniul economiei – cu 720,9 mil. MDL (sau 2,74%);
- Învățământ – cu 508,5 mil. MDL (sau 1,93%);
- Servicii de stat cu destinație generală – cu 373,6 mil. MDL (sau 1,42%);
- Protecție socială – cu 337,7 mil. MDL (sau 1,28%);
- Ordine publică și securitate națională – cu 256,2 mil. MDL (sau 0,97%).

Executarea BS, în nouă luni ale anului 2018 s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 386,5 mil. MDL. Partea de cheltuieli și active nefinanciare a BASS fost executată în sumă de 14 198,2 mil. MDL, cu 8,2% (1 081,8 mil. MDL) mai mult comparativ cu perioada similară a anului 2017. Executarea BASS la finele lunii septembrie a anului 2018, s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 463,5 mil. MDL.

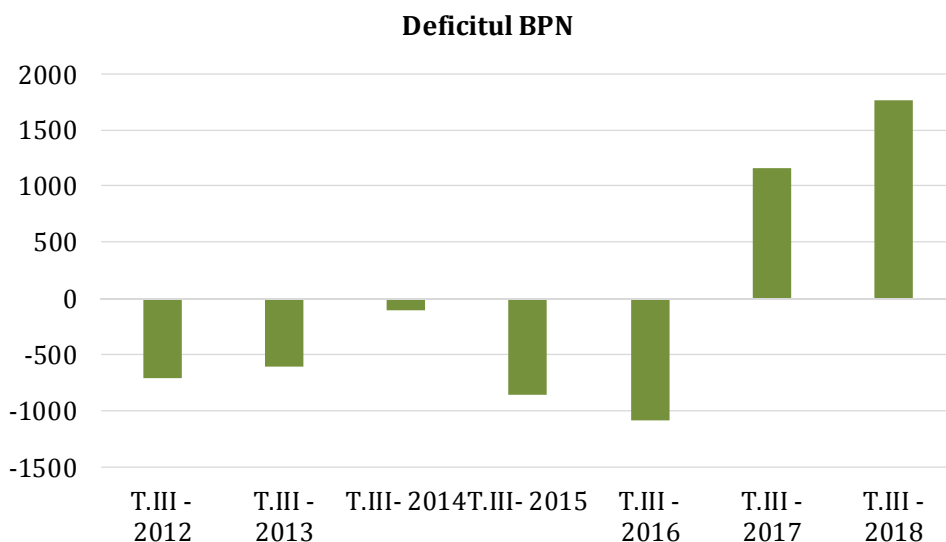
Cheltuielile și activele nefinanciare a FAOAM au constituit 4 732,3 mil. MDL, fiind în creștere cu 7,4% (327,1 mil. MDL) față de aceeași perioadă a anului precedent. Executarea fondurilor s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 321,6 mil. MDL.

Partea de cheltuieli și active nefinanciare a BL fost executată în sumă de 9 613,7 mil. MDL, ceea ce este cu 10,1% (880,0 mil. MDL) mai mult comparativ cu perioada similară a anului 2017. Executarea bugetelor locale s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 599,1 mil. MDL.

Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor executate din BPN la 30.09.2018, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Figura 3.1.5. Soldul Bugetului Public Național, mil. MDL

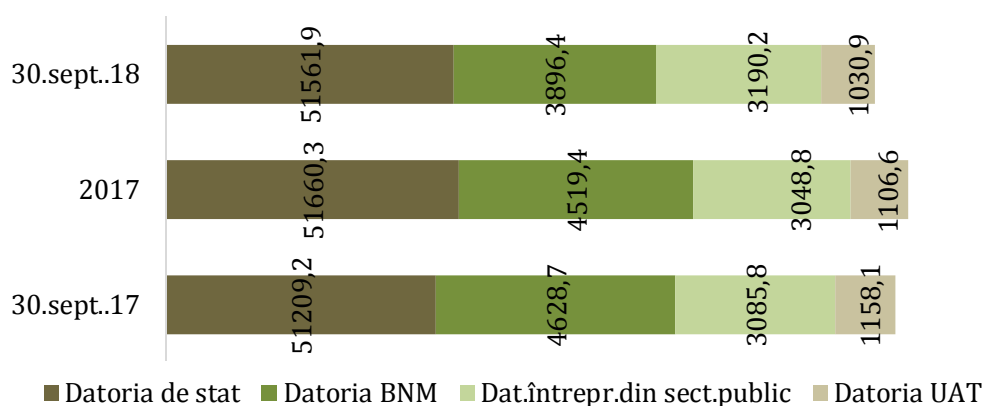
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

La finele lunii septembrie 2018, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național pentru începutul perioadei s-au mărit cu 1996,4 mil. MDL sau cu 41,8% față de aceeași perioadă a anului 2017 și au constituit 6.776,9 mil. MDL. În același timp, soldul de mijloace

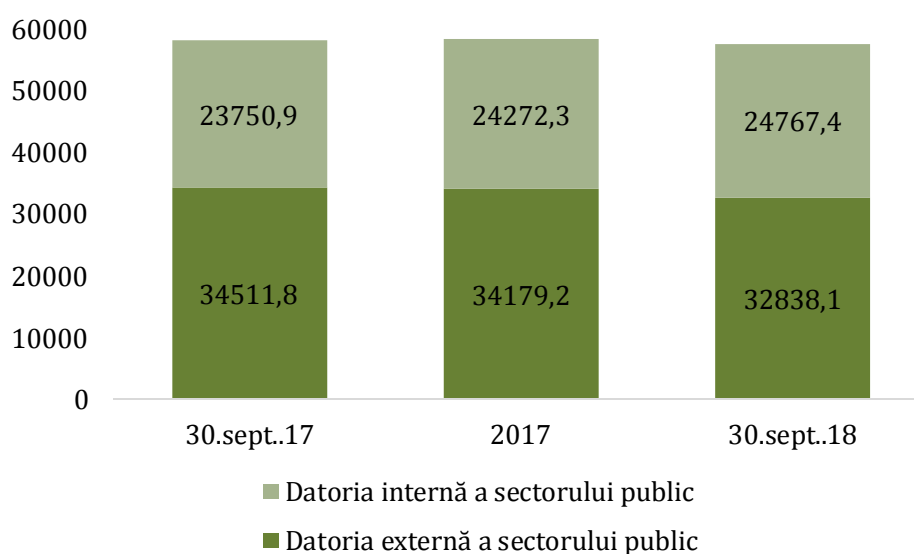
bănești la sfârșitul perioadei s-a redus cu -527,9 mil. MDL sau cu 6,6% față de aceeași perioadă a anului 2017 și a constituit -8554,2 mil. MDL, determinând modificarea soldului de mijloace bănești cu 55,4% față de aceeași perioadă a anului 2017, constituind -1799,9 mil. MDL, luând în considerare corectarea soldului de mijloace bănești cu -22,6 mil. MDL.

Soldul bugetar excedentar la 30 septembrie 2018 a constituit 1770,7 mil. MDL, înregistrând o creștere de 152,4% față de aceeași perioadă a anului 2017, în condițiile creșterii veniturilor cu 11% și a cheltuielilor și activelor nefinanciare 9,7%.

La situația din 30 septembrie 2018, **soldul datoriei sectorului public** s-a diminuat cu 846,0 mil. MDL sau cu 1,4% comparativ cu sfârșitul anului 2017 și a constituit 57 605,5 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul estimat pentru anul 2018, ponderea datoriei sectorului public în PIB, la situația din 30 septembrie 2018, a constituit 30,0%, înregistrând o diminuare cu 3,0 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2017 și cu 2,9 p.p. comparativ cu perioada similară a anului 2017.

Figura 3.1.6. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

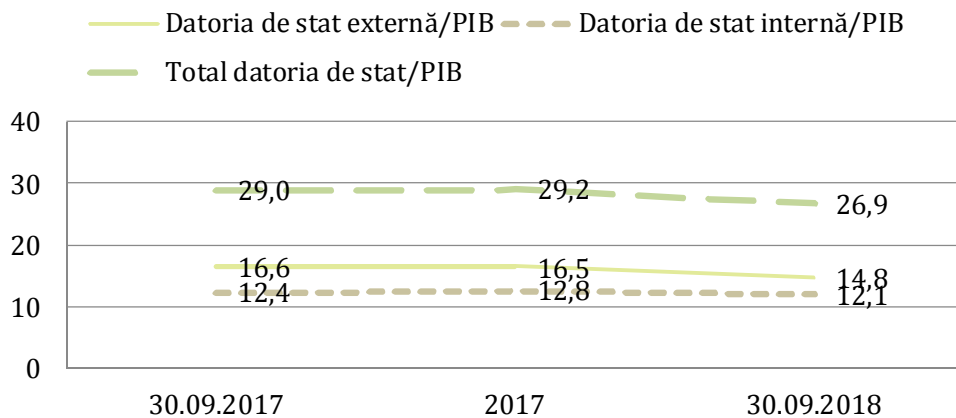
Figura 3.1.7. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

La sfârșitul lunii septembrie a anului 2018, componentele datoriei sectorului public au avut valori inferioare celor înregistrate la 31.12.2017, ceea ce a fost condiționat de diminuarea soldului datoriei BNM cu 623,0 mil. MDL. În același timp, soldul datoriei de stat s-a diminuat cu 98,5 mil. MDL, soldul datoriei întreprinderilor din sectorul public s-a diminuat cu 72,1 mil. MDL, iar soldul datoriei directe a UAT – cu 52,4 mil. MDL.

Datoria externă a sectorului public a constituit 1 947,3 mil. dolari SUA (echivalentul a 32 838,1,6 mil. MDL) sau 57,0% din soldul datoriei sectorului public. Datoria internă a sectorului public a constituit 24 767,4 mil. MDL (43,3%).

Pe parcursul a 9 luni ale anului 2018 datoria sectorului public s-a diminuat datorită influenței datoriei externe a sectorului public, care a înregistrat o evoluție descendentă de 3,9%. Structura datoriei directe a UAT a pus în evidență ponderea majoră a datoriei în valută străină – 93,3%, fiind în diminuare cu 0,9 p.p. față de finele anului 2017 și cu 0,2 p.p. față de perioada similară a anului precedent. 73,1% din datoria directă a UAT reprezintă datoria purtătoare de rată flotantă a dobânzii, ceea ce este cu 0,3 p.p. mai mult decât la finele anului 2017 și cu 0,5 p.p. mai puțin comparativ cu perioada similară a anului 2017. 28,1% din totalul datoriei directe a UAT urmează să ajungă la scadență pe parcursul unui an.

La 30 septembrie 2018, structura datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public pune în evidență ponderea majoră a datoriei în monedă națională – 72,6%, ceea ce este cu 9,9 p.p. mai mult față de finele anului 2017 și cu 9,7 p.p. față de perioada similară a anului 2017. 94,8% din datoria directă a întreprinderilor din sectorul public reprezintă datoria purtătoare de rată flotantă a dobânzii, ceea ce reprezintă cu 0,2 p.p. mai puțin decât la finele anului 2017 și cu 0,4 p.p. mai puțin comparativ cu perioada similară a anului 2017. 54,7% din totalul datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public urmează să ajungă la scadență pe parcursul unui an.

Figura 3.1.8. Raportul tipurilor de datorii de stat față de PIB, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat a constituit 51561,9 mil. MDL, diminuându-se cu 98,5 mil. MDL sau cu 0,2% față de sfârșitul anului 2017, fiind influențat de diminuarea soldului datoriei de stat externe cu 666,5 mil. MDL, însă, atenuat de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 568,0 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2018, ponderea datoriei de stat în PIB, la situația din 30 septembrie 2018, a constituit 26,9%, înregistrând o diminuare în raport cu situația de la sfârșitul anului 2017 cu 2,3 p.p.

Structura datoriei de stat poate fi analizată prin prisma a patru aspecte, cum sunt: maturitatea, valuta, rata dobânzii și instrumente ale datoriei.

1) Structura datoriei de stat conform maturității rămase reflectă intervalul de timp în care plățile ajung la scadență. Datoria de stat pe termen scurt se situează la nivelul de 21,0 la sută,

ceea ce înseamnă că circa o cincime din soldul datoriei de stat urmează să ajungă la scadență în decurs de un an. Datoria pe termen lung constituie 79,0 la sută din portofoliul datoriei de stat, cele mai lungi perioade ale maturității fiind caracteristice împrumuturilor de stat externe și valorilor mobiliare de stat emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat.

2) Potrivit structurii pe valute a datoriei de stat, ponderea majoră îi revine datoriei de stat interne în Lei moldovenești – 44,9%, urmată de împrumuturile de stat externe denumite în coșul valutar DST cu 30,9%. Următoarele poziții sunt ocupate de Euro – 16,7%, Dolarul SUA – 5,6%, Yenul japonez – 1,9% și Lira sterlină – 0,01%. În structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coșului valutar DST, poziția dominantă este ocupată de Leul moldovenesc – 44,9%, urmat de Euro – 26,6%, Dolarul SUA – 18,5%, Yenul japonez – 4,2%, Yuanul Renminbi chinezesc – 3,3% și Lira sterlină – 2,5%.

3) În ce privește structura pe tipuri de rată a dobânzii, datoria cu rata dobânzii flotantă a constituit 16,5 la sută din portofoliul datoriei de stat la situația din 30 septembrie 2018, ceea ce reprezintă o majorare cu 2,0 p.p. în comparație cu sfârșitul anului 2017 și cu 1,8 p.p. față de situația din 30 septembrie 2017. Totodată, la situația din 30 septembrie 2018 datoria de stat purtătoare de rată a dobânzii fixă a constituit 83,5 la sută din portofoliul datoriei de stat.

Instrumentele datoriei de stat cu rata fixă a dobânzii, la situația din 30.09.2018 sunt:

- a) împrumuturile de stat externe contractate de la instituțiile financiare internaționale (BEI, BDCE, FIDA, AID, FMI), precum și de la creditorii bilaterali (Guvernul SUA, Guvernul Germaniei, UniCredit Austria, Guvernul României¹¹, Banca germană KfW, Turk Eximbank, JICA, Guvernul Poloniei);
- b) VMS emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat¹²;
- c) VMS emise pe termen scurt (bonurile de trezorerie);
- d) VMS convertite;
- e) VMS emise pe termen lung (obligațiunile de stat cu maturitatea de 2, 3 și 5 ani).

Instrumentele cu rata flotantă a dobânzii sunt:

- a) împrumuturile de stat externe cu rata flotantă a dobânzii, contractate de la organizațiile financiare internaționale (BEI, BIRD, BERD, FMI) și de la creditorii bilaterali (Guvernul Japoniei, Guvernul Rusiei);
- b) alocarea DST de la FMI;
- c) VMS emise pe termen lung (obligațiunile de stat cu maturitatea de 2 ani);

4) În structura datoriei de stat, pe instrumente, la situația de la 30 septembrie 2018, ponderea majoritară o dețin împrumuturile de stat externe cu 49,7%, diminuându-se cu 1,0 p.p. față de sfârșitul anului 2017, și cu 1,8 p.p. în comparație cu perioada similară a anului precedent. A doua poziție este ocupată de VMS emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat cu ponderea de 25,8%, după care urmează VMS emise pe piața primară cu ponderea de 15,1%, alocarea DST cu 5,4% și VMS convertite (în portofoliul BNM) cu 4,0%.

Este de menționat majorarea ponderii obligațiunilor de stat cu maturitatea de 2, 3 și 5 ani în totalul datoriei de stat, cu 1,9 p.p. comparativ cu finele anului 2017 și cu 2,1 p.p. comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2018, pentru serviciul datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 972,0 mil. MDL, care se compune din:

- a) Serviciul datoriei de stat externe în valoare de 279,0 mil. MDL (28,7%);
- b) Serviciul datoriei de stat interne în valoare de 693,0 mil. MDL (71,3%). În primele nouă luni ale anului 2018, suma destinată serviciului datoriei de stat s-a diminuat cu 89,0 mil. MDL sau

cu 8,4 la sută, comparativ cu perioada similară a anului 2017, fiind influențată de diminuarea serviciului datoriei de stat interne.

La situația din 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat externe a constituit 1 685,0 mil. dolari SUA (echivalentul a 28 415,3 mil. MDL), fiind format în totalitate din datorie de stat externă directă. De la începutul anului 2018, soldul datoriei de stat externe exprimat în dolari SUA a înregistrat o micșorare cu 15,7 mil. dolari SUA sau cu 0,9%. Această modificare este justificată prin fluctuația negativă a ratei de schimb a dolarului SUA față de alte valute în valoare de 20,7 mil. dolari SUA și de finanțarea externă netă pozitivă în valoare de 5,0 mil. dolari SUA. Totodată, ca urmare a aprecierii monedei naționale față de dolarul SUA, soldul datoriei de stat externe exprimat în lei s-a diminuat cu 666,5 mil. MDL sau cu 2,3%. Ca pondere în PIB, la 30 septembrie 2018, datoria de stat externă a înregistrat 14,8%, micșorându-se comparativ cu situația din 31 decembrie 2017, cu 1,6 p.p. Această evoluție poate fi explicată prin majorarea PIB-lui prognozat pentru anul 2018 și diminuarea soldului datoriei de stat externe în monedă națională. În structura datoriei de stat externe pe instrumente, la situația din 30 septembrie 2018, împrumuturile de stat externe au ocupat ponderea majoră de 90,2%, ceea ce indică o valoare similară comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2017.

La capitolul deservirii datoriei de stat externe, pe parcursul primelor 9 luni ale anului 2018, au fost utilizate mijloace financiare în sumă de 115,0 mil. dolari SUA (echivalentul a 1 918,3 mil. MDL). În raport cu perioada similară a anului precedent a fost înregistrată o majorare a deservirii datoriei de stat externe cu circa 40,5 mil. dolari SUA sau cu 54,4%. Această evoluție a fost cauzată preponderent de majorarea sumelor destinate rambursărilor de principal, inclusiv rambursarea împrumutului acordat de România în anul 2015.

La situația din 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat interne a constituit 23146,5 mil. MDL, dintre care:

- VMS convertite 2 063,4 mil. MDL (8,9%)
- VMS emise pe piața primară 7 791,9 mil. MDL (33,7%)
- VMS emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat 13291,2 mil. MDL (57,4%)

Comparativ cu situația din 31 decembrie 2017, datoria de stat internă s-a majorat cu 568,0 mil. MDL sau cu 2,5%, iar comparativ cu situația din 30 septembrie 2017 s-a majorat cu 1234,6 mil. MDL sau cu 5,6%. Modificarea datoriei de stat interne în perioada de gestiune s-a produs din contul emisiunii nete a VMS pentru finanțarea deficitului bugetului de stat. Ca pondere în PIB, datoria de stat internă a înregistrat 12,1%, diminuându-se comparativ cu situația de la finele anului 2017 cu 0,7 p.p.

Pentru serviciul datoriei de stat interne în 9 luni ale anului 2018 au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 693,0 mil. MDL. În perioada de gestiune, cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat interne s-au micșorat cu 103,5 mil. MDL sau cu 13,0% în comparație cu perioada analogică a anului 2017, în mare parte datorită deservirii pe parcursul a nouă luni ale anului 2018 a VMS emise pe piața primară pe parcursul anului 2017 la costuri mai joase comparativ cu VMS emise pe piața primară în anul 2016 și deservite în perioada similară a anului precedent (rata nominală a dobânzii medii ponderată a VMS răscumpărate în primele nouă luni ale anului 2018 a constituit 5,70%, fiind de 1,5 ori mai mică comparativ cu nouă luni ale anului 2017).

BOXA 3.1. Noul sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar

Aprobarea noului sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar este deteminată de necesitatea reformării sistemului de salarizare depășit și asigurarea unui sistem de salarizare a personalului din sectorul bugetar, capabil să reflecte și să remunereze performanța.

BOXA 3.1. (continuare)

Potrivit Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar se prevede calcularea salariilor în sistemul bugetar¹ începând cu 1 decembrie 2018 în baza Legii nr.271/2018 pentru modificarea unor acte legislative – valorile de referință aplicabile la determinarea salariului de bază (Art. XXIX) și Hotărîrii Guvernului „Privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar” (aprobată în ședința Guvernului din 12.12.18), precum și a regulamentelor interne cu privire la plata sporului pentru performanță și privind acordarea sporului cu caracter specific.

Noua metodă de calcul presupune creșterea fondului salariilor în sistemul bugetar cu cel puțin 20% (cu excepția angajaților care au salarii/sporuri dependente de salariul mediu pe economie și angajaților poziționați în urma evaluării la un nivel inferior celui actual, garantând menținerea venitului actual fără diminuări de salarii) pe seama creșterii nivelului salariului minim de 2000 de lei egal cu minimumul de existență pentru populația aptă de muncă, uniformizarea raportului dintre cel mai mare și cel mai mic salariu lunar calculat în sectorul bugetar de la 33÷1 și 15÷1, până la cel recomandat de 12÷1, precum și reglementarea formulei de constituire a salariului din partea fixă și partea variabilă în limita unui raport stabilit dintre partea fixă și cea variabilă:

- 100/0 – pentru persoane cu funcții de demnitate publică;
- 90/10 – pentru funcționari publici;
- 80/20 – pentru majoritatea categoriilor de angajați;
- 70/30 – pentru apărarea națională, securitatea statului și ordinea publică,
- pentru personalul medical din sistemul bugetar, achitat din bugetul CNAS, se prevăd majorări de salarii; iar în sistemul de învățământ majorările de salariu vor varia între 10% pentru educatori până la circa 83% pentru funcția de asistent al educatorului.

Totodată, legea presupune anularea unor sporuri salariale, respectiv se va menține:

- sporul lunar pentru grad de calificare, grad militar, grad special și rang diplomatic;
- sporul lunar pentru deținerea titlului științific și/sau științifico-didactic;
- sporul lunar pentru deținerea titlului onorific; sporul pentru performanță;
- sporul de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile;
- plăți pentru munca suplimentară, pentru munca de noapte și pentru munca prestată în zilele de sărbătoare nelucrătoare și/sau în zilele de repaos;
- premii pentru rezultatele anului 2018; alte sporuri cu caracter specific.

În același timp se anulează:

- indemnizațiile de conducere pentru personalul de conducere din instituțiile de învățământ, metodico-sanitare;
- sporul/grade suplimentare pentru păstrarea secretului de stat;
- sporul pentru utilizarea, în exercițiul funcțiunii, a limbilor străine (cu excepția limbii ruse);
- ajutorul material/premieră lunară, trimestrială, anuală acordate salariaților în unitățile bugetare;
- plăți cu caracter stimulator din contul veniturilor colectate;
- plăți suplimentare/premii angajaților din APL din venituri suplimentare acumulate în bugete;
- plăți din venituri încasate de agenți constatatori din IGP al MAI;
- stimulări financiare colaboratorilor vamali care au contribuit la încasarea veniturilor la bugetul de stat.

Finanțele publice în regiunea din partea stângă a râului Nistru

În 9 luni ale anului 2018 bugetul republican a încasat venituri în valoare de 1.405,2 mil. ruble transnistrene sau cu 23,96% mai puțin decât în sem. II al anului 2018. Aceste venituri au fost obținute din următoarele surse:

- Veniturile fiscale în valoare de 836,9 mil. ruble transnistrene (59,6% din totalul veniturilor bugetului), ceea ce este cu 36,05% mai puțin decât veniturile fiscale din 6 luni ale anului 2018;

- Încasări ale sistemului vamal 118,06 mil. ruble transnistrene, sau 53,3% din valoarea încasată în sem. II 2018.
- Impozite și accize pe mărfuri și servicii – 222,8 mil. ruble transnistrene sau cu 94,7% mai mult decât valoarea din sem.II 2018.
- Impozitul pe venitul persoanelor fizice – 21,2 mil. ruble transnistrene, ceea ce reprezintă 8,61% față de sem.II 2018.
- Impozitul pe venitul persoanelor juridice 351,7 mil. ruble transnistrene sau 68,69% din valoarea impozitului din sem. II a anului curent.
- Venituri nefiscale în valoare de 57,5 mil. ruble sau 27,3% din totalul veniturilor nefiscale din sem.II 2018;
- Ajutoare nerambursabile în valoare de 20,07 mil. ruble transnistrene au rămas la nivelul sem.II 2018, în lunile iulie- septembrie noi intrări de ajutoare nu au fost înregistrate;
- Venituri din activitatea comercială și antreprenorială – 120,1 mil. ruble transnistrene sau 77,3% din totalul veniturilor de acest tip colectate în sem. II 2018.

Suma datoriilor în buget a celor 3 companii constituie 144 mil ruble transnistrene sau cu 8,5% mai puțin decât în sem.II 2018.

În 9 luni ale anului 2018 cheltuielile bugetului consolidat a fost realizat sub nivelul planificat cu 17,7%, constituind 2.039,06 mil rub., inclusiv:

- pentru administrarea de stat și autogestiunea locală au fost finanțate în sumă de 111,27 mil. ruble transnistrene (cu 12,04% mai puțin decât nivelul planificat),
- 21,4 mil rub (cu 14,5% mai puțin decât nivelul planificat) – pentru organele judiciare,
- 0,3 mil rub (cu 80,17 % mai puțin decât nivelul planificat) – pentru activitatea internațională,
- 119,5 mil rub (cu 22,9% mai puțin decât nivelul planificat) – pentru apărarea de stat,
- 289,48 mil rub (cu 13,14% mai puțin decât nivelul planificat) – pentru securitatea statului,
- 14,08 mil rub (cu 13,57% mai puțin decât nivelul planificat) – pentru c-d și susținerea PTȘ,
- 20,48 mil rub (cu 3,4% mai puțin decât nivelul planificat) – agricultură,
- 8,88 mil rub sau cu 2,21% mai puțin decât nivelul planificat) – protecția mediului,
- 29,9 mil rub (cu 5,6% mai puțin decât nivelul planificat) – transport, gospodăria drumurilor, comunicații și informatica,
- 177,9 mil rub (cu 12,7% mai puțin decât nivelul planificat) – educație,
- 13,0 mil rub (sau cu 8,34% mai puțin decât nivelul planificat) – cultură, artă, cinematografie,
- 19,66 mil rub (cu 28,4% mai puțin decât nivelul planificat) – mass-media,
- 372,86 mil rub (cu 6,3% mai puțin decât nivelul planificat) – sănătate,
- 395,4 mil rub (cu 19,4% mai puțin decât nivelul planificat) – pentru politica socială ,
- 5,274 mii rub (cu 99,33% mai puțin decât nivelul planificat) – deservirea datoriei de stat,
- suplinirea rezervelor de stat – 0,
- 162,4 mil rub (cu 17,6% mai puțin decât nivelul planificat) – finanțarea bugetelor de alt nivel,
- rambursarea creditelor la datoria de stat – cu 32,3% mai puțin decât nivelul planificat,
- fondurile bugetare speciale – cu 39,3% mai puțin decât nivelul planificat.

Executarea bugetului a fost finalizată cu un sold deficitar în mărime de 633,9 mil sau cu 286,24 mil ruble transnistrene, în creștere față de sem. II 2018.

3.2. Sectorul bancar

În primele nouă luni ale anului 2018 în sectorul bancar național au fost promovate mai multe reforme în scopul consolidării și dezvoltării acestuia după principiile internaționale de siguranță, prudență și transparență.

Ca urmare, au fost realizate schimbări majore în structura acționarilor din sectorul bancar. La 30.09.2018 peste 70 la sută din activele bancare fiind gestionate deja de grupuri internaționale

cu reputație solidă, precum Banca Transilvania din România (B.C. „VICTORIABANK” S.A.), Intesa Sanpaolo din Italia (B.C. „EXIMBANK” S.A.), BERD, Invalda INVL și Horizon Capital (BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.).

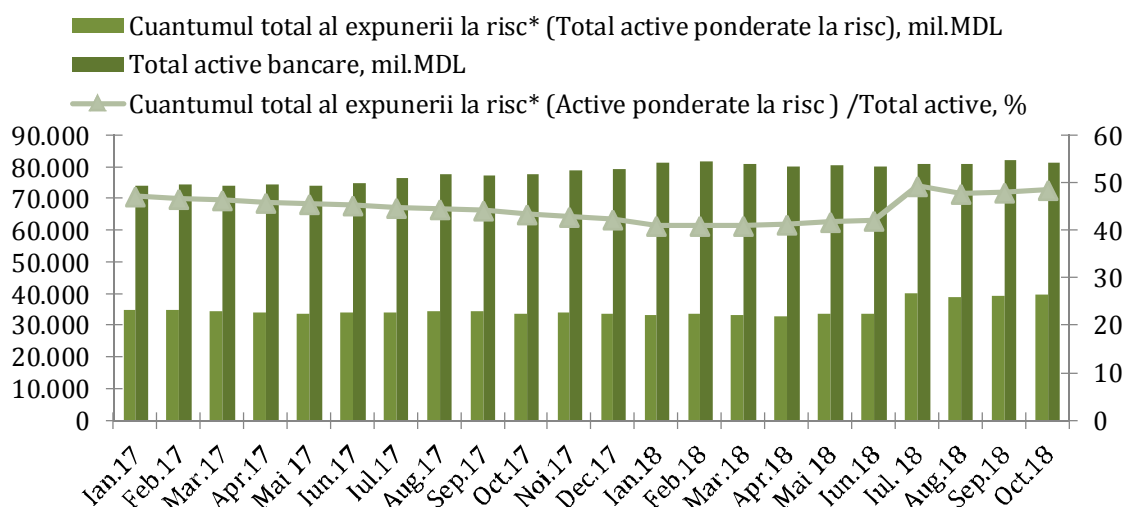
Schimbări au parvenit și în domeniul reglementării, prin implementarea rapoartelor COREP conform cerințelor BASEL III. În așa mod, deja din iulie 2018, conform noilor metodologii de raportare:

- 1) Noțiunea de capital normativ total a fost eliminată fiind înlocuită de un alt indicator și anume de rata fondurilor proprii.
- 2) A fost modificată metodologia de calcul a suficienței capitalului bancar prin raportarea fondurilor proprii nu la activele riscante, ci la expunerea totală (luându-se în calcul nu numai riscul de credit, dar și riscul de piață și cel operațional), care conține amortizoare, calculate în conformitate cu prevederile Basel II.
- 3) Pentru constituirea amortizoarelor de capital, au fost stabilite cerințe graduale față de fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină – fondurile proprii de bază de nivelul I (minimum 5,5%) și fondurile proprii totale (minimum 10%).

Cu toate aceste modificări, sectorul bancar național rămâne a fi și în continuare unul supra capitalizat, supra lichid și puțin funcțional, din cauza incluziunii financiare scăzute cu sectorul real, activității sale anemice pe piața produselor de finanțare a afacerilor și contribuției din ce în ce mai joase la creșterea economică.

În primele nouă luni ale anului 2018, activele bancare au înregistrat fluctuații volatile în volum, cât și în calitate. La începutul anului 2018, ritmul de creștere a activelor bancare s-a situat pe o pantă ascendentă, după care în trimestrul II volumul de creștere a acestora s-a încetinit, revenind pe o pantă ascendentă în trimestrul III. Astfel, la finele lunii septembrie 2018 valoarea activelor bancare totale a constituit 82303,6 mil.MDL, fiind în creștere cu 1975,9 mil.MDL sau cu 2,5% față de sfârșitul trimestrului precedent și cu 4756,2 mil.MDL sau 6,1% f.p.s.a.p.

Cuantumul total al expunerii la risc, un indicator nou care a înlocuit activele ponderate la risc, la sfârșitul trimestrului III, 2018 a constituit 39547,8 mil.MDL. Iar ponderea acestuia în total active, la sfârșitul lunii septembrie a constituit 48,1%. Aceste valori sunt evident mai mari comparativ valorile înregistrate în perioadele precedente pentru indicatorii calculați anterior (activele ponderate la risc) și după alte metodologii, fără a lua în calcul un set de riscuri prevăzute de noile reglementări, însă nu ne oferă informații clare pentru aprecierea evoluției lor în dinamică.

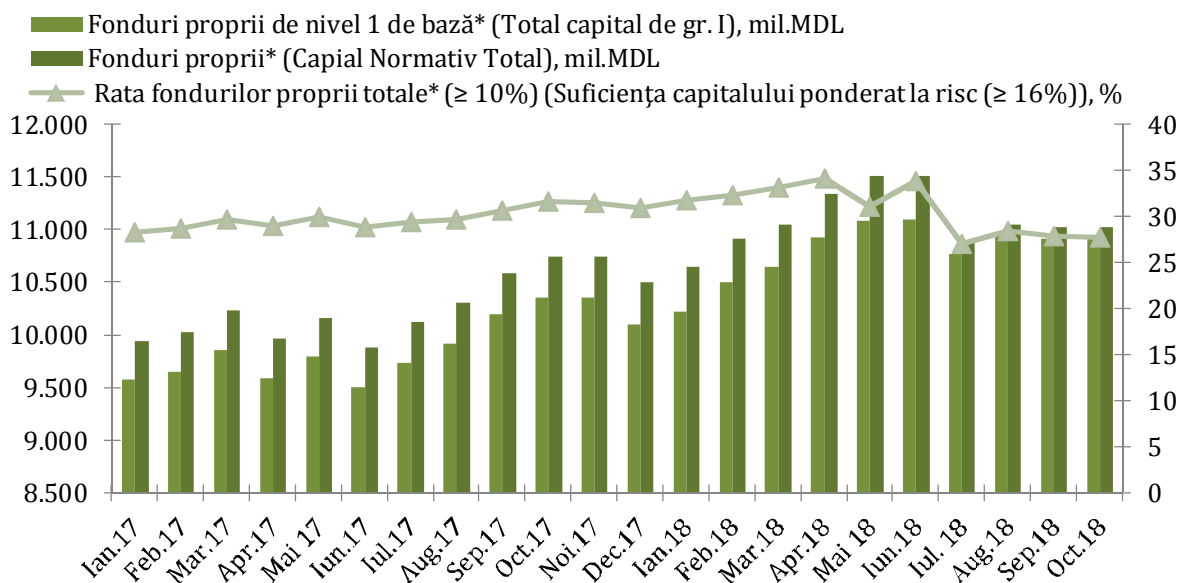
Figura 3.2.1. Evoluția activelor bancare

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Notă: * indicator calculat din iulie 2018 conform BASEL III.

Din luna iulie 2018, o dată cu intrarea în vigoare a noilor reglementări conform cerințelor Basel III băncile calculează **fondurile proprii** diminuându-le nu numai cu expunerile la riscul de credit, dar luând în considerație riscul de piață, riscul operațional, riscul de decontare.

Astfel, la data de 30.09.2018, fondurile proprii totale au constituit 11025,73 mil.MDL, iar rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar a fost de 27,9% fiind în descreștere cu 9,3 p.p. față de 30.09.2017 și cu 17,8 p.p. față de 30.06.2018 dar, totuși respectând limita reglementată de minimum 10%. Respectiv, deși diminuarea cuantumului capitalului calculat a majorat considerabil expunerea totală, suficiența capitalului rămâne practic de 2,7 ori mai mare decât limita minimă a normativului.

Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar

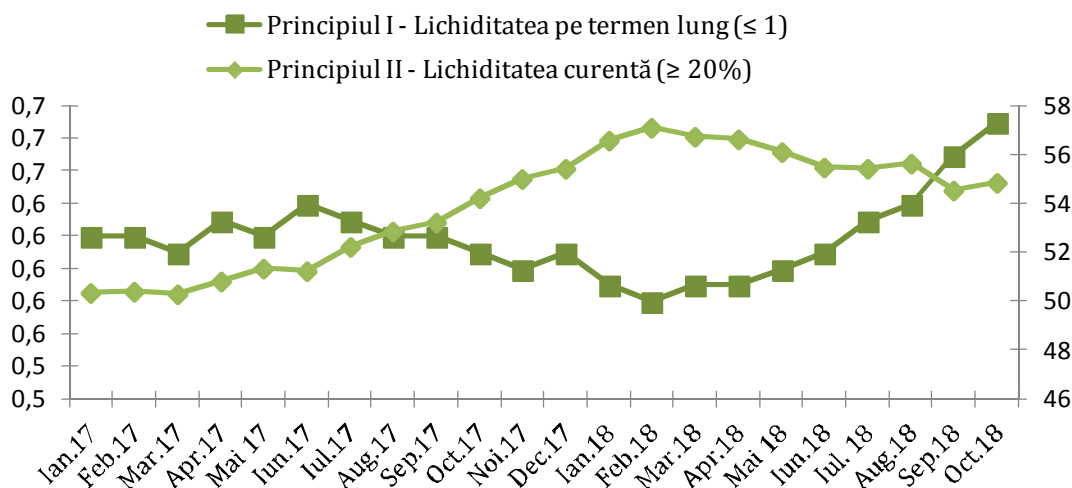
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Notă: * indicator calculat din iulie 2018 conform BASEL III.

În primele nouă luni ale anului 2019 sectorul bancar autohton continuă să mențină indicatorii de lichiditate la un nivel foarte înalt. În trimestrul III al anului 2018, indicatorii de lichiditate a sectorului bancar se încadrează în limitele prudențiale, stabilite de BNM.

Lichiditatea efectivă sau principiul III al lichidității, care se determină ca raport dintre lichiditatea efectivă și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență și nu trebuie să fie mai mic de 1 pe fiecare bandă de scadență, conform datelor BNM este respectat de toate băncile. Lichiditatea curentă conform principiul II de lichiditate, calculată ca ponderea activelor lichide în totalul activelor la data de 30.09.2018 a constituit 54,5%, mai mult cu 1,3 p.p. față de 30.09.2017 și aproape 3 ori mai mult decât limita minimă, stabilită de BNM. Lichiditatea pe termen lung, valoare calculată conform principiului I al lichidității (≤ 1), al întregului sistem bancar a constituit 0,67 la 30.09.2018, mai mult cu 0,05 față de 30.09.2017. Se constată o creștere exagerată a lichidităților bancare, precum și la o migrare a unei păți de active din credite spre active lichide cu risc redus și rentabilitate acceptabilă, cum ar fi valorile mobiliare de stat.

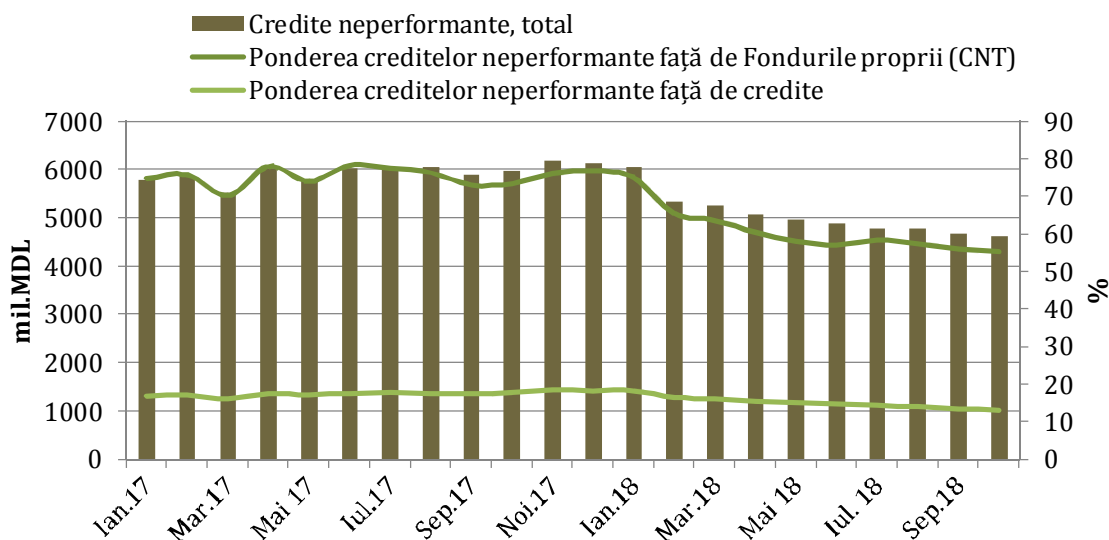
În primele luni ale anului 2018 sistemul bancar autohton a înregistrat o tendință pozitivă de reducere a creditelor neperformante. Astfel la sfârșitul trimestrului III, 2018 ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a diminuat cu 1,2 p.p. comparativ cu finele trimestrului precedent și cu 3,9 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2017, constituind 13,5 %. Diminuarea respectivă este reflectată și în rapoartele majorității băncilor din sistem. În ansamblu această descreștere se datorează și curățirii bilanțurilor băncilor o dată cu schimbarea acționarului majoritar.

Figura 3.2.3. Nivelul lichidității sectorului bancar la 30.09.2018

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La sfârșitul trimestrului III, 2018 ponderea creditelor neperformante în total fonduri proprii a fost de 42,5%, în descreștere cu 13% față de data de 30.09.2017 dar cu un spor ușor de 1% față de finele trimestrului II, 2018.

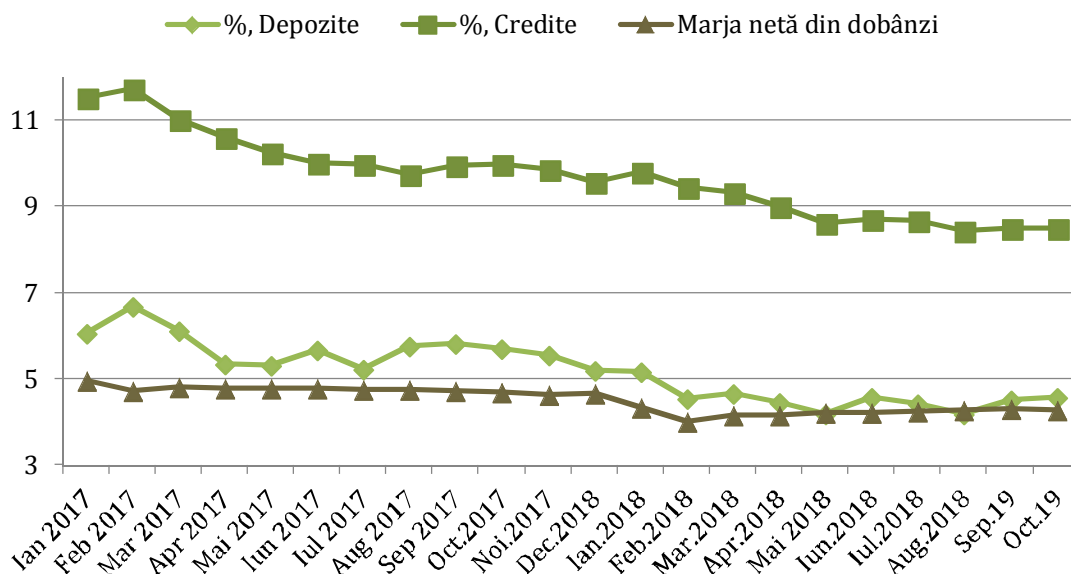

Figura 3.2.4. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Ratele de dobândă rămân a fi imune la deciziile politicii monetare. Această afirmație este susținută de trendul ratelor de dobândă la credite și depozite nou acordate, care, este în continuă scădere, ajungând chiar mai mici decât rata de refinanțare, care este considerată una prime-rate pentru formarea dobânzilor la credite). În perioada septembrie 2017 – septembrie 2018, ratele medii a dobânzii practicate de băncile comerciale pentru credite și depozitele au scăzut cu 1,31 p.p. și 1,46 p.p. corespunzător, situându-se la nivelul de 8,5% pentru creditele noi atrase și 4,51% pentru depozitele noi atrase. Diminuarea rapidă a dobânzilor la depozite indică asupra unui trend descrescător în continuare, fapt ce va descuraja economisirea din partea populației.

La sfârșitul trimestrului III, 2018 soldul depozitelor bancare a constituit 61938,13 mil. MDL, în creștere cu 1,5%, față de trimestrul precedent. Pe fondalul creșterii valorii depozitelor, rata de

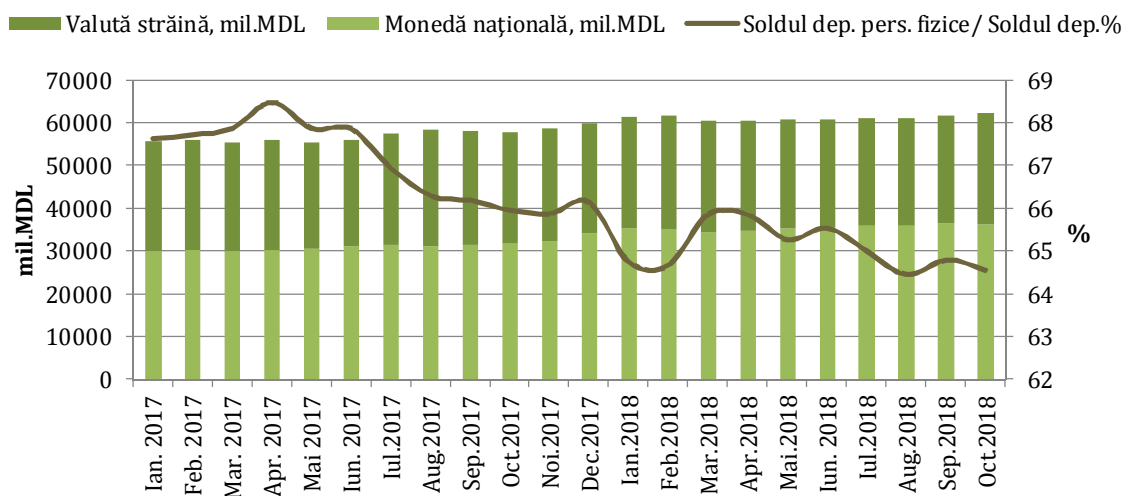

Figura 3.2.5. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

depunere a persoanelor fizice scade, ajungând la 64,8%, în diminuare cu 0,75% față de trimestru II al anului 2018. Această diminuare este cauzată de scăderea venitului destinat economisirii a populației, dar și diminuării încrederii persoanelor fizice în bănci după delapidarea sectorului bancar.

În trimestrul III 2018, se menține tendința de diminuare a soldului depozitelor în valută în total depozite. La data de 30.09.2018 soldul depozitelor în valută a constituit 25412,9 mil. MDL în scădere cu 1342,4 mil. MDL față de aceeași dată a anului precedent. Totodată a scăzut și ponderea acestora în total depozite cu 5%. Diminuarea ponderii depozitelor în valută străină concomitent cu creșterea rapidă a soldului depozitelor în MDL este rezultatul întăririi semnificative a monedei naționale pe piața valutară.

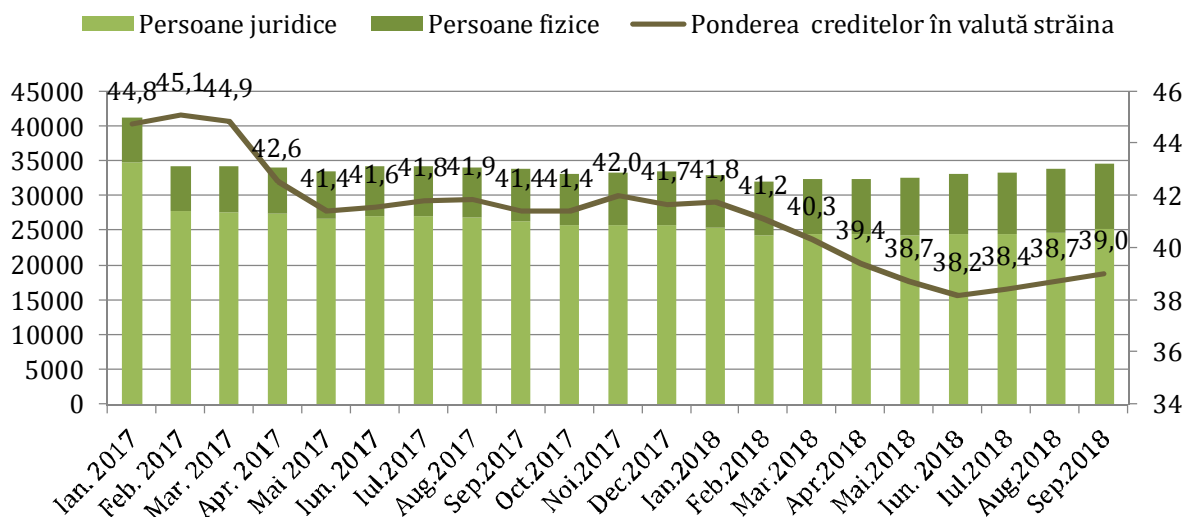

Figura 3.2.6. Evoluția depozitelor atrase de bănci în I trimestru 2016, mil. MDL

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

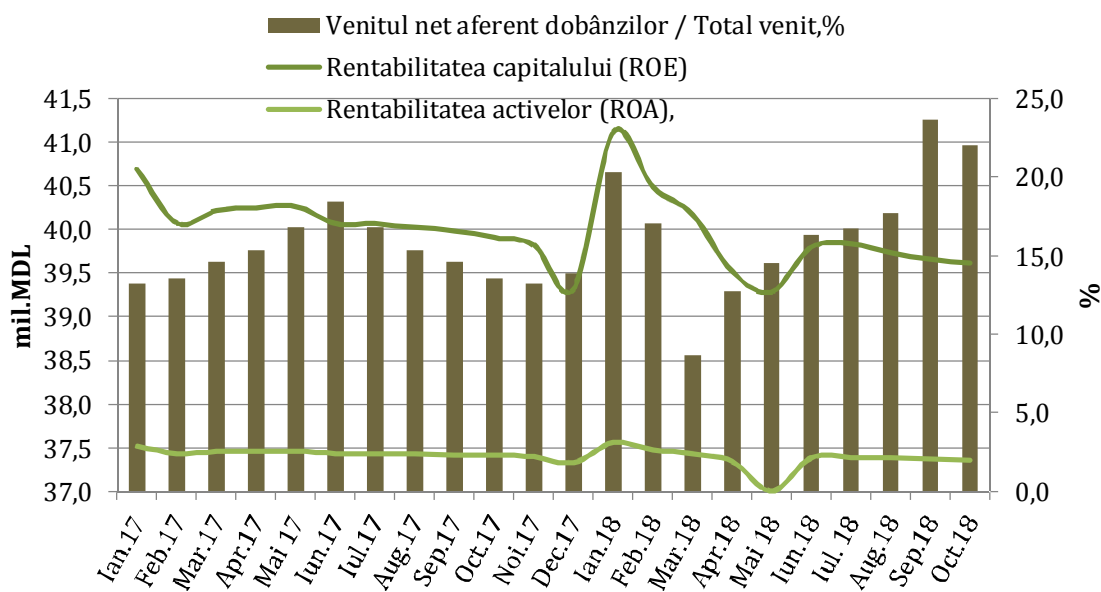
Tendința de diminuare a volumului creditelor, care a început la sfârșitul anului 2014, s-a menținut până în luna septembrie a anului 2018. La sfârșitul lunii septembrie volumul creditelor acordate, pentru prima dată în ultimii doi ani, a înregistrat o creștere ușoară de 2,2% f.p.s.a.p. și a constituit 34580 mil. MDL. A crescut și volumul creditelor noi, pe fundalul diminuării ratei dobânzii la credite, creșterea în primele luni ale anului 2019 a fost de circa 14,9%.

Totodată, poate fi remarcată menținerea tendinței de migrare a creditelor de la persoanele juridice spre persoanele fizice (73,02% în trimestrul III 2018 comparativ cu 78,01% în trimestrul III 2017) și din valută străină în cea națională, (61,0% în trimestrul III al anului 2018 față de 58,6% în aceeași perioadă a anului precedent).

Figura 3.2.7. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În primele nouă luni ale anului 2018 se atestă o dinamică crescătoare a profitului băncilor în întreg sistem bancar, care însă este mai mic față de cel înregistrat în aceeași perioadă a anului precedent.

Figura 3.2.8. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare în 2017-2018
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La sfârșitul lunii septembrie 2018, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 1336 mil. MDL, în creștere cu 563 mil. MDL sau cu 123% față de sfârșitul trimestrului precedent și în scădere cu 80 mil.MDL sau 5,6% față de aceeași perioadă a anului precedent. Diminuarea profitului s-a datorat diminuării ratei dobânzii la credite. Ponderea veniturilor neaferește dobânzilor în totalul veniturilor băncilor rămâne a fi semnificativă, ce demonstrează dezinteresul băncilor de a participa la finanțarea economiei.

La sfârșitul trimestrului III, 2018 rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului au constituit 2,08% și respectiv 12,7%, fiind în descreștere cu 0,3 p.p. și respectiv cu 1,5 p.p. comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

Datorită restricțiilor dure, impuse activității bancare, nivelul de rentabilitate a activelor ROA și a capitalului ROE la bănci este cel mai mic de pe piața financiară. Din potrivă, concurenții direcți ai băncilor, organisme de microfinanțare, au cea mai mare rentabilitate a capitalului și a activelor.

Capitolul IV SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Soldul contului curent al balanței de plăți, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat un deficit de 836,49 mil. dolari (din care 338,09 mil. dolari – în trimestrul III 2018), ce s-a aprofundat cu 63,2% față de ianuarie-septembrie 2017. Deficitul contului curent, raportat la PIB, a constituit 10% (față de 7,5% în primele nouă luni ale anului 2017). Sursa deficitului contului curent a fost tradițional comerțul exterior cu bunuri, celelalte componente înregistrând solduri excedentare în creștere.

Creșterea soldului balanței serviciilor, în raport cu perioada ianuarie-septembrie 2017, cu 37,7% până la 287,63 mil. dolari. Această creștere s-a datorat majorării *exporturilor de servicii* cu 22,6% și a importurilor de servicii cu 18%. În cadrul exporturilor de servicii s-au înregistrat majorări la exporturile de servicii de călătorii cu 28,1%, la prelucrarea materiei prime cu 3,2%, la informatică cu 49,9%. Majorarea *importurilor de servicii*, de asemenea a fost cauzată de majorarea importurilor de servicii de călătorii cu 21,6%, de transport cu 14,4%, de alte servicii pentru afaceri cu 39%.

În trimestrul III 2018, soldul balanței comerțului cu servicii a crescut cu 51,7% față de trimestrul III 2017. Soldul balanței comerțului cu servicii a constituit 122,7 mil. dolari. Această creștere s-a datorat creșterii serviciilor prestate nerezidenților cu 21%, decât a serviciilor primite de la nerezidenți cu 11,2%. Raportul dintre soldul balanței serviciilor și PIB a crescut cu 0,9 p.p. comparativ cu trimestrul III 2017. În structura exporturilor de servicii, ponderea majoritară o dețin serviciile de transport 30,5% (122,89 mil. dolari), al căror export s-a majorat cu 6,3% față perioada similară a anului precedent. În cadrul exporturilor de servicii de transport, cea mai mare pondere îi revine transportului de mărfuri – 51,5%, urmat de transportul de pasageri – 31,5% și de alte servicii de transport cu 17%.

În importurile de servicii, ponderea cea mai mare este deținută de serviciile de transport 36,5%, cu 7,6% mai mult față de aceeași perioada din a. 2017. În cadrul importurilor de servicii de transport, transportului de mărfuri îi revine o pondere de 57,8%, transportului de pasageri cu o pondere de 21,9%, iar altor servicii de transport le revine 20,3%.

Contul de capital în perioada ianuarie-septembrie a înregistrat un sold negativ de 28,98 mil. dolari (din care 12,05 mil. dolari în trimestrul III 2018) în scădere cu 76,5% față de perioada similară a anului 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (41,42 mil. dolari), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale a constituit 12,44 mil. dolari.

Contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 724,12 mil. dolari (din care în trimestrul III 2018 au fost 281,4 mil. dolari) ca rezultat al majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți cu 421,3 mil. dolari ca urmare a tranzacțiilor efective, în timp ce activele financiare externe ale rezidenților pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie anului 2018, au scăzut cu 302,8 mil. dolari. Evoluția contului financiar a fost determinată de creșterea pasivelor financiare simultan cu scăderea semnificativă a activelor, cu doar 28% mai mică decât mijloacele atrase de la nerezidenți. Analiza acestei evoluții din perspectiva instrumentelor financiare scoate în evidență la pasive două momente negative, ce caracterizează mijloacele financiare atrase de lipsa influxului de împrumuturi străine (se constată rambursări nete de 16,3 mil. dolari) și retragerea de către nerezidenți a mijloacelor din sistemul bancar autohton (de 19,23 mil. dolari).

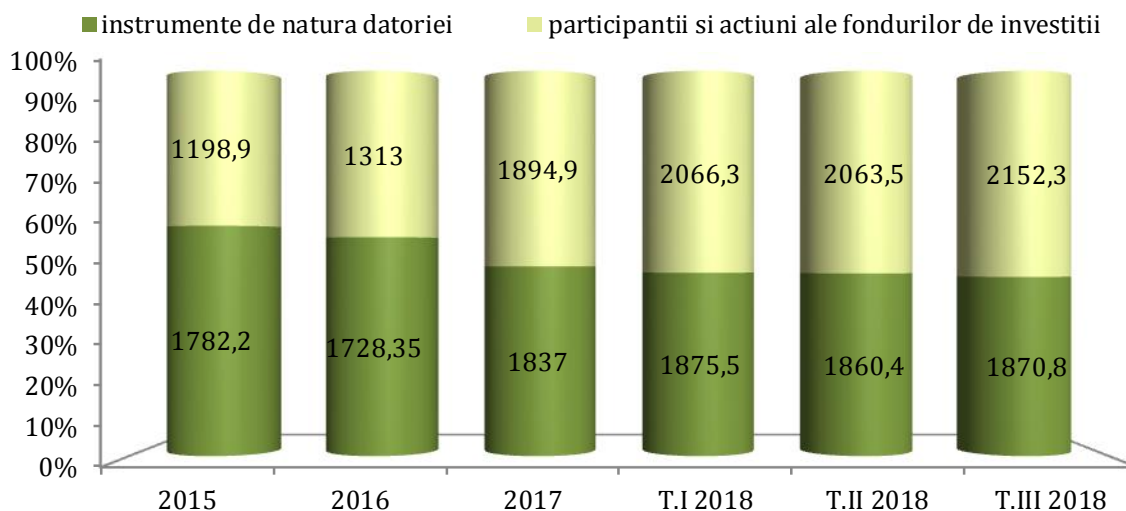
Poziția investițională internațională

Poziția investițională internațională la 30.09.2018, a constituit 3833,27 mil. dolari (34,5% relativ la PIB), soldul negativ aprofundându-se față de sfârșitul anului 2017 cu 18%. Activele financiare externe au însumat 5572,73 mil. dolari, în scădere cu 2,5% iar pasivele 9406 mil. dolari, în creștere cu 4,9%. Raportul dintre stocul activelor și pasivelor externe a constituit 59,2%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 7,8% comparativ cu stocul de la începutul anului, constituind 3021,18 mil. dolari. Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,9 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 151,2%) etc.

La data de 30.09.2018, stocul total de pasive sub formă de investiții directe a fost în creștere cu 7,8% față de sfârșitul anului 2017. Stocul total de pasive sub formă de investiții directe a constituit 4023,05 mil. dolari. Această creștere a avut loc în urma intrărilor de efective nete de investiții directe de 175,38 mil. dolari, din evoluția ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA – cu 34,8 mil. dolari și din majorarea prețurilor acțiunilor – cu 81,5 mil. dolari, în timp ce alte modificări au influențat stocul în sensul diminuării cu 0,09 mil. dolari.

În stocul total de pasive sub formă de investiții directe, ponderea participațiilor și acțiunilor comparativ cu cea a instrumentelor de natura datoriei directe este ușor superioară (53,5% față de 46,5%). Componenta instrumentelor de natura datoriei este mixtă: stocul împrumuturilor contractate de la investitorii străini direcți constituie 1138,8 mil. dolari, angajamente sub formă de credite comerciale față de investitorii străini direcți constituie 163,7 mil. dolari și 568,3 mil. dolari constituie stocul altor datorii față de investitorii străini direcți.

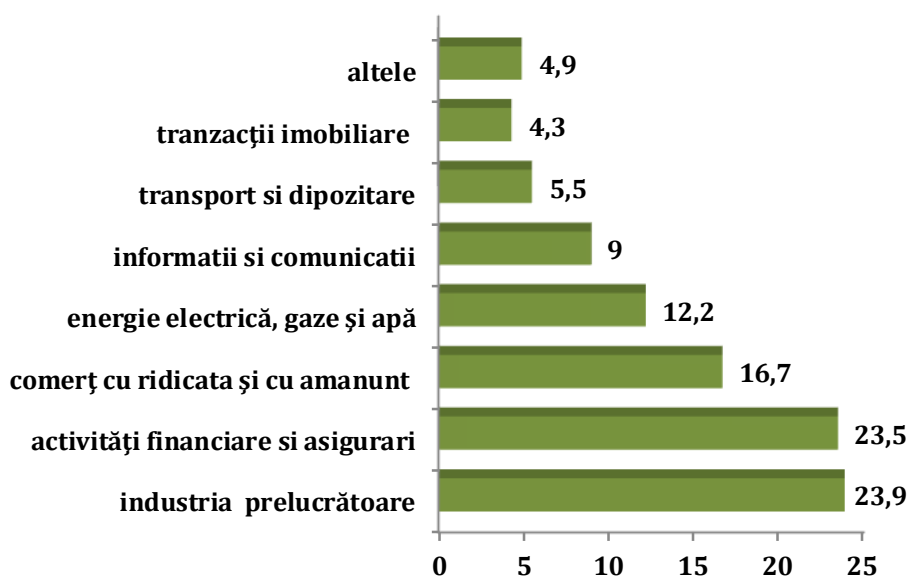
Figura 4.1. Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc la 30.09.2018, mil. dolari

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Din totalul capitalului acumulat, investițiile directe sub formă de participații și acțiuni acumulate putem observa că ponderea majoritară o dețin investitorii din țările UE 83,3%, investitorii din țările CSI dețin o pondere de 7%, cei proveniți din alte țări dețin investiții în proporție de 9,7%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a. 2018, principala activitate economică care a beneficiat de ISD, sunt industria prelucrătoare 23,9%, urmată de activități financiare și asigurări

23,5%, comerț cu ridicata și amănunt 16,7%, alte activități care au atras investitori străini au fost industria energetică, informații și comunicații, transport și depozitare, tranzacțiile imobiliare.

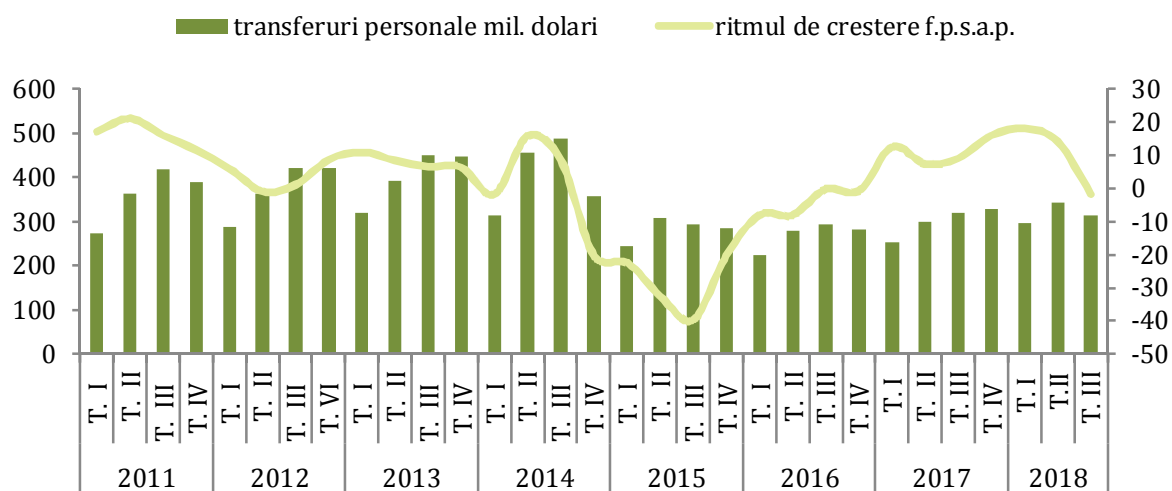

Figura 4.2. Investițiile directe, pasive, capital propriu acumulat la 30.09.2018, pe activități economice, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Transferurile de peste hotare

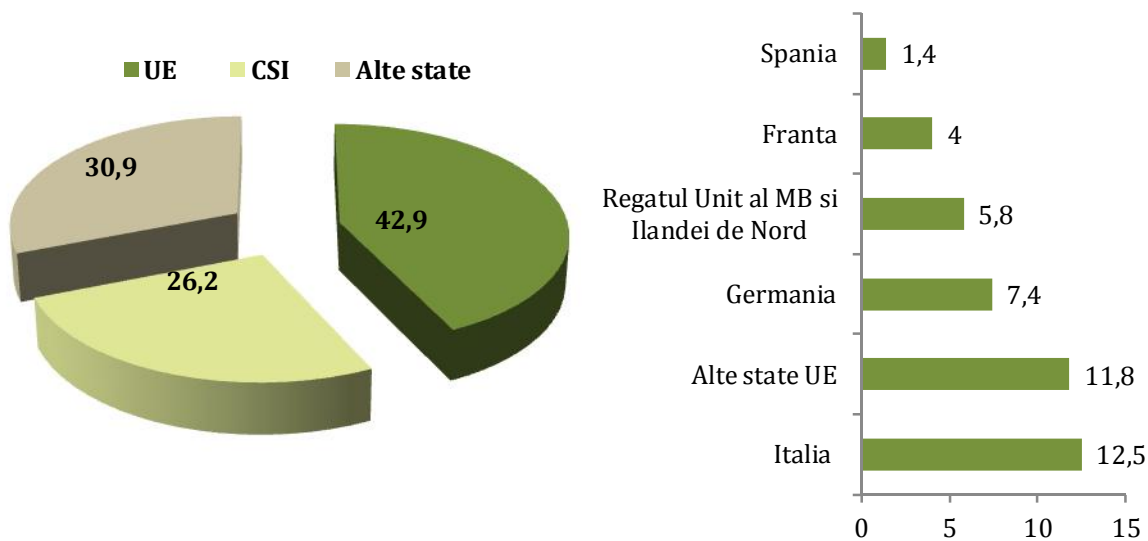
Volumul total al transferurilor bancare de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice în perioada ianuarie-septembrie 2018, a constituit 955,05 mil. dolari, cu 9,5% mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent. În T. III transferurile bănești în favoarea persoanelor fizice au fost în scădere cu 1,7%, transferurile bănești în favoarea persoanelor fizice au constituit 315 mil. dolari. În luna septembrie a. 2018 au fost transferate mijloace bănești în volum de 97,38 mil. dolari, comparativ cu perioada similară a anului precedent fiind în scădere cu 11%.

Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2018, mil. dolari SUA

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Conform provenienței geografice a transferurilor de mijloace bănești în septembrie a. 2018, cea mai mare pondere a transferurilor în favoarea persoanelor fizice provin din UE ce deține o pondere de 42,9%, urmată de CSI – cu o pondere de 26,2% și din restul lumii – cu o pondere de 30,9%.

Figura 4.4. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova, conform provenienței geografice în septembrie 2018, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, conform provenienței geografice, cea mai mare pondere o dețin transferurile din Rusia cu o pondere de 24,8% (24,18 mil. dolari) din totalul transferurilor fiind în scădere cu 9.1 p.p. comparativ cu septembrie 2017. Transferurile din Israel au constituit 16,8% (16,39 mil. dolari), din Italia 12,5% (12,20 mil. dolari), SUA 8,9% (8,64 mil. dolari), Germania 7,4% (7,17 mil. dolari), Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord 5,8% (5,69 mil. dolari), Franța 4% (3,94 mil. dolari), Irlanda 1,4% (1,9 mil. dolari), Spania 1,4% (1,38 mil. dolari), Portugalia 1,1% (1,11 mil. dolari), Cehia 1,1% (1,03 mil. dolari), România 1,1% (1,01 mil. dolari), Turcia 1,0% (0,98 mil. dolari), din alte state 12,7% (12,27 mil. dolari).

Cea mai mare pondere, a transferurilor bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice o au transferurile în euro care au deținut o pondere de 48,2% (în creștere cu 8.6 p.p.), transferurile în dolari au deținut o pondere de 44,7% (în descreștere cu 7.5 p.p., comparativ cu septembrie 2017) și cele în ruble rusești – 7,1% (în descreștere cu 1.1 p.p.).

Comerțul exterior cu bunuri

Comerțul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2018 a înregistrat o creștere cu 20,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Astfel comerțul exterior cu bunuri a constituit 6141,5 mil. dolari.

Exporturile de mărfuri în perioada ianuarie-septembrie 2018 au constituit 1960 mil. dolari, comparativ cu perioada corespunzătoare a anului 2017 exportul de mărfuri a crescut cu 18,7%. Pentru luna septembrie 2018, exporturile de mărfuri a constituit 207,3 mil. dolari cu 5,2% mai puțin față de luna august și cu 7,4% comparativ cu luna septembrie 2017.

Exporturile de mărfuri autohtone față de ianuarie-septembrie 2017 au fost în creștere cu 22,9%, contribuind la majorarea pe total exporturi cu 14,8%. Exporturile de mărfuri autohtone au constituit 1316 mil. dolari (67,1% din total exporturi). **Reexporturile de mărfuri străine** au

însumat 644 mil. dolari (32,9% din total exporturi), majorându-se cu 10,9% comparativ cu ianuarie-septembrie 2017. Reexporturile de mărfuri după prelucrare au constituit 24,4% în total exporturi, iar reexporturile clasice de mărfuri, care nu au suferit transformări esențiale (medicamente, țigarete care conțin tutun, băuturi, motorină, țesături și materiale tricotate sau croșetate, uleiuri esențiale, preparate pentru toaleta, produse pentru înfrumusețare, articole de transport sau de ambalare din materiale plastice și din lemn, autoturisme, mobilier) au constituit 8,5%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, decalajul între evoluția exporturilor și importurilor au determinat acumularea unui **deficit al balanței comerciale** în valoare de 2221,5 mil. dolari, cu 434,3 mil. dolari (24,3%) mai mare, comparativ cu cel înregistrat în perioada corespunzătoare din anul 2017.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în perioada ianuarie-septembrie 2018 a fost de 46,9%, comparativ cu 48% în perioada similară din anul 2017.

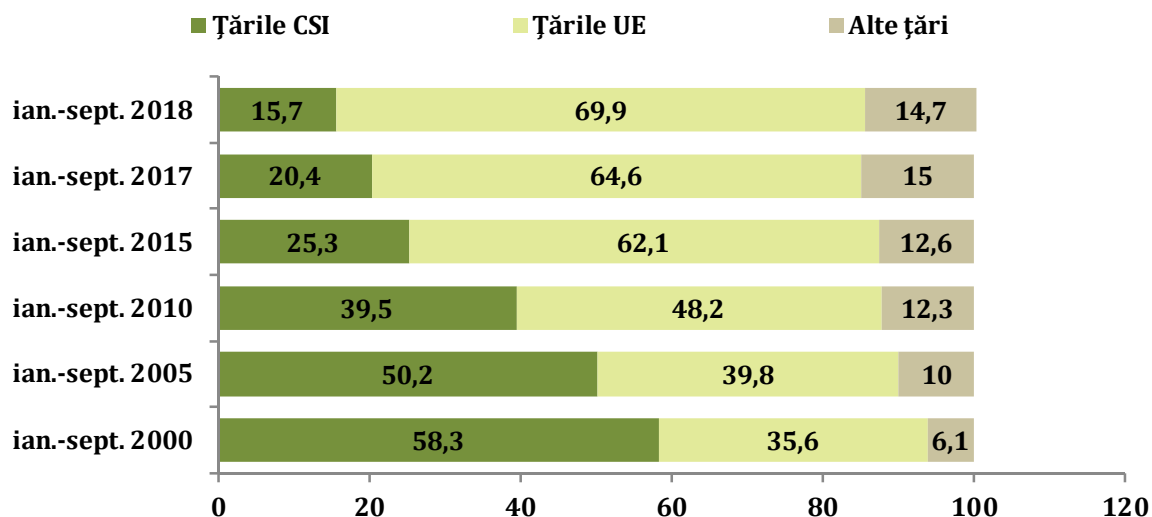
Tabelul 4.1. Evoluția schimbărilor comerciale în ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. dolari

	Ianuarie-septembrie 2017	Ianuarie-septembrie 2018	Dinamica 2017/2016
	mil. dolari	mil. dolari	%
Comerțul exterior cu bunuri	5089,6	6141,5	20,7
Export	1651,6	1960	18,7
<i>Inclusiv:</i>			
țările UE	1066,5	1363,9	27,9
țările CSI	336,5	306,9	8,8
alte țări	248,8	289,2	16,2
Import	3438	4181,5	21,6
<i>Inclusiv:</i>			
țările UE	1713,8	2108,1	23
țările CSI	850	1031,8	21,4
alte țări	874,5	1041,6	19,1
Balanța comercială	1786,4	2221,5	24,3
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi	48%,	46,9%	-

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Exporturile de mărfuri, **în UE** în perioada ianuarie-septembrie au constituit 1363,9 mil. dolari SUA (cu 27,9% mai mult față de ianuarie-septembrie 2017), deținând o cotă de 69,6% în total exporturi (64,6% – în ianuarie-septembrie 2017). Exporturile în **țările CSI** au constituit 306,9 mil. dolari, fiind în scădere comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, cu 8,8%. Exporturile în **țările CSI** au fost prezente cu o pondere de 15,7% (în ianuarie-septembrie 2017 – 20,4%). (Figura 4.5)

Comparativ cu perioada similară a anului 2017, **analiza evoluției exporturilor pe țări** în ianuarie-septembrie 2018 relevă majorări a exporturilor în România cu 36,7%, Italia 44,3%, Germania 49,3%, Elveția de 1,7 ori, Olanda de 1,7 ori, Polonia 18,1%, Serbia de 2,6 ori, Franța 34,9%, Ucraina 19,9%, Portugalia de 81,0 ori, Republica Cehă 40,7%, Emiratele Arabe Unite de 4,9 ori, Slovacia de 2,0 ori, Austria 28,8%, Grecia 23,6%, Liban de 1,8 ori, Spania 24,7%, Georgia 22%, SUA 21,2%, Arabia Saudită de 1,7 ori, Belgia 20,5%, China 13,8%, Bangladesh de 6,5 ori, Thailanda de 7,4 ori, Lituania 21,4%, Israel 42,3%, Tunisia de 63,2 ori, Maroc de 3 ori, Africa de Sud de 17,2 ori, care a favorizat creșterea pe total exporturi cu 25,2%. Totodată s-au micșorat exporturile în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord 33,9%, Federația Rusă 12,8%, Bulgaria 35,3%, Belarus 17,1%, Turcia 6,9%, Siria 47,2%, Irak 17%, Uzbekistan 45,9%, Ungaria 22,9%, Vietnam 74,9%, Macedonia 45,3%.

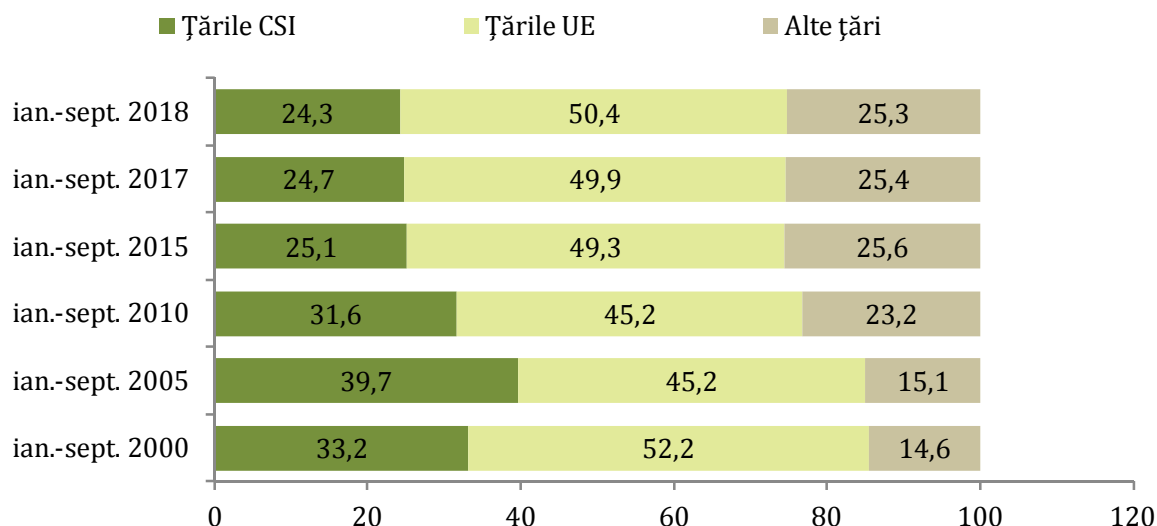
Figura 4.5. Structura exportului pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-iunie, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică.

În ianuarie-septembrie 2018, **s-au marcat creșteri** comparativ cu aceeași perioadă din anul 2017 la exporturile de mașini și aparate electrice de 1,6 ori, legume și fructe 24,2%, îmbrăcăminte și accesorii 17,6%, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate de 1,9 ori, cereale și preparate pe bază de cereale 16,6%, mobilă și părțile ei 23,4%, băuturi alcoolice și nealcoolice 14,4%, articole din minerale nemetalice de 1,6 ori, hrană destinată animalelor de 1,6 ori, articole din lemn de 1,7 ori, animale vii de 1,9 ori, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice de 1,6 ori, semințe și fructe oleaginoase 2,5%, încălțăminte 12%, produse medicinale și farmaceutice 6,6%, produse chimice organice 16,7%, tutun brut și prelucrat 20,8%, petrol și produse petroliere 16,2%, hârtie, carton 34,7%, produse tanante și colorante de 2,9 ori, minereuri metalifere și deșeuri de metale 13,2%, care au contribuit la majorarea pe total exporturi cu 21,4%. Totodată **s-au micșorat exporturile** de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere 31,2%, fire, țesături, articole textile și produse conexe 12,1%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale 32,3%, uleiuri esențiale, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare 24,8%, vehicule rutiere 24,3%, carne și preparate din carne 28,2%, articole prelucrate din metal 9,2%.

Importurile de mărfuri î perioada ianuarie-septembrie 2018 au constituit 4181,5 mil. dolari, mai mult față de perioada similară a anului precedent cu 21,6%. În luna septembrie importurile de mărfuri au constituit 473,9 mil. dolari, cu 2,1% mai puțin față de luna august și cu 10 % mai mult, comparativ cu luna septembrie 2017.

Importurile de mărfuri din țările UE au constituit 2108,1 mil. dolari (cu 23% mai mult față de ianuarie-septembrie 2017). Importurile de mărfuri **din țările UE** deținând o pondere de 50,4% în total importuri (49,8% în ianuarie-septembrie 2017). **Din țările CSI**, importurile de mărfuri au constituit 1013,8 mil. dolari (cu 19,2% mai mare decât în ianuarie-septembrie 2017). Ponderea importurilor de mărfuri din țările CSI au constituit 24,2% în total importuri (24,7% în ianuarie-septembrie 2017).

Comparativ cu perioada similară din anul 2017, **analiza evoluției importurilor pe țări** în ianuarie-septembrie 2018, relevă **creșterea importurilor** din România cu 25,6%, Federația Rusă cu 26,1%, China 24,1%, Germania 26,9%, Italia 19,4%, Ucraina 11,8%, Polonia 26%, Turcia 10,6%, Austria 32,8%, Franța 21,9%, Japonia de 1,6 ori, Republica Cehă 29,5%, Ungaria 18,7%, Spania 29,8%, Olanda 29,3%, Serbia de 1,8 ori, Coreea de Sud 45,5%, Belgia 28,9%, Slovacia 32,7%, Slovenia 36,2%, Brazilia de 2,1 ori, Suedia 31,1%, Israel de 1,6 ori, Portugalia 35,3%, Letonia 45%, Elveția 11%, Lituania 30,2%, Kazahstan de 2,9 ori, Emiratele Arabe Unite de 3 ori, SUA 3,7%, India 11,2%, Bangladesh 29,9%, Chile de 2,4 ori, Ecuador 21,2%, Thailanda 35,5%,

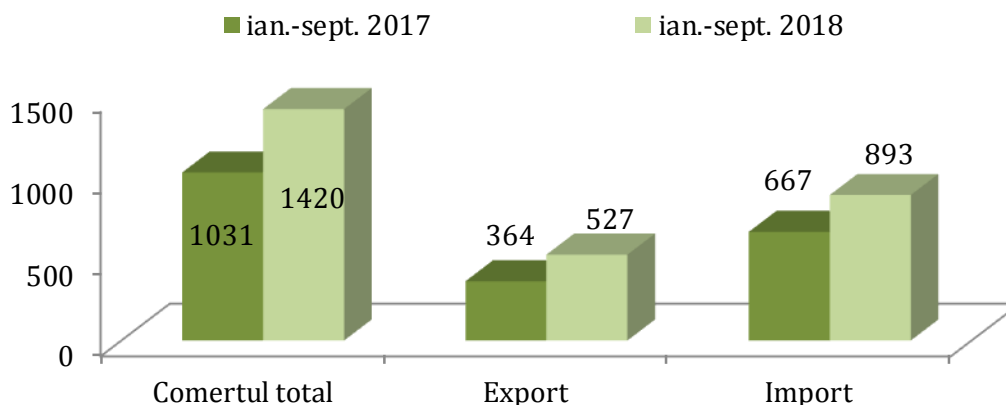
Figura 4.6. Structura importurilor pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-iunie, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică.

Canada 44,6%, Maroc de 1,6 ori, care a favorizat majorarea pe total importuri cu 21,3%. **S-au diminuat importurile** din Bulgaria cu 9,6%, Macedonia cu 43,8%.

În ianuarie-septembrie 2018, comparativ cu aceeași perioadă din anul 2017, **au sporit importurile** de petrol, produse petroliere și produse înrudite cu 40,3%, mașini și aparate electrice și părți ale acestora 40,9%, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice 41,2%, gaz și produse industriale obținute din gaz 31,8%, vehicule rutiere 23%, legume și fructe 48,3%, aparate și echipamente de telecomunicații 41%, articole prelucrate din metal 23,2%, fier și oțel 26,7%, mașini și aparate industriale 19,9%, îngrășăminte minerale sau chimice 41,7%, metale neferoase 33,7%, fire, țesături și articole textile și produse conexe 9,3%, articole din lemn 27,6%, îmbrăcăminte și accesorii 13,6%, materiale plastice prelucrate 16,7%, piele și blană prelucrate 35%, hârtie, carton și articole din pastă de celuloză, din hârtie sau din carton 15,6%, cauciuc prelucrat 21,4%, cereale și preparate pe bază de cereale 18,1%, mașini și aparate de birou 25,6%, semințe și fructe oleaginoase 31,3%, instrumente și aparate, profesionale, științifice și de control 22,8%, mașini generatoare de putere și echipamentele lor de 1,7 ori, produse medicinale și farmaceutice 4,9%, articole din minerale nemetalice 7,1%, băuturi alcoolice și nealcoolice 14,9%, materiale plastice sub forme primare 14%, pește, crustacee, moluște 17%), mobilă și părțile ei 14,2%, hrană destinată animalelor 20,4%, carne și preparate din carne 15%, produse lactate și ouă de păsări 10,9%, produse tanante și colorante 13,9%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat 12,4%, îngrășăminte naturale și minerale naturale 44,9%, mașini și aparate pentru prelucrarea metalelor 40,6%, facilitând astfel creșterea pe total importuri cu 20,9%. **Au scăzut importurile** de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere 59,8%, energie electrică 19,1%, tutun brut și prelucrat 11,4%, cărbune, cocs și brichete 28,6%, articole de voiaj; sacoșe și similare 43,7%, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate 45,9%.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a. 2018 regiunea transnistreană a înregistrat o creștere a comerțului exterior. În perioada analizată tranzacțiile comerciale externe cu bunuri au constituit 1420,2 mil. dolari. **Exportul bunurilor** în perioada ianuarie-septembrie a înregistrat o creștere cu 44,7% și a constituit 527,1 mil. dolari. **Importurile de bunuri** au constituit 893 mil. dolari cu 33,9 % mai mult față de perioada similară a anului precedent.

Figura 4.7. Evoluția valorii comerțului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie, anul 2017 - 2018, mil. dolari

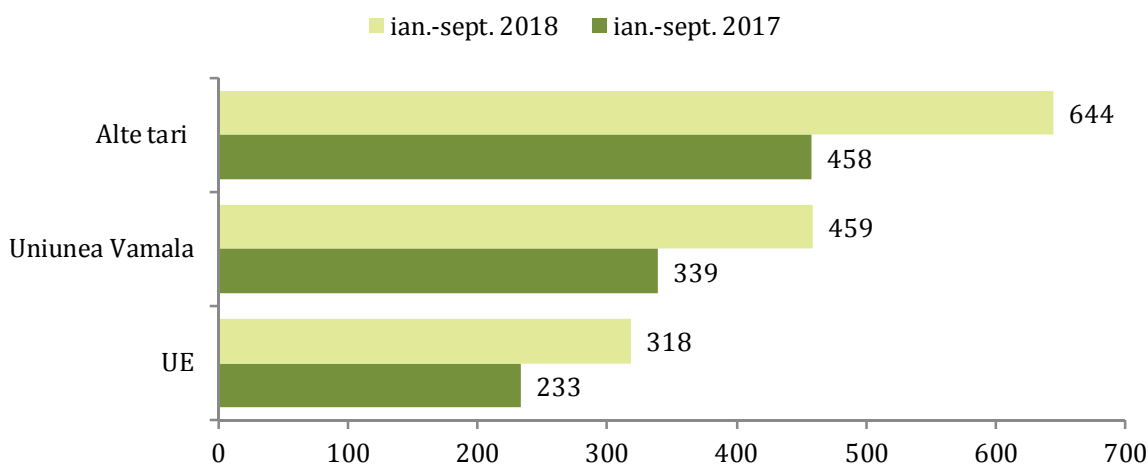
Sursa: Conform datelor <http://tiraspol.ru/confirmed/statistika-vneshney-torgovli-pridnestrovyva-zanvar-mart-2018-bez-uchyota-fizicheskikh-lits/>

Regiunea Transnistreană a realizat tranzacții comerciale externe cu 86 de țări ale lumii, în perioada ianuarie-septembrie 2018 inclusiv 10 țări din CSI.

Principalele exporturi au fost asigurate de metale și produsele din metale. Exportul acestora a constituit 44% din exportul total, pe locul doi se află produsele alimentare și materiile prime cu 16%, pe locul trei resursele energetice și de combustibil 17% fiind vorba de energia electrică de la Centrala de la Cuciurgan, livrată Moldovei.

În structura importurilor în regiune domină resursele energetice și de combustibil (în general, gazul rusesc) 35%. Pe locul doi se află producția metalurgică (de regulă, fierul vechi pentru Uzina Metalurgică de la Râbnița) care constituie 16%, și este urmată de produsele alimentare și materiile prime 14%.

Comerțul exterior cu **țările Uniunii Vamale** a fost în creștere cu 35,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Exporturile de mărfuri către țările Uniunii Vamale (UV) au constituit 56 mil. dolari, iar importurile au constituit 402,8 mil. dolari. Principalul partener comercial al regiunii transnistrene din Uniunea Vamală rămâne Federația Rusă căruia îi revine 87,7% din comerțul cu Uniunea Vamală.

Figura 4.8. Structura comerțului exterior pe grupe de țări pentru perioada ianuarie-septembrie, 2017-2018, mil. dolari

Sursa: Conform datelor <http://tiraspol.ru/confirmed/statistika-vneshney-torgovli-pridnestrovyva-zanvar-mart-2018-bez-uchyota-fizicheskikh-lits/>

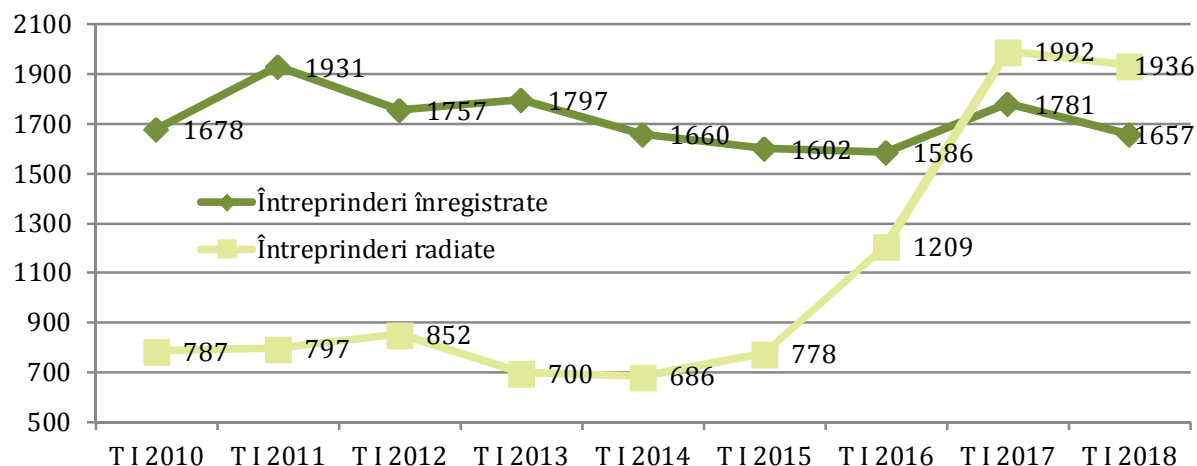
Cu UE, comerțul exterior a constituit 318 mil. dolari în creștere cu 36,5% față de ianuarie-septembrie 2017. Către țările UE exportul de mărfuri a constituit 188 mil. de dolari, iar importurile au constituit 129,6 mil. de dolari. Cel mai activ comerț din țările UE a fost cu România, ponderea acesteia fiind de 38,5% din cifra de afaceri cu țările UE, care este urmată de Polonia ponderea căruia este de 22,2% și Italia cu o pondere 10%.

Principalii parteneri comerciali ai Transnistriei rămân a fi în continuare Rusia, Moldova, Ucraina, România și Italia. Creșterea este observată și în țări precum Germania Bielorusia și Polonia.

Capitolul V MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în trimestrul I 2017-2018.

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.03.2018 Registrul de stat deținea informații despre 169124 persoane juridice și întreprinzători individuali.

Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T I 2010-2018, unit.

Sursa: Conform datelor Agenției Servicii Publice.

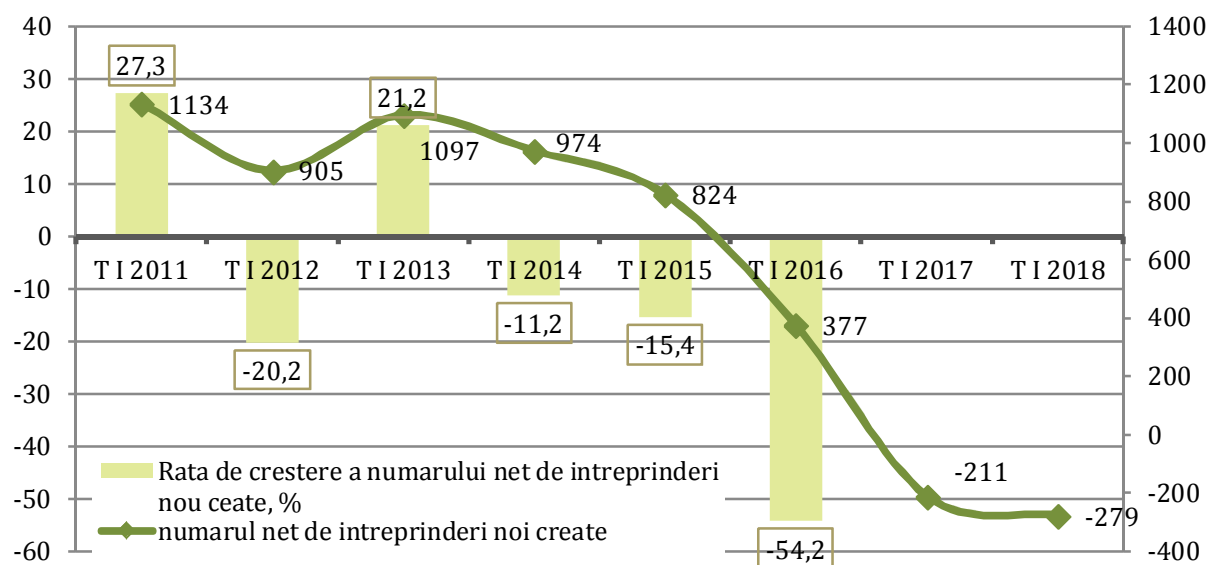
În T I 2018, numărul întreprinderilor înregistrate de Agenția Servicii Publice s-a diminuat cu 7% f.p.s.a.p. Potrivit datelor Agenției Servicii Publice, în T I 2018, în Registrul de stat, au fost trecute 1657 întreprinderi noi. Concomitent, în T I 2018, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat nesemnificativ comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 1936 întreprinderi.

Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T I 2011-2018 față de perioada similară a anului precedent, %

Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
TI 2011	115,1	101,3
TI 2012	91,0	106,9
TI 2013	102,3	82,2
TI 2014	92,4	98,0
TI 2015	96,5	113,4
TI 2016	99,0	155,4
TI 2017	112,3	164,8
TI 2018	93,0	97,2

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice.

În T I al anilor 2011-2018 se remarcă o tendință descrescătoare a numărului de întreprinderi înregistrate (cu excepția T I 2011, T I 2013, T I 2017, unde a fost marcată o mică creștere f.p.s.a.p.).

Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi create în Registrul de Stat, T I 2011-2018

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice.

Remarcăm o tendință de majorare a numărului de radieri a întreprinderilor din Registrul de Stat în primul trimestru al anilor 2016 2017 și 2018. Astfel, dacă în T I 2011 din Registrul de Stat au fost radiate 797 întreprinderi, numărul acestora a ajuns la 1936 de întreprinderi în primul trimestru al anului 2018, majorându-se de 2,4 ori.

Totodată, în T I 2011-2018 se remarcă o tendință negativă a numărului net de întreprinderi create, numărul cărora s-a diminuat în perioada analizată considerabil (excepție făcând TI 2013, care a marcat o creștere neesențială a numărului net de întreprinderi create f.p.s.a.p.). De asemenea, începând cu T I 2017 și în T I 2018, numărul net de întreprinderi noi create a marcat o valoare negativă, ceea ce semnifică că numărul întreprinderilor radiate în perioada dată a depășit considerabil numărul înregistratelor.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În primul trimestru al anului 2018, în regiunea din partea stângă a Nistrului, în sectorul businessului mic activau 3571 de întreprinderi. În ianuarie-martie 2018, în sectorul businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro (cu excepția persoanelor fizice) erau angajați 17914 salariați, în creștere cu 3,8% f.p.s.a.p. În această perioadă, următoarele sectoare economice înregistrează o tendință de diminuare a numărului de salariați (o descreștere de -2,8% în sectorul Industrie, -3,7% în Construcții, -0,5% în sectorul Operațiuni imobiliare, -24,3% în sectorul Activitate generală comercială).

Totodată, în perioada analizată (ianuarie-martie 2018) majoritatea sectoarelor economice marchează o tendință de creștere a numărului mediu de salariați f.p.s.a.p.: Agricultură, Transport, Comunicații, Comerț și alimentația publică, Logistica și distribuție, Activitatea editorială, Gospodărie de locuințe și servicii comunitare, Sănătate și asigurare socială, Cultura și arta, Sport, agrement și turism (Tabelul 5.2.).

Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariați în întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-martie 2018

	ianuarie-martie 2018, pers.	ianuarie-martie 2017, pers.	Indici, %
Total	17914	17259	103,8
Industrie	2775	2854	97,2
Agricultura	2068	1979	104,5
Transport	869	770	112,9
Comunicații	81	78	103,8
Construcții	1568	1628	96,3
Comerț și alimentația publică	6708	6501	103,2
Logistica și distribuție	33	32	103,1
Opreațiuni imobiliare	884	888	99,5
Activitate comercială generală	261	345	75,7
Activitatea editorială	87	84	103,6
Gospodărie de locuințe și deservire comunală	511	457	111,8
Sănătate și asigurare socială	280	279	100,4
Învățământ	225	221	101,8
Cultura și arta	121	111	109,0
Sport, agrement și turism	328	288	113,9

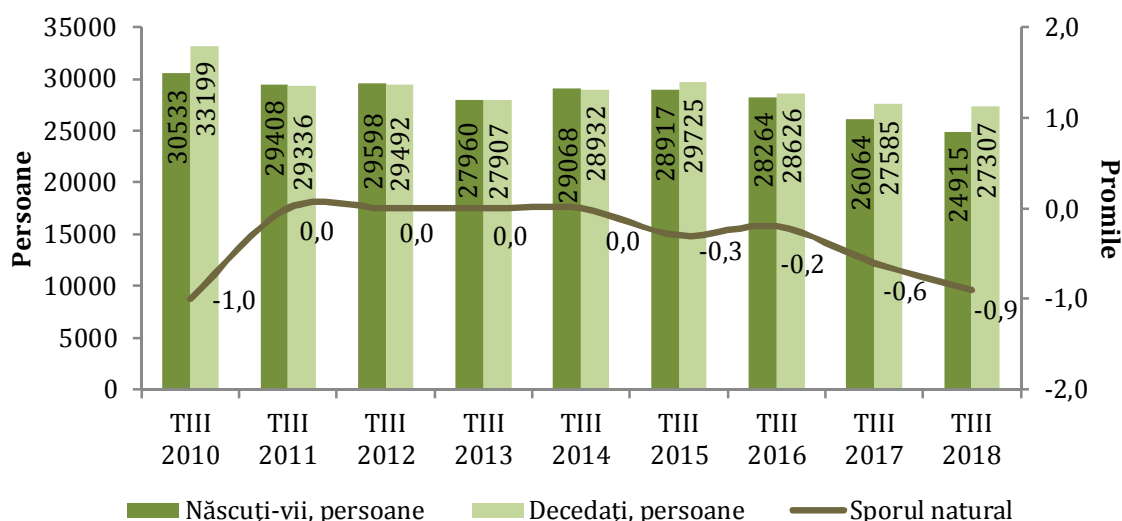
Sursa: «Основные показатели деятельности субъектов малого предпринимательства, включая микро и малые предприятия, (с численностью работников до 50 человек и годовым доходом до 2000000 румзл) (без физических лиц) за январь – март 2018 года»

Capitolul VI SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. În T III din 2018 continuă tendința de micșorare a numărului născuților-vii, decedaților, căsătoriilor, micșorându-se totodată și ratele natalității, mortalității și nupțialității. Au crescut numărul divorțurilor și rata divorțialității. În interiorul țării s-a majorat numărul plecărilor atât din localități rurale, cât și din cele urbane, iar numărul sosirilor s-a majorat doar în localitățile urbane, în timp ce în cele rurale s-a redus. De asemenea, s-a majorat și numărul migranților de muncă.

În T III din anul 2018 numărul născuților-vii total pe țară a constituit 24915 pers., fiind în scădere cu 1149 copii sau cu 4,4% mai puțin comparativ cu T III din anul precedent, rata natalității a fost de 9,4 născuți-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 27307 pers., înregistrând o scădere de 278 persoane sau cu 1,0% mai puțin f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 10,3 decedați la 1000 locuitori, în scădere cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în T III din anul 2018 a constituit 257 cazuri, fiind cu 7 cazuri mai mare decât în T III din anul precedent. Scăderea naturală în T III din 2018 a constituit -2392 persoane (-1536 persoane în T III din anul precedent) sau -0,9 persoane la 1000 de locuitori (-0,6 persoane la 1000 de locuitori în T III din anul precedent).

Numărul căsătoriilor total pe țară în T III din anul 2018 a constituit 15844, micșorându-se cu 522 sau cu 3,2% față de aceeași perioadă a anului trecut, iar rata nupțialității a constituit 6,0 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorțurilor din țară a constituit 7973, fiind în creștere cu 995 sau cu 14,3% față de T III din anul precedent. Rata divorțialității a constituit 3,0 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în T III în anii 2010-2018

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Privitor la migrația internă determinată de schimbarea domiciliului în T III din anul 2018 numărul total de sosiri în interiorul țării a constituit 23350 persoane, cu 15 persoane sau cu 0,1% mai mult decât în p.s.a.p. Localitățile urbane au avut 15028 de sosiri, cu 760 sosiri sau cu 5,3% mai mult f.p.s.a.p. și 10218 plecări, cu 189 plecări sau cu 1,9% mai mult f.p.s.a.p. Localitățile rurale au avut 8322 sosiri, cu 745 sosiri sau cu 8,2% mai puțin f.p.s.a.p. și 13132

plecări, cu 174 plecări sau cu 1,3% mai mult f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a sosirilor a fost în localități urbane (64,4%), iar a plecărilor – din localitățile rurale (56,2%).

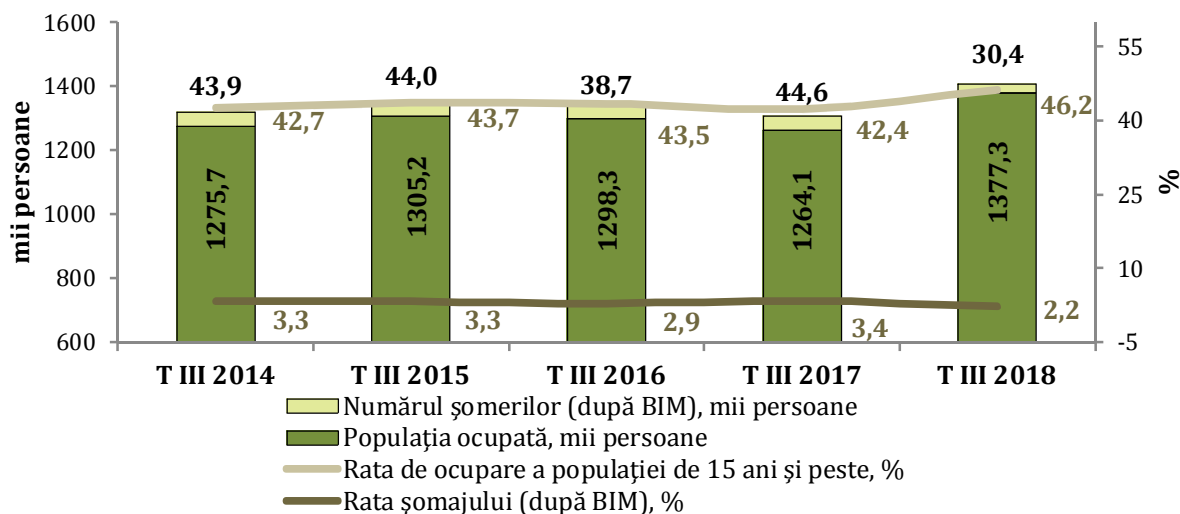
Cu privire la migrația forței de muncă, în T III din 2018 din țară au emigrat 366,3 mii persoane, cu 15,4 mii persoane sau cu 4,4% mai mult decât în p.s.a.p. Majoritatea dintre aceste persoane o constituiau bărbații – 68,7%. Din populația urbană care a emigrat peste hotare în căutarea unui loc de muncă în T III din 2018 bărbații constituiau majoritatea – 69,2%, iar din cadrul populației rurale care a emigrat bărbații dețineau o pondere de 68,5%.

Piața forței de muncă. T III din anul 2018 este caracterizat de o reducere a numărului șomerilor și a populației economice inactive, precum și a ratei de șomaj, având loc o creștere a populației economic active și a celei ocupate, precum și a ratelor de activitate și de ocupare. Grupul NEET în T III din anul 2018 a avut o pondere de 24,9% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populația plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) față de 29,1% în T III din 2017.

În T III din anul 2018 populația economic activă a constituit 1407,7 mii pers., majorându-se cu 7,6% sau cu 99 mii persoane în comparație cu T III din anul 2017. Totodată, rata de activitate a populației a fost de 47,2% și s-a majorat cu 3,3 p.p. față de nivelul T III al anului 2017 (43,9%). În rândul persoanelor economic active indicatorul a fost mai mare la bărbați (49,8%) decât la femei (44,9%). Rata de activitate este mai mare în mediul rural (49,3%) decât în cel urban (44,5%). În grupa de vârstă 15-29 ani rata de activitate a persoanelor economic active a constituit 33,7%, iar în grupa 15-64 ani – 51,6%. Rata de activitate economică a populației în vârstă de muncă (după legislația națională: 16-58 ani – femei și 16-62 ani și 8 luni – bărbați) a fost 53,8%.

Populația ocupată a fost de 1377,3 mii persoane, majorându-se cu 9,0% față de nivelul T III din 2017. Nu au fost diferențe majore pe sexe – bărbați – 49,5% și femei – 50,5%. Ponderea persoanelor ocupate în mediul urban a fost mai mică decât cea din mediul rural: în localități urbane – 40,8%, în localități rurale – 59,2%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a constituit 46,2%, fiind în creștere cu 3,8 p.p. față de T III din anul 2017. Rata de ocupare a bărbaților – 48,5% a fost mai înaltă în comparație cu cea a femeilor (44,1%). După mediile de reședință, rata de ocupare a constituit în mediul urban – 42,9%, fiind sub cea din mediul rural – 48,7%. Rata de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă (16 - 58 ani – femei/62 ani și 8 luni – bărbați) a avut valoarea de 52,5%, a persoanelor în vârstă de 15-64 ani – 50,4%, iar în grupa de vârstă 15-29 ani a constituit 32,5%.

Figura 6.2. Evoluțiile numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în T III din anii 2014-2018
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

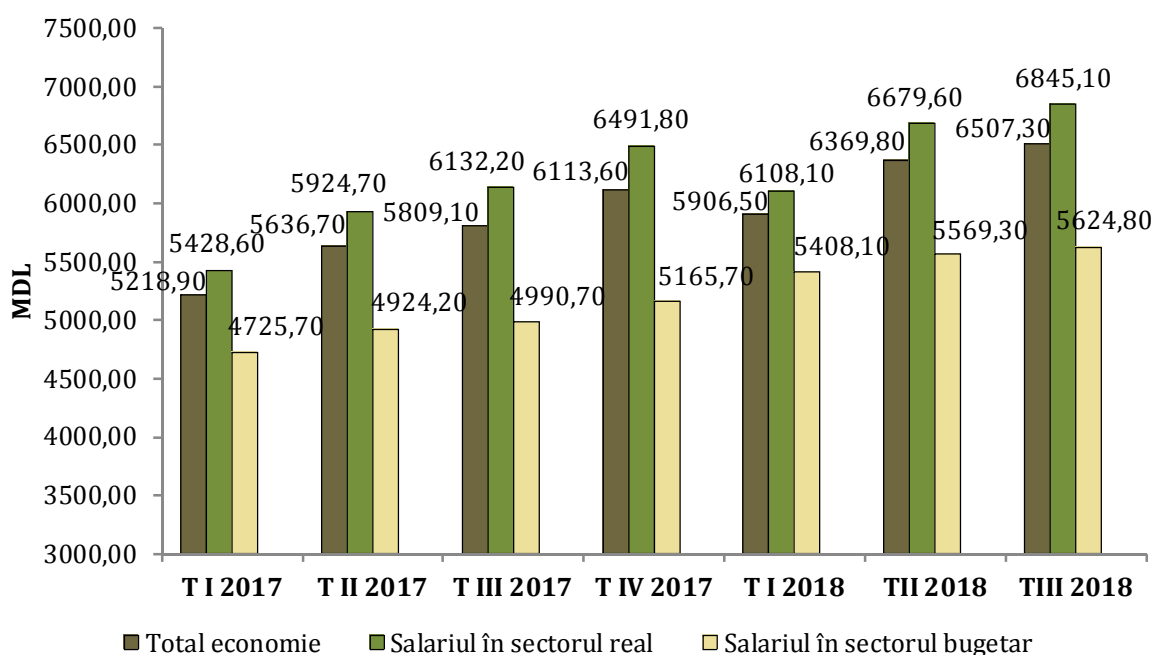
Numărul șomerilor, definit conform Biroului Internațional al Muncii în T III din 2018 a constituit 30,4 mii pers., fiind în descreștere cu 31,8% sau cu 14,2 mii persoane față de T III din anul 2017. Șomajul a fost într-o proporție mai mare în rândul bărbaților – 60,9% din numărul total al șomerilor, precum și în rândul persoanelor din mediul urban – 67,3%.

Rata șomajului la nivelul țării în T III din 2018 a fost de 2,2%, fiind în descreștere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. Rata șomajului la bărbați a constituit 2,6%, iar la femei – 1,7%. Au fost înregistrate mici disparități între ratele șomajului în mediul urban și cel rural (respectiv 3,5% și 1,2%). În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a fost de 6,0%, iar în categoria de vârstă 15-29 ani a constituit 3,6%.

Populația inactivă din țară (15 ani și peste) în T III din 2018 a fost de 1575,2 mii persoane și s-a redus cu 100 mii persoane sau cu 6,0% față de T III din 2017. În populația inactivă se includ: *pensionarii* (35,9%); *persoanele declarate de către gospodării ca fiind plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru* (23,3%); *elevi și studenți* (14,0%); *persoane care îngrijesc de familie* (10,8%); *persoane care (la momentul interviului) se aflau în țară, dar care nu lucrează în Moldova, deoarece deja au un loc de muncă (permanent sau sezonier) peste hotare sau persoane care planifică să lucreze peste hotare* (11,9%); *alte categorii de persoane inactive din punct de vedere economic* (4,1%).

Grupul NEET îl constituie tinerii în grupa de vârstă de 15-29 ani, ce nu sunt parte a populației ocupate, nu studiază în sistemul formal de educație și nu participă la cursuri sau alte instruirii din afara sistemului formal de educație. În T III din anul 2018 ponderea acestui grup a constituit 24,9% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populația plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) față de 29,1% în T III din 2017.

Remunerarea muncii. În T III din anul 2018 câștigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL, majorându-se cu 12,0% față de T III din anul 2017, iar în termeni reali – cu 8,9%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (5624,8 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 12,7%, într-o mai mare măsură decât câștigul salarial mediu lunar din sectorul real (6845,1 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,6%. Cele mai bine plătite tipuri de activități economice sunt: *Informații și comunicații* (14228,4 MDL), *Activități financiare și de asigurări*

Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2017– T III 2018, MDL

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

(11976,5 MDL) și Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (11318,5 MDL).

În T III din 2018 câștigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL și a crescut cu 12,0% față de T III din 2017, iar în termeni reali (ajustat la indicele prețurilor de consum) – cu 8,9%. În sectorul bugetar câștigul salarial mediu lunar a constituit 5624,8 MDL (mai mult cu 12,7% față de TIII din anul 2017), în sectorul economic real – 6845,1 MDL (mai mult cu 11,6% față de T III din anul 2017). După tipurile de activități economice, cel mai mare salariu mediu lunar în T III din anul 2018 s-a înregistrat în: *Informații și comunicații* – 14228,4 MDL (de 2,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie), *Activități financiare și de asigurări* – 11976,5 MDL (184,0% din salariul mediu pe economie), *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat* – 11318,5 MDL (173,9% din salariul mediu pe economie). Cele mai mici salarii în T III din anul 2018 au primit persoanele din următoarele activități economice: *Artă, activități de recreere și de agrement* – 3529,7 MDL (54,2% din salariul mediu pe economie), *Agricultură, silvicultură și pescuit* – 4530,5 MDL (69,6% din salariul mediu pe economie) și *Activități de cazare și alimentație publică* - 4750,7 MDL (73,0% din salariul mediu pe economie).

Boxa 6.1. Salarii mai mari pentru cadrele didactice și suplimente pentru angajații grădinițelor

Din septembrie, salariile cadrelor didactice și ale personalului științifico-didactic din instituțiile de învățământ vor fi mai mari, iar angajații grădinițelor vor primi câte un supliment la salariu de 500 MDL. În cadrul unei ședințe la guvern a fost aprobată o hotărâre pentru executarea legii elaborate, astfel, la salariile profesorilor va avea loc indexarea din buget cu 8%. La fel, de salarii majorate vor beneficia și asistenții universitari, antrenorii și formatorii din învățământul superior. După același algoritm vor fi majorate salariile angajaților din învățământul general și profesional tehnic.

De sporuri salariale vor beneficia și lucrătorii grădinițelor, personalul auxiliar și de deservire, inclusiv persoanele care activează în calitate de dădacă, ajutor de educator, bucătar sau bucătar auxiliar, spălător de veselă, bucătar-șef, magazinier, îngrijitor de încăperi, lenjereasă, șef de gospodărie și asistentă medicală. În prezent, salariile acestora încep de la 1000 MDL, iar în funcție de studii și experiență, pot ajunge până la 1700 MDL.

Surse: <https://gov.md/ro/content/salarii-mai-mari-cu-8-pentru-cadrelor-didactice>

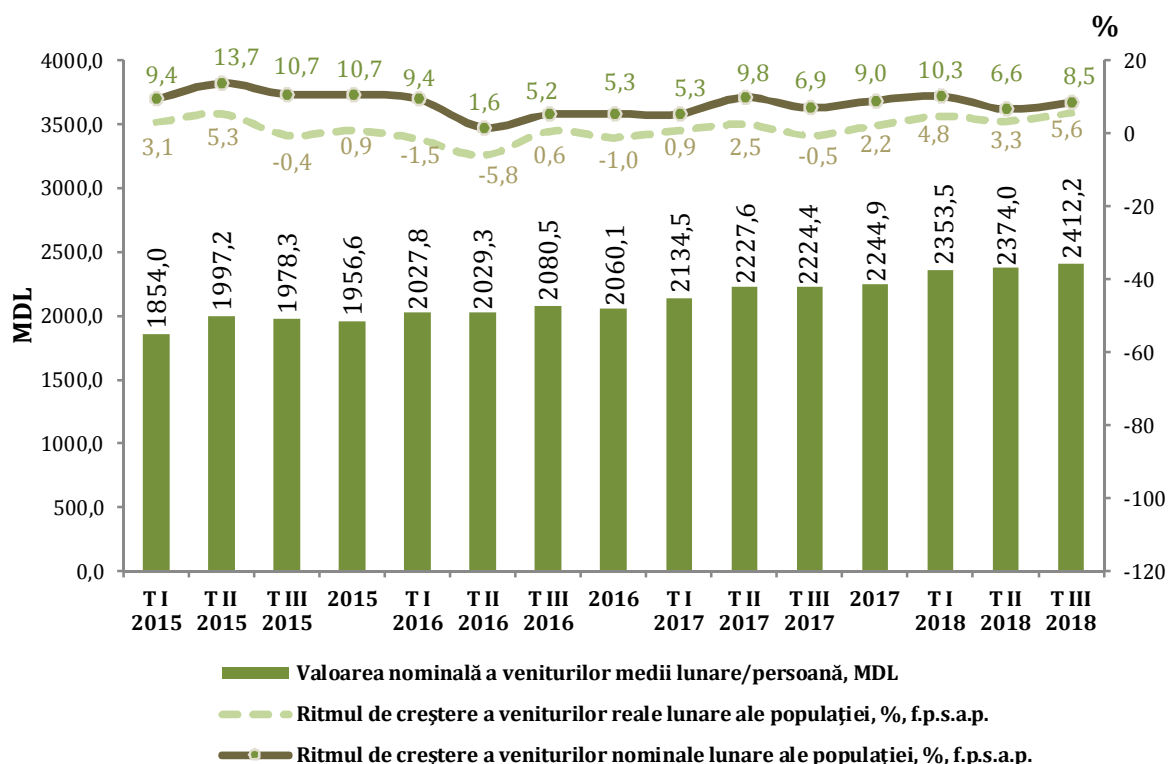
<https://www.chisinau.md/libview.php?l=ro&id=403&id=22981&t=/Presa/Comunicate-de-presa/Suplimente-la-salariu-pentru-angajatii-gradinitelor-din-Chisinau>

Veniturile disponibile ale populației în Trimestrul III al anului 2018 au constituit în medie pe o persoană pe lună 2412,2 MDL, fiind în creștere cu 8,5% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populației s-au majorat cu 5,6%. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (45,1%), prestațiile sociale (25,0%) și transferurile bănești din afara țării (13,4%).

Veniturile disponibile ale populației în TIII din anul 2018 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 2412,2 MDL, majorându-se cu 8,5% față de aceeași perioadă din anul precedent, iar în termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) s-au majorat cu 5,6%. Contribuția salariilor în structura veniturilor populației rămâne în continuare cea mai importantă sursă financiară. Veniturile din salarii reprezintă 45,1% din veniturile totale disponibile, ponderea acestora fiind în creștere față de T III din anul 2017 cu 1,5 p.p. Prestațiile sociale sunt a doua sursă semnificativă de venit a moldovenilor ce constituie 25,0%, fiind în descreștere cu 0,8 p.p. f.p.s.a.p.

La formarea veniturilor au contribuit și activitățile pe cont propriu cu o pondere de 12,4% din veniturile medii lunare ale unei persoane, dintre care de la activitățile individuale agricole –

6,9%, iar din activitatea individuală non-agricolă – 5,5%. Încă o sursă foarte importantă pentru bugetul gospodăriei casnice o reprezintă transferurile bănești de peste hotare. Acestea constituie 13,4% din totalul veniturilor, fiind în scădere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. De constatat faptul că veniturile populației din mediul urban, în medie, au fost cu 687 MDL sau de 1,3 ori mai mari față de cele din mediul rural. Pentru populația din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salarială, care a asigurat veniturile populației în proporție de 59,4% (majorându-se cu 1,6 p.p. față de T III din anul 2017) și prestațiile sociale – 21,7% (în scădere cu 3,1 p.p. față de T III din 2017). Veniturile populației din mediul rural într-o proporție mai mare depind de prestațiile sociale și de transferurile de peste hotare decât veniturile populației din mediul urban. Astfel, prestațiile sociale în localitățile rurale au o proporție de 28,3%, în timp ce în localități urbane ponderea lor a fost de 21,7%, iar transferurile din afara țării în sate dețin o pondere de 19,9%, în timp ce în orașe ponderea dată este de 7,2%. Veniturile din activitatea salarială în mediul rural ocupă 30,3% din veniturile disponibile totale.

Figura 6.4. Evoluția veniturilor disponibile ale populației, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018

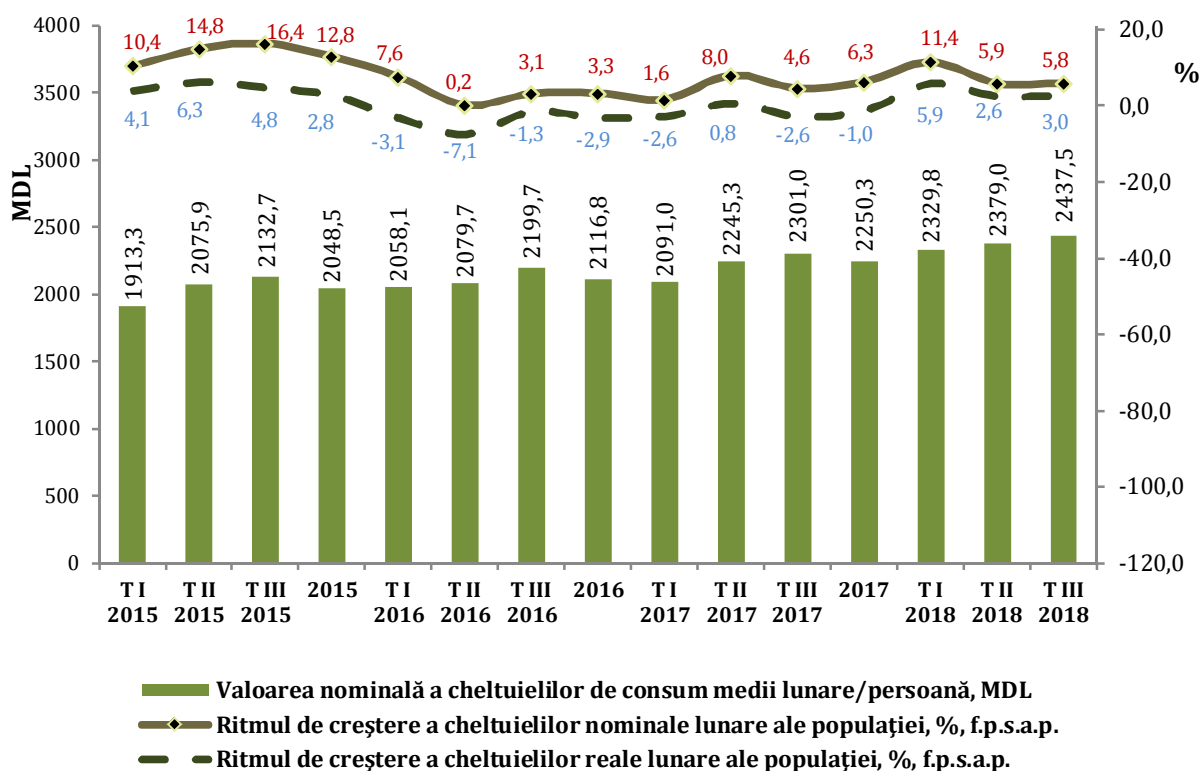
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în T III din 2018 au constituit în medie pe o persoană 2437,5 MDL, majorându-se f.p.s.a.p. cu 5,8%. În termeni reali, ajustând la indicii prețurilor de consum, cheltuielile populației s-au majorat în medie cu 3,0% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcționată spre: consumul alimentar (43,4%), întreținerea locuinței (18,8%) și îmbrăcăminte și încălțăminte (11,0%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în medie pe o persoană în T III din anul 2018 au fost de 2437,5 MDL, majorându-se cu 5,8% față de T III din anul precedent. În termeni reali (ajustând la indicii prețurilor de consum), cheltuielile populației s-au majorat în medie cu 3,0% față de T III din anul precedent. O bună parte a cheltuielilor este direcționată spre consumul alimentar – 43,4% (43,0% în T III din 2017). Cheltuielile pentru întreținerea locuinței în medie la o persoană au avut o pondere de 18,8% din cheltuielile de consum totale (în scădere cu 1,0 p.p. față de T III din anul 2017). Cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte au

constituit 11,0% (majorându-se cu 0,2 p.p. față de T III al anului 2017), pentru comunicații – 4,7%, pentru servicii de sănătate – 4,2%, dotarea locuinței – 4,0%, transport – 3,9%, învățământ – 0,4%, etc. Cheltuielile de consum ale populației din mediul urban în medie au constituit 2890,3 MDL pe lună pe o pers., cu 807 MDL sau de 1,4 ori mai mult decât în mediul rural. Populația din mediul urban, pentru consumul de produse alimentare a direcționat 40,5% din cheltuielile lunare de consum (40,4% în T III din 2017), iar în mediul rural – 46,5% (45,9% în T III din 2017).

Totodată, populația urbană a cheltuit mai mult pentru transport – 4,6% vs 3,0% la populația rurală, pentru comunicații – 5,1% vs 4,3%, agrement – 2,3% versus 1,1%, pentru hoteluri, cafenele și restaurante – 3,3% versus 0,5%, învățământ – 0,5% vs 0,3%, diverse – 4,9% vs 3,6%. Populația rurală a cheltuit mai mult pentru produse alimentare – 46,5% vs 40,5% la populația urbană, îmbrăcăminte, încălțăminte – 11,5% vs 10,6%, servicii de sănătate – 4,3% vs 4,1%, dotarea locuinței – 4,5% vs 3,5%, întreținerea locuinței – 18,8% vs 18,7%. În mediul urban cheltuielile de consum bănești reprezintă 91,9% din cheltuielile de consum totale, iar cele în natură – 3,0%. În mediul rural cheltuielile de consum bănești constituie 86,4% din cheltuielile de consum totale, iar cele în natură – 13,6%.

Figura 6.5. Evoluția cheltuielilor de consum, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2018 a constituit 708,8 mii persoane sau cu 9,5 mii persoane mai puțin comparativ cu 1 octombrie 2017. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2018 a constituit 1663,18 MDL, fiind în creștere cu 11,2% față de 1 octombrie 2017.

Boxa 6.2. Programul "Prima Casă 3"

Programul "Prima Casă 3", destinat familiilor cu copii, se extinde. Începând cu 3 august 2018, familiile care au copii pot deja solicita compensații. Astfel, familiile cu un copil vor primi din partea statului un suport financiar de 10 la sută din valoarea creditului.

Cele cu doi copii – vor primi compensații de 25 la sută, iar cele cu trei copii – de 50 la sută. Pentru familiile cu patru și mai mulți copii, care vor accesa credite în cadrul programului Prima Casă 3, statul va rambursa integral suma împrumutului.

Proiectul lansat de Guvern este destinat cetățenilor de până la 45 de ani, care sunt angajați oficial și nu au alte credite ipotecare. Costul locuinței nu trebuie să depășească un milion de lei, iar prima rată este de 10 la sută. Până acum 262 de familii au achiziționat locuințe în cadrul programului de stat Prima Casă. Pentru acordarea compensațiilor în cadrul programului, statul a alocat anul acesta 20 milioane MDL.

Sursa: <https://gov.md/ro/content/programul-prima-casa-pest-260-de-tineri-si-au-cumparat-locuinte>

Boxa 6.3. Tarife mai mici pentru distribuția energiei electrice

Conform Hotărârii Nr. 203 din 15.06.2018, privind tarifele și prețurile reglementate la energia electrică, publicată la 29.06.2018 în Monitorul Oficial Nr. 235-244, art. Nr: 1058 se vor aplica **noi tarife** pentru serviciul de distribuție a energiei electrice prestat de către „RED Nord” S.A., diferențiate în funcție de nivelul tensiunii rețelelor electrice de distribuție.

Astfel, pentru **serviciul de distribuție** prestat de „RED Nord” S.A. prin rețelele electrice de distribuție de tensiune medie (6; 10 kV) se va achita 62 bani/ kWh (fără TVA), iar pentru cele prestate prin rețelele electrice de distribuție de tensiune joasă (0,4 kV) se va percepe 86 bani/ kWh (fără TVA).

Prin această hotărâre au fost aprobate și **prețurile reglementate de furnizare a energiei electrice** de către S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, diferențiate în funcție de punctele de delimitare sau locurile de consum ale consumatorilor finali. Astfel, la punctele de intrare în rețelele electrice de transport se va taxa cu 93 bani/kWh (fără TVA) – **cu 22,6% mai puțin**. La punctele de ieșire din rețele electrice de transport se va aplica 107 bani/kWh (fără TVA), **cu 20,4% mai puțin**.

Prezenta hotărâre intră în vigoare începând cu 1 iulie 2018.

Sursa: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=376221&lang=1>

Dezvoltarea socială a regiunii din partea stângă a râului Nistru³

Situația demografică. Declinul natural al populației în ianuarie-septembrie 2018 a fost de 1924 persoane și a crescut cu 20,0% față de ianuarie-septembrie 2017.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 s-au născut 3068 pers., comparativ cu perioada corespunzătoare din anul trecut numărul acestora a scăzut cu 337 de persoane sau cu 9,9%. Numărul de decese a ajuns la 4992 persoane, ceea ce este cu 0,3% mai puțin decât în ianuarie-septembrie 2017.

În ianuarie-septembrie 2018, numărul deceselor cauzate de boala coronariană a crescut cu 2,3% comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, în timp ce mortalitatea cauzată de intoxicații, leziuni și crimă a scăzut cu 8,6%, de la neoplasme – cu 5,9%, de la boli ale sistemului digestiv – cu 5,6%, de la leziuni cerebrale vasculare – cu 3,7%.

³ Analiza a fost efectuată în baza datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

Mortalitatea infantilă a copiilor sub vârsta de un an în ianuarie-septembrie 2018 a fost de 18 persoane, cu 28,0% mai puțin decât în ianuarie-septembrie 2017. Principalele cauze ale structurii mortalității infantile sunt:

- condițiile care apar în perioada perinatală – 7 cazuri,
- anomalii congenitale – 4 cazuri.

Scăderea migrației în rândul populației în ianuarie-septembrie 2018, ținând cont de migrația internă și externă, a fost de 964 persoane (ianuarie-septembrie 2017 – o creștere a migrației de 299 de persoane).

În ianuarie-septembrie 2018 au sosit 5443 persoane (din afara regiunii – 2335 persoane), ceea ce reprezintă 84,7% din numărul de sosiri în ianuarie-septembrie 2017, dintre care copii sub 16 ani sunt 1239 sau 22,8 % din numărul total de sosiri. În ianuarie-septembrie 2018, 6407 persoane au plecat (în afara regiunii – 3195 de persoane) sau 104,5% dintre cei care au plecat în ianuarie-septembrie 2017, dintre care copii sub 16 ani au fost 1088 persoane sau 17,0% din numărul celor plecați. Din numărul celor sosiți, 47,6% sunt bărbați (2 593 de persoane), dintre cei plecați 48,4% sunt bărbați (3102 persoane). În ianuarie-septembrie 2018, în zonele urbane au sosit 3603 persoane, au plecat 4883 persoane, ceea ce constituie, respectiv, 83,7% și 104,6% din valorile perioadei ianuarie-septembrie 2017. 1884 persoane au sosit din afara regiunii, 2604 persoane au plecat în afara regiunii. La capitolul sosiri, în zonele rurale au sosit 1840 persoane, iar 1924 persoane au plecat, ceea ce reprezintă 86,7% și, respectiv, 104,4% față de valorile din perioada ianuarie-septembrie 2017. Din afara regiunii au sosit 451 de persoane și 591 de persoane au plecat în afara regiunii. Numărul căsătoriilor înregistrate în registrele de stare civilă a constituit 2007 unități, comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2017, în scădere cu 5,7%. Numărul divorțurilor a fost de 1205 unități și a scăzut cu 8,6%.

Piața forței de muncă. Numărul scriptic de angajați al organizațiilor în toate sectoarele economice (cu excepția întreprinderilor mici, organizații religioase și non-profit, structurilor de forță și autorităților vamale) a constituit 94,6 mii persoane la 01.10.2018. În comparație cu aceeași dată a anului trecut s-a redus cu 1859 persoane sau cu 1,9%. De la începutul anului 2018, au fost angajate 14815 persoane, dintre care 751 persoane au fost angajate în posturi nou create și suplimentar introduse. Procentul de înlocuire a lucrătorilor eliberați cu personal nou a fost de 97,4%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, 15218 persoane au părăsit instituțiile și organizațiile, ceea ce reprezintă 16,0% din numărul scriptic de angajați de la începutul anului. Motivul principal al eliberării este concedierea la inițiativa angajatului – 13488 persoane (88,6%).

Numărul cetățenilor înregistrați oficial care nu au fost angajați la sfârșitul lunii septembrie 2018 a fost de 2675 persoane, ceea ce este cu 56,6% mai puțin decât la sfârșitul lunii septembrie 2017, Din numărul celor înregistrați 1326 persoane sau 49,6% au fost femei.

Potrivit Fondului Unic de Stat pentru Asigurări Sociale al Transnistriei s-au înregistrat 4468 persoane în căutarea unui loc de muncă, dintre care 2156 femei (48,3% din numărul total de cetățeni înregistrați). În ianuarie-septembrie 2018, 10853,5 mii de ruble au fost cheltuite pentru plata prestațiilor de șomaj. 1949 persoane au primit prestații de șomaj. Dimensiunea medie a prestațiilor de șomaj în ianuarie-septembrie 2018 s-a ridicat la 426,4 ruble sau 29,4% din bugetul minimului de existență, în medie, pe cap de locuitor. Necesitatea de angajați a organizațiilor regiunii la data de 01.10.2018 a fost de 2833 persoane. Astfel, la un cetățean înregistrat care nu este angajat în activități de muncă revin 1,1 locuri vacante. Din numărul total de posturi vacante, 70,9% sunt destinate angajării lucrătorilor.

Remunerarea muncii. În ianuarie-septembrie 2018, salariile medii nominale lunare pe angajat în regiune (cu excepția întreprinderilor mici, a organizațiilor religioase și non-profit, a structurilor de forță și a autorităților vamale) au constituit 4256 ruble, reprezentând 109,2%

față de ianuarie-septembrie 2017. În organizațiile bugetare, salariul mediu lunar a fost de 2828 ruble, ceea ce reprezintă cu 4,6% mai mult decât în perioada corespunzătoare a anului trecut.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, salariile medii lunare nominale pe angajat în sectoarele (subsectoarele) "Electro- și radio-comunicații" (10804 ruble sau 673 dolari SUA⁴), "Bănci și credite" (8135 ruble sau 507 dolari SUA), "Asigurări" (7677 ruble sau 478 dolari SUA), "Industrie" (5890 ruble sau 367 dolari SUA), "Servicii de informare și calculator" (4736 ruble sau 295 dolari SUA), "Construcții" (4637 ruble sau 289 dolari SUA), „Educație fizică, recreere și turism” (4574 ruble sau 285 dolari SUA), "Transport" (4400 ruble sau 274 dolari SUA) depășesc în mod semnificativ nivelul salariului mediu pe economie a regiunii (4256 ruble sau 265 dolari SUA).

În ianuarie-septembrie 2018 în toate subsectoarele industriei din regiune, cu excepția "Metalurgiei feroase", "Construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor" și "Electroenergeticii", salariul nominal mediu lunar calculat al angajaților era mai mic decât media pe industrie din regiune (5890 ruble sau 367 dolari SUA).

Cele mai mari salarii medii lunare nominale calculate pentru ianuarie-septembrie 2018 s-au format la lucrătorii din subsectoare ale industriei precum: "Metalurgia feroasă" (8054 ruble sau 502 dolari SUA), care este mai mare decât salariul mediu în regiune cu 89,2%; "Construcții de mașini și prelucrarea metalelor" (6535 ruble sau 407 dolari SUA), mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 53,5%; "Electroenergetica" (6406 ruble sau 399 dolari SUA) – cu 50,5% mai mult decât salariul mediu; "Industria materialelor de construcție" (5265 ruble sau 328 dolari SUA), cu 23,7% mai mult decât salariul mediu pe regiune; "Industria alimentară" (5228 ruble sau 326 dolari SUA) – cu 22,8% mai mult decât salariul mediu pe regiune; "Industria ușoară" (5034 ruble sau 314 dolari SUA), mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 18,3%; "Industria chimică" (4958 ruble sau 309 dolari SUA), cu 16,5% mai mult decât salariul mediu pe regiune.

Protecția socială a populației. Valoarea totală a pensiilor acordate cu alocații, majorări, susținere materială suplimentară pentru perioada iulie-septembrie 2018 s-a ridicat la 463723,7 mii ruble, din care pentru pensia de muncă – 446453,2 mii de ruble, suma pensiilor sociale – 8362,3 mii de ruble.

Minimul de existență. În perioada ianuarie-septembrie 2018, minimul de existență pe cap de locuitor a constituit 1450 ruble, ceea ce este cu 8,1% mai mult decât în perioada corespunzătoare din 2017.

Tabelul 6.1. Minimul de existență în medie pe o persoană în Regiunea din partea stângă a Nistrului în ianuarie-iunie 2018, ruble pe lună

	Total populație	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbați 16-59 ani	Femei 16-54 ani		cu vârsta sub 6 ani	De la 7 până la 15 ani
<i>Ianuarie</i>	1428	1582	1473	1202	1343	1616
<i>Februarie</i>	1442	1598	1485	1214	1355	1634
<i>Martie</i>	1452	1611	1494	1224	1360	1636
<i>Aprilie</i>	1464	1624	1506	1235	1372	1654
<i>Mai</i>	1456	1615	1496	1228	1365	1646
<i>Iunie</i>	1474	1634	1514	1244	1386	1672
<i>Iulie</i>	1454	1612	1495	1227	1366	1642
<i>August</i>	1443	1600	1485	1218	1355	1629
<i>Septembrie</i>	1441	1600	1484	1216	1349	1622

Sursa: Conform datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

⁴ Cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a râului Nistru pe perioada ianuarie-septembrie 2018 – 1 dolar SUA=16,0454 ruble (http://www.cbpmr.net/data/Svk_no_2018_narast_itog.pdf)

Infracțiuni. Potrivit organelor de ocrotire a ordinii publice, în perioada ianuarie-septembrie 2018 au fost înregistrate 7858 de declarații și rapoarte de infracțiuni, cu 9,1% mai puțin decât în ianuarie-septembrie 2017.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 au fost înregistrate 3041 de infracțiuni, ceea ce este cu 13,7% mai puțin decât în perioada ianuarie-septembrie din anul trecut. Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 550 (18,1%) au fost clasificate drept grave, iar 215 (7,1%) – deosebit de grave. Trebuie remarcat că, comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, numărul infracțiunilor grave a scăzut cu 19,0%, iar numărul celor deosebit de grave – cu 14,7%. Tot în această perioadă au fost înregistrate 112 infracțiuni legate de traficul ilicit de arme; 441 infracțiuni legate de traficul ilicit de droguri; 2 infracțiuni comise cu utilizarea de arme, muniții și explozivi. În ianuarie-septembrie 2018, au fost investigate 3069 infracțiuni, dintre care 497 (16,2%) au fost comise de persoane condamnate anterior, 409 (13,3%) – de femei, 360 (11,7%) - de un grup de persoane, 236 (7,7%) – de minori. În perioada de raportare, 293 (9,5%) de infracțiuni au avut loc în stare de ebrietate alcoolică, narcotică și alte forme de intoxicație. Ca urmare a infracțiunilor comise, au fost rănite 1520 de persoane, dintre care 28 (1,8%) au decedat, 35 (2,3%) au suferit daune grave pentru sănătate.

ANEXE STATISTICE

RESURSE PIB

Perioada	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs		
	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.
	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	preț. curente	f.p.s.a.p.	
2011	82348,7	106,8	68390	106,3	10095	105,2	11518	110,2	110,2	2720	101,9	45831	101,3	13959	109,6						
2012	88227,8	99,3	73686	99	9896	79,9	12314	100,8	3041	101,8	50178	103,2	14542	100,8							
2013	100510,5	109,4	83719	110,2	12383	146,6	14328	107,6	3373	105,3	55346	103,9	16791	105,1							
2014	111757,4	104,6	94228,3	105,2	14111,8	108,2	16246,8	107,2	3964,8	110,6	62112,3	103,8	17529,1	101,5							
2015	121850,9	99,5	103160,8	99,6	14267,8	86,6	14919,3	103,4	4359,7	100,6	69441,4	102,8	18690,1	99,2							
2016	134476,6	104,1	114531,6	104,8	16409,4	118,2	20254,2	102,1	4388,4	93,3	73479,6	102,2	19945,0	100,6							
2017	150369,3	104,5	126440,9	103,8	18357,6	107,9	21952,2	103,0	4928,6	104,3	81202,6	102,4	23928,3	108,6							
Trimestrul I 2015	24423,2	104,8	20473,7	105,2	914,7	104,4	4001,4	107,9	708,6	106,2	15763,5	105,2	3949,4	103,1							
Trimestrul II 2015	28526,8	102,5	23958,3	102,7	2064,6	102,7	4569,5	104,6	1521,4	101,1	16755,0	103,5	4568,5	101,5							
Trimestrul III 2015	35889,6	96,3	30723,9	96,1	6484,8	82,6	4846,8	102,5	1393,5	98,2	19030,7	101,2	5165,7	97,6							
Trimestrul IV 2015	33011,3	96,7	28004,8	96,9	4803,7	81,7	4010,9	98,1	736,2	98,9	19002,6	106,2	5006,5	95,6							
Trimestrul I 2016	27097,4	100,8	23018,9	100,6	1005,9	105,1	4529,9	101,14	697,3	96,0	17143,0	98,8	4078,4	102,2							
Trimestrul II 2016	31433,8	101,8	26575,5	102,4	2078,4	104,1	4839,2	100,00	1410,5	85,5	18247,4	102,5	4858,3	98,7							
Trimestrul III 2016	39749,3	106,3	34143,8	107,1	8202,8	124,2	4647,6	101,2	1463,3	97,2	19099,6	101,3	5605,5	101,7							
Trimestrul IV 2016	36196,0	106,5	30793,2	107,6	5122,2	117,6	5506,9	106,2	817,3	99,8	19346,8	105,5	5402,8	100,1							
Trimestrul I 2017	29669,65	103,1	24685,6	103,7	990,94	101,8	4685,5	101,2	834,96	102,7	18174,2	103,7	4984,02	100,1							
Trimestrul II 2017	34251,17	102,5	28336,6	101,1	2140,64	93,1	5091,95	100	1592,77	105,5	19511,2	102,1	5914,57	110							
Trimestrul III 2017	45523,5	105,4	38896,8	104,6	9241,1	106,0	6100,4	104,9	1625,5	104,0	21929,8	102,1	6626,7	110,1							
Trimestrul IV 2017	40925,0	106,4	34521,9	105,3	5985,0	118,5	6074,3	105,1	875,3	104,3	21587,3	101,7	6403,0	113,3							
Trimestrul I 2018	37608,54	103,7	3228,7	103,6	1115,93	100,0	6467,87	104,6	2230,05	103,5	2424,86	103,6	5369,83	104,0							
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37965,1	104,9	2587,0	105,0	6856,59	109,3	4595,41	108,0	23926,1	114,5	6201,2	102,2							
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	50251,6	103,5	9796,0	98,6	7522,73	102,5	5533,4	130,0	27399,5	101,5	7118,85	102,4							

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	UTILIZĂRI PIB																	
	PIB				Consum final				Formarea brută de capital fix				Variația stocurilor				Export net	
	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		
2011	82348,7	106,8	96090,5	107,3	19178,8	113	725,2	x	101,8	-33645,8	x	-35695,7	x	-33645,8	x			
2012	88227,8	99,3	103062,6	100,9	20864,1	101,8	-3,2	x	101,8	-35695,7	x	-35695,7	x	-35695,7	x			
2013	100510	109,4	113169	105,2	23062	103,8	1721	x	103,8	-37442	x	-37442	x	-37442	x			
2014	111757,4	104,6	123357,5	102,4	27608,2	110,1	1447,4	x	110,1	-40655,8	x	-40655,8	x	-40655,8	x			
2015	121850,9	99,5	131230,0	98,1	29492,3	98,8	-1952,2	x	98,8	-36919,2	x	-36919,2	x	-36919,2	x			
2016	134476,6	104,1	142112,0	103,0	30021,5	97,0	172,5	x	97,0	-37829,5	x	-37829,5	x	-37829,5	x			
2017	150369,3	104,5	157666,1	104,0	32864,9	105,3	2129,9	x	105,3	-42291,7	x	-42291,7	x	-42291,7	x			
Trimestrul I 2015	24423,2	104,8	27244,8	100,3	5972,5	107,8	-73,9	x	107,8	-8720,3	x	-8720,3	x	-8720,3	x			
Trimestrul II 2015	28526,8	102,5	31504,5	100,1	7053,9	98,5	-865,8	x	98,5	-9165,7	x	-9165,7	x	-9165,7	x			
Trimestrul III 2015	35889,6	96,3	36492,0	95,4	8534,7	95,2	594,4	x	95,2	-9731,5	x	-9731,5	x	-9731,5	x			
Trimestrul IV 2015	33011,3	96,7	35988,8	97,6	7931,1	97,1	-1606,9	x	97,1	-9301,7	x	-9301,7	x	-9301,7	x			
Trimestrul I 2016	27097,4	100,8	29742,0	101,9	5946,8	96,4	449,7	x	96,4	-9040,6	x	-9040,6	x	-9040,6	x			
Trimestrul II 2016	31433,8	101,8	34136,9	101,8	6838,3	90,6	113,1	x	90,6	-9654,5	x	-9654,5	x	-9654,5	x			
Trimestrul III 2016	39749,3	106,3	39624,7	104,1	8667,7	98,9	889,1	x	98,9	-9432,2	x	-9432,2	x	-9432,2	x			
Trimestrul IV 2016	36196,0	106,5	38608,8	103,7	8568,7	101,0	-1279,3	x	101,0	-9702,1	x	-9702,1	x	-9702,1	x			
Trimestrul I 2017	29669,7	103,1	32357,3	103,4	6657,4	103,3	830,5	x	103,3	-10175,5	x	-10175,5	x	-10175,5	x			
Trimestrul II 2017	34251,2	102,5	37579,8	103,2	7449,2	106,3	756,6	x	106,3	-11534,37	x	-11534,37	x	-11534,37	x			
Trimestrul III 2017	45523,5	105,4	447566,8	104,6	9662,6	98,9	1866,6	x	98,9	-10762,5	x	-10762,5	x	-10762,5	x			
Trimestrul IV 2017	40924,9	106,4	42972,2	104,7	9095,8	105,9	-1323,7	x	105,9	-9819,4	x	-9819,4	x	-9819,4	x			
Trimestrul I 2018	37608,5	103,7	40745,1	103,3	7687,5	104,2	-629,9	x	104,2	-10194,1	x	-10194,1	x	-10194,1	x			
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37022,84	102,8	11406,47	109,3	137,07	x	109,3	-12354,6	x	-12354,6	x	-12354,6	x			
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	51087,05	101,9	15636,67	120,3	3322,83	x	120,3	-12676,07	x	-12676,07	x	-12676,07	x			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

PREȚURILE DE CONSUM					
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor			Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
		la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	
2013	4,6	6,6	4,3	2,6	
2014	5,1	6,5	5,5	2,5	
2015	9,7	9,8	11,8	6,2	
2016	6,4	7,4	6,3	4,9	
2017	6,6	7,9	4,5	7,1	
T I 2016	11,0	12,2	10,0	10,5	
T II 2016	7,9	8,3	7,1	7,7	
T III 2016	4,5	6,2	5,0	2,1	
T IV 2016	2,5	3,2	3,5	0,2	
T I 2017	4,3	4,5	4,7	3,1	
T II 2017	7,1	8,4	4,9	8,2	
T III 2017	7,4	8,9	4,4	8,7	
T IV 2017	7,5	10,0	4,1	8,2	
T I 2018	5,2	8,4	2,9	3,2	
T II 2018	3,2	5,4	2,8	0,3	
T III 2018	2,3	4,8	2,6	-2,2	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2016	13,4	14,6	13,3	11,3
Februarie 2016	10,3	11,8	8,8	10,0
Martie 2016	9,4	10,1	7,9	10,1
Aprilie 2016	8,3	9,3	7,2	7,8
Mai 2016	7,9	8,1	7,3	7,7
Iunie 2016	7,4	7,6	6,9	7,6
Iulie 2016	7	7,9	5,9	7,4
August 2016	3,6	6,2	4,5	-0,4
Septembrie 2016	3	4,6	4,6	-0,8
Octombrie 2016	2,5	3,5	3,9	-0,5
Noiembrie 2016	2,6	3,2	3,5	0,6
Decembrie 2016	2,4	2,8	3,2	0,5
Ianuarie 2017	3	3,8	3,9	0,3
Februarie 2017	4,7	4,8	5,1	3,9
Martie 2017	5,1	5	5,2	5,1
Aprilie 2017	6,6	7	5,5	7,5
Mai 2017	7,4	9,1	5	8,1
Iunie 2017	7,3	9	4,2	8,9
Iulie 2017	7,3	8,9	4,2	8,8
August 2017	7,3	8,4	4,9	8,6
Septembrie 2017	7,6	9,4	4,2	9,2
Octombrie 2017	7,9	10,6	4	8,7
Noiembrie 2017	7,3	9,6	4,2	7,9
Decembrie 2017	7,3	9,7	4,1	7,9
Ianuarie 2018	6,0	8,4	3,4	5,4
Februarie 2018	5,0	8,1	2,8	3,0
Martie 2018	4,7	8,8	2,4	1,3
Aprilie 2018	3,7	6,8	2,4	0,4
Mai 2018	2,8	4,2	2,7	0,4
Iunie 2018	3,2	5,1	3,3	0,1
Iulie 2018	3	5,5	3,4	-1,7
August 2018	3,2	6,9	2,7	-1,9
Septembrie 2018	2,4	5,3	2,6	-2,5
Octombrie 2018	1,2	2,3	2,5	-2,3
Noiembrie 2018	0,9	2	2	-2,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2013	3,2/3,3*	1,6/1,6*	3,8/3,8*	-0,4/-0,4*	8,3	-22,2
2014	5,5*	3,9*	6,5*	-1,4*	8,2	6,6
2015	6,3	4,4	6,8	2,8	8,0	22,5
2016	4,5	2,8	4,3	6,2	8,6	-3,4
2017	3,3	2,5	3,0	6,8	4,6	-1,1
T I 2016	6,7	3,3	6,2	10,7	9,1	-0,4
T II 2016	5,2	3,1	5,1	6,6	7,6	7,8
T III 2016	3,5	2,7	3,5	3,6	8,7	-7,5
T IV 2016	2,8	2,1	2,6	4,4	8,9	-4,8
T I 2017	2,9	1,3	3,2	1,4	9,5	0,8
T II 2017	3,6	1,9	3,1	8,7	7,3	-1,1
T III 2017	3,9	3,9	3,2	11,5	6,3	1,2
T IV 2017	2,9	3,0	2,6	6,1	7	-5,2
T I 2018	1,5	3,8	1,2	5,1	7,2	-8,5
T II 2018	0,5	2,0	0,3	2,9	2,1	-4,6
T III 2018	-0,3	2,6	-0,4	1,0	2,6	-4,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

* Începând cu ianuarie 2014 în statistica prețurilor producției industriale este utilizat clasificatorul CAEM, rev.2 armonizat la clasificatorul NACE-2. Pentru anii 2012-2013, IPPI a fost recalculat din CAEM rev.1 în CAEM, rev.2 în retrospectivă.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE

	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2016	8,2	4,2	8,1
Februarie 2016	6,2	3,6	5,6
Martie 2016	5,6	2,2	4,9
Aprilie 2016	5,1	3,0	5,0
Mai 2016	5,4	3,1	5,3
Iunie 2016	5,2	3,3	5,1
Iulie 2016	4,9	2,5	4,7
August 2016	2,5	2,5	3,2
Septembrie 2016	3,1	3	2,7
Octombrie 2016	3,1	1,9	2,5
Noiembrie 2016	2,4	2,7	2,3
Decembrie 2016	2,8	1,8	2,9
Ianuarie 2017	3	0,9	3,1
Februarie 2017	2,6	0,8	2,9
Martie 2017	3,2	2,2	3,5
Aprilie 2017	3,5	1,3	3,2
Mai 2017	3,6	1,1	3,1
Iunie 2017	3,7	3,2	2,9
Iulie 2017	3,8	3,6	3,1
August 2017	4	4,4	3,2
Septembrie 2017	3,9	3,6	3,2
Octombrie 2017	3,4	2,6	3
Noiembrie 2017	3,1	2,7	2,9
Decembrie 2017	2,3	3,8	2
Ianuarie 2018	1,9	3,1	1,6
Februarie 2018	1,7	4,3	1,4
Martie 2018	1,0	4,1	0,6
Aprilie 2018	1,0	3,2	0,6
Mai 2018	0,3	1,9	0
Iunie 2018	0,2	0,8	0,2
Iulie 2018	-0,1	1,5	-0,2
August 2018	-0,4	2	-0,5
Septembrie 2018	-0,2	2	-0,4
Octombrie 2018	-0,3	3,9	-0,4

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

	CURSUL VALUTAR							
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritm. de creștere nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritm. de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritm. de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritm. de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)		
2013	12,6	16,7	3,9	7,4	1,5	4,3		
2014	14,0	18,6	11,1	11,4	6,2	6,6		
2015	18,8	20,9	34,3	12,4	19,7	2,2		
2016	19,9	22,1	5,3	5,7	0,7	-0,6		
2017	18,5	20,8	-6,6	-5,8	-11,2	-10		
TI 2016	20,1	22,1	11,4	8,8	1,0	-2,0		
TH 2016	19,8	22,4	9,2	11,5	1,4	3,3		
TH 2016	19,8	22,1	2,1	2,3	-1,5	0,2		
TI 2016	20,0	21,6	0,7	-0,7	-1,4	-2,6		
TI 2017	20,0	21,2	-0,6	-0,4	-2,6	-6,4		
TH 2017	18,8	20,6	-5,3	-7,9	-10,2	-12,6		
TH 2017	17,9	21,0	-9,5	-4,9	-14,2	-10,0		
TI 2017	17,4	20,5	-13,3	-5,5	-17,6	-10,5		
TI 2018	16,7	20,6	-16,1	-3,2	-13,8	-6,5		
TH 2018	16,7	19,9	-11,2	-3,4	-11,6	-4,8		
TH 2018	16,7	19,4	-6,9	-7,7	-6,9	-8,3		

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

POLITICA MONETARĂ

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	26077,7
2014	17508,7	26513,2	43219,9	65973,0	27722,2
2015	15509,4	23561,8	39260,8	64006,2	29689,1
2016	17274,3	28091,2	46429,5	70519,6	33276,5
2017	19052,6	34593,0	52989,3	77055,9	36997,0
Ianuarie 2016	15060,2	22904,9	38820,1	64639,1	28712,8
Februarie 2016	14815,1	22765,2	38946,4	63835,6	28836,6
Martie 2016	14618,4	22060,8	38599,7	63181,1	28546,3
Aprilie 2016	15553,7	23682,9	40765,1	64909,4	29435,9
Mai 2016	15553,1	24155,1	41612,7	66009,3	29862,6
Iunie 2016	15653,1	24404,9	42240,3	66355,9	29966,4
Iulie 2016	16137,9	25546,9	43432,7	67133,2	30900,8
August 2016	16741,0	26806,0	44876,9	69215,6	32034,2
Septembrie 2016	16896,7	27190,5	45388,7	69575,3	33043,2
Octombrie 2016	16844,2	27303,0	45444,0	69786,3	33222,5
Noiembrie 2016	16710,5	27095,8	45267,1	69488,2	33182,2
Decembrie 2016	17274,3	28091,2	46429,5	70519,6	33276,5
Ianuarie 2017	16512,2	26933,7	46304,2	70706,8	33524,0
Februarie 2017	16400,5	27687,0	4647,9	70790,7	33152,0
Martie 2017	16388,0	27767,8	46370,4	70197,9	33604,9
Aprilie 2017	16878,5	27847,6	47008,5	71104,1	33706,2
Mai 2017	16704,8	28081,2	47111,3	70506,4	34466,5
Iunie 2017	16944,7	28598,8	47893,8	71398,7	35892,0
Iulie 2017	17567,4	29964,5	48961,4	73370,8	35933,9
August 2017	18193,9	31038,0	49243,1	74750,5	36321,9
Septembrie 2017	18283,4	31469,4	49468,7	74735,1	38058,2
Octombrie 2017	18274,7	31886,8	49889,0	74605,7	37103,0
Noiembrie 2017	18181,6	32190,3	50372,0	75274,6	37414,9
Decembrie 2017	19052,6	34593,0	52989,3	77055,9	36997,0
Ianuarie 2018	18411,1	34255,2	52819,6	77179,5	38102,7
Februarie 2018	18400,7	33356,2	53224,5	77692,6	37185,7
Martie 2018	18458,3	33254,7	52914,3	76918,4	39039,9
Aprilie 2018	18483,3	33501,4	53137,4	77243,5	38680,8
Mai 2018	18296,5	33554,2	53523,9	77427,5	38562,6
Iunie 2018	18611,1	34237,0	54149,1	77895,2	38796,9
Iulie 2018	19053,2	34913,9	54764,7	78486,9	38187,3
August 2018	19427,1	35529,6	55276,2	79149,5	39054,1
Septembrie 2018	19819,0	36037,5	56152,8	80157,5	40723,3
Octombrie 2018	19641,8	35855,9	55796,7	80429,8	40731,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

POLITICA MONETARĂ

	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2016	19,5	1195,2	22,5	16,0	16,5	474,1	35
Februarie 2016	19,5/19,0	1336,1	22,5/22,0	0	15,5/16,0	320,1	35
Martie 2016	19,0	1406,0	22,0/20,0	0	16,0/14,0	334,8	35
Aprilie 2016	17,0	1299,9	20,0/18,0	0	14,0/12,0	406,0	35
Mai 2016	15,0	2532,4	18,0/16,0	5,2	12,0/10,0	666,4	35
Iunie 2016	13,0	2489,4	16,0	1,0	10,0	535,4	35
Iulie 2016	10,0	3053,6	16,0/13,0	0	10,0/7,0	538,7	35
August 2016	10,0	3414,3	13,0	0	7,0	739,9	35
Septembrie 2016	10	4347,2	13,0/12,5	0	7,0/6,5	823,5	35
Octombrie 2016	9,5	4430,1	12,5/12,0	0	6,5/6,0	870,9	35
Noiembrie 2016	9,0	4680,9	12,0	0	6,0	938,9	35
Decembrie 2016	9,0	5249,5	12,0	0	6,0	990,2	35
Ianuarie 2017	9,0	6358,3	12,0	0	6,0	1146,0	35
Februarie 2017	9,0	6794,0	12,0	0	6,0	1022,8	35
Martie 2017	9,0	6992,4	12,0	0	6,0	1053,1	35
Aprilie 2017	9,0	5781,8	12,0	8,2	6,0	1105,7	37
Mai 2017	9,0	5099,0	12,0	0	6,0	1126,5	40
Iunie 2017	9,0	5792,6	12,0	0	6,0	1092,1	40
Iulie 2017	8,0	6081,8	11,0	0	5,0	1127,6	40
August 2017	8,0	6300,2	11,0	0	5,0	1095,2	40
Septembrie 2017	7,5	6286,6	10,5	0	4,5	1086,9	40
Octombrie 2017	7,5/7	6172,3	10,5/10	0	4,5/4	1071,9	40
Noiembrie 2017	7,0	6945,8	10,0	0	4,0	1075,4	40
Decembrie 2017	6,5	7713,9	9,5	3,6	3,5	693,1	40
Ianuarie 2018	6,5	8842,0	9,5	0	3,5	733,3	40
Februarie 2018	6,5	9043,2	9,5	0	3,5	633,6	40
Martie 2018	6,5	9076,5	9,5	11	3,5	898,8	40
Aprilie 2018	6,5	7916,9	9,5	0	3,5	832	40
Mai 2018	6,5	8364,1	9,5	0	3,5	806,5	40
Iunie 2018	6,5	8533,3	9,5	0	3,5	840,4	40
Iulie 2018	6,5	8898	9,5	0	3,5	484,9	40
August 2018	6,5	8947,3	9,5	0	3,5	270	40
Septembrie 2018	6,5	8384,3	9,5	0	3,5	412	42,5
Octombrie 2018	6,5	7646,8	9,5	6,8	3,5	238,2	42,5
Noiembrie 2018	6,5	7262,2	9,5	0	3,5	370	42,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

FINANȚE PUBLICE						
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	
Trimestrul I I 2014	8413,2	0,12	8483,2	12	70	
Trimestrul I II 2014	18847	0,13	19312	13	465	
Trimestrul III 2014	30454	0,18	30533,6	15	260,5	
Trimestrul IV 2014	42446,8	0,15	44393,1	15	1946,7	
Trimestrul I 2015	10173,8	20,93	9830,5	15,88	343,3	
Trimestrul II 2015	20790,5	10,31	21463,9	11,14	673,6	
Trimestrul III 2015	31822,5	4,49	32687,1	7,05	864,6	
Trimestrul IV 2015	43660,7	2,86	46393,9	4,51	2733,2	
Trimestrul I 2016	9916,9	-2,5	9826,4	-0,04	-90,5	
Trimestrul II 2016	21031,3	1,2	21709,4	1,1	678,1	
Trimestrul III 2016	32470,3	1,8	33516,0	2,5	1045,7	
Trimestrul IV 2016	45946,9	2,4	48434	2,8	3 298,5	
Trimestrul I 2017	11 993,2	20,8	12 260,7	24,7	678,8	
Trimestrul II 2017	24 909,2	18,5	25 010,7	15,2	101,5	
Trimestrul III 2017	38425,5	18,3	37 263,4	11,2	-1162,1	
Trimestrul IV 2017	53 379,4	16,2	54 524,1	12,5	1 144,7	
Trimestrul I 2018	13248,8	10,8	12153,7	-0,9	-1131,1	
Trimestrul II 2018	27776,9	11,5	26884,4	7,5	-892,5	
Trimestrul III 2018	42 645,4	11,0	40 874,7	9,7	1 770,7	

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

FINANȚE PUBLICE									
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Datoria de stat, mil. MDL	Datoria de stat internă după maturitate, mil. MDL	Datoria de stat externă după maturitate, mil. MDL	
Martie 2016	9916,9	-2,5	9826,4	-0,04	-90,5	34794,7	8184,5	26610,2	
Aprilie 2016	13579,6	0,2	14042,1	2,2	462,5	33356,5	8406,9	26949,6	
Mai 2016	17018,1	1,9	17715,0	2,7	696,9	35556,3	8420,8	27135,5	
Iunie 2016	21031,3	1,2	21709,4	1,1	678,1	35596,4	8530,4	27066,0	
Iulie 2016	24620,9	-0,01	25780,9	0,7	1160,0	35580,1	8741,0	26839,1	
August 2016	28354,7	-1,19	29619,5	1,50	1264,8	37380,32	8615,9	28764,40	
Septembrie 2016	32470,3	2,04	33516,0	2,54	1045,7	37207,89	8526,81	28681,08	
Octombrie 2016	36297,5	2,34	37921,7	2,90	1624,7	50343,66	21784,05	28559,61	
Noiembrie 2016	40172,5	2,44	42311,7	4,30	2139,2	50585,34	21695,67	28889,67	
Decembrie 2016	45946,9	5,24	48434	4,40	3298,5	59371,9	23827,2	35544,7	
Ianuarie 2017	3328,6	29,1	3545,3	42,8	216,7	51076,5	21364,8	29711,7	
Februarie 2017	6878,0	23,4	7690,4	27,2%	812,4	51853,9	21382,2	30471,7	
Martie 2017	11993,2	20,8	12260,7	24,7%	678,8	51649,2	21793,4	29855,8	
Aprilie 2017	15851,1	16,7	16310,5	16,1%	495,4	51537,0	21586,4	29950,6	
Mai 2017	19963,9	17,3	20382,9	15,0%	419,0	50416,2	21577,5	28838,7	
Iunie 2017	24909,2	18,5	25010,7	15,2%	101,5	50657,3	21526,6	29130,7	
Iulie 2017	29198,3	18,6	29203,2	13,3%	4,9	50963,3	21536,8	29426,4	
August 2017	33599,1	18,5	33267,1	12,3	332	50963,3	21641,6	29258,1	
Septembrie 2017	38425,5	18,3	37263,4	11,2%	-1162,1	51209,2	21911,9	29297,3	
Octombrie 2017	42890,8	18,2	42307,4	11,6	-583,4	50874,4	22153,6	28720,8	
Noiembrie 2017	47190,4	17,5	47069,7	11,2	-120,7	51206,4	22367,1	28839,3	
Decembrie 2017	53379,4	16,2	54524,1	12,5	1144,7	51660,3	22578,5	29081,8	
Ianuarie 2018	3889,1	16,8	3352,5	4,5	536,6	51779,0	22621,1	29157,9	
Februarie 2018	7764,9	12,8	7714,7	0,3	50,2	51299,2	22743,6	28555,6	
Martie 2018	13248,8	10,8	12153,7	-0,9	-1131,1	50950,8	22826,9	22578,5	
Aprilie 2018	17602,1	11,1	16905,5	3,7	-696,6	5143,6	22872,6	27974,52	
Mai 2018	22380,6	12,1	21458,1	5,3	-922,5	5143,6	22788,52	28047,19	
Iunie 2018	27776,9	11,5	26884,4	7,5	-892,5	50927,0	22798,33	28128,72	
Iulie 2018	32833,7	12,5	31769,3	8,8	-1064,4	51316,2	22902,2	28414,0	
August 2018	37404,3	11,3	36354,3	9,3	-1050,0	51135,9	23087,2	28048,8	
Septembrie 2018	42645,4	11,0	40874,7	9,7	-1770,7	51561,9	23146,5	28415,3	

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Perioada	MEDIUL DE AFACERI	
	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
Trimestrul I 2011	1931	797
Trimestrul I 2012	1757	852
Trimestrul I 2013	1797	700
Trimestrul I 2014	1660	686
Trimestrul I 2015	1602	778
Trimestrul I 2016	1586	1209
Trimestrul I 2017	1781	1992
Trimestrul I 2018	1657	1936
Ian.2017	520	221
Feb.2017	579	683
Mar.2017	682	1088
Apr.2017	388	624
Mai2017	529	604
Iun.2017	494	946
Iul.2017	618	510
Aug.2017	455	655
Sep 2017	502	1273
Oct 2017	529	448
Noiem 2017	648	241
Dec 2017	462	1247
Ian.2018	529	787
Feb.2018	585	625
Mar.2018	543	524

Sursa: conform datelor Agenției Servicii Publice.

SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ																
Perioada	Numărul populației stabile (mii locuitori) la începutul anului		Numărul populației prezente (mii locuitori) la începutul anului		Născuți-vii		Decedați		Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
					Numărul de născuți-vii - total (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul de decedați - total (pers.)	decedați la 1000 locuitori	Numărul de decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)	la 1000 locuitori	Sporul natural (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	căsătorii la 1000 locuitori	Numărul divorțurilor - total (numărul)	divorțuri la 1000 locuitori
2012	3559,5	3412,6	39435	11,1	39560	11,1	387	9,8	-125	0,0	24262	6,8	10637	3,0		
2013	3559,5	3412,4	37871	10,6	38060	10,7	359	9,4	-189	-0,1	24449	6,9	10775	3,0		
2014	3557,6	3413,2	38616	10,9	39494	11,1	372	9,6	-878	-0,2	25624	7,2	11130	3,1		
2015	3555,2	3384,1	38610	10,9	39906	11,2	375	9,7	-1296	-0,3	24709	7,0	11199	3,2		
2016	3553,1	3369,1	37394	10,5	38489	10,8	353	9,4	-1095	-0,3	21992	6,2	10605	3,0		
2017	3550,9	3356,8	34059	9,6	36764	10,4	330	n/d	-2705	-0,8	20921	5,9	9312	2,6		
2018	3547,5	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d		
Trimestrul I 2015			9210	10,5	11164	12,7	91	9,8	-1954	-2,2	3872	4,4	2922	3,3		
Trimestrul II 2015			18554	10,5	21074	12,0	183	9,8	-2520	-1,5	9539	5,4	5772	3,3		
Trimestrul III 2015			28917	10,9	29725	11,2	273	9,4	-808	-0,3	18729	7,0	8310	3,1		
Trimestrul IV 2015			38610	10,9	39906	11,2	375	9,7	-1296	-0,3	24709	7,0	11199	3,2		
Trimestrul I 2016			9342	10,6	10752	12,2	99	10,6	-1410	-1,6	3679	4,2	2767	3,1		
Trimestrul II 2016			18258	10,3	20160	11,4	179	9,8	-1902	-1,1	8661	4,9	5574	3,2		
Trimestrul III 2016			28264	10,6	28626	10,8	256	9,1	-362	-0,2	16872	6,3	7955	3,0		
Trimestrul IV 2016			37390	10,5	38487	10,8	353	9,4	-1095	-0,3	21992	6,2	10605	3,0		
Trimestrul I 2017			8526	9,6	10834	12,2	86	10,1 ¹	-2308	-2,6	3343	3,8	2498	2,8		
Trimestrul II 2017			16868	9,5	19775	11,2	174	10,3 [*]	-2907	-1,6	8060	4,6	4980	2,8		
Trimestrul III 2017			26064	9,8	27585	10,4	250	9,6 [*]	-1536	-0,6	16366	6,1	6978	2,6		
Trimestrul IV 2017			34059	9,6	36764	10,4	330	9,7 [*]	-2705	-0,8	20921	5,9	9312	2,6		
Trimestrul I 2018			8068	9,2	10185	11,7	86	10,7 [*]	-2117	-2,4	3176	3,6	2669	3,1		
Trimestrul II 2018			16040	9,1	19099	10,9	173	10,8 [*]	-3059	-1,7	7899	4,5	5051	2,9		
Trimestrul III 2018			24915	9,4	27307	10,3	257	10,3 [*]	-2392	-0,9	15844	6,0	7973	3,0		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

¹ Cifrele marcate cu asterisc (*) au fost calculate în baza datelor BNS după formula $D/N*1000$ (%), unde D – numărul de decedați sub vârsta de 1 an, N – Numărul de născuți-vii în perioadele respective.

Perioada	PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ																			
	Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)				Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)				Rata șomajului, %			
	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural
2012	1214,5	40,7	43,5	38,2	47,0	36,0	1146,8	38,4	40,6	36,5	43,6	34,6	67,7	5,6	6,8	4,3	7,3	3,9		
2013	1235,9	41,4	44,5	38,6	45,6	38,1	1172,8	39,3	41,8	37,0	42,8	36,6	63,1	5,1	6,0	4,1	6,3	4,1		
2014	1232,4	41,2	44,1	38,6	44,1	39,1	1184,9	39,6	42,1	37,4	41,8	38,0	47,5	3,9	4,6	3,1	5,2	2,7		
2015	1265,6	42,4	45,1	39,9	44,9	40,4	1203,6	40,3	42,3	38,4	42,0	38,9	62,1	4,9	6,2	3,6	6,4	3,5		
2016	1272,8	42,6	45,4	40,1	45,0	40,8	1219,5	40,8	40,8	43,0	39,0	42,3	53,3	4,2	5,5	2,9	6,0	2,6		
2017	1259,1	42,2	45,3	39,4	44,5	40,4	1207,5	40,5	43,1	38,1	41,9	39,3	51,6	4,1	4,8	3,3	5,7	2,7		
Trimestrul I 2015	1151,9	38,6	41,2	36,1	43,7	34,5	1054,0	35,3	36,6	34,1	39,7	31,8	97,9	8,5	11,2	5,7	9,2	7,8		
Trimestrul II 2015	1339,2	44,8	47,9	42,1	44,3	45,2	1284,0	43,0	45,4	40,8	41,6	44,1	55,1	4,1	5,2	3,0	6,2	2,5		
Trimestrul III 2015	1349,2	45,2	48,2	42,4	45,5	44,9	1305,2	43,7	46,4	41,3	43,2	44,1	44,0	3,3	3,9	2,6	5,0	1,8		
Trimestrul IV 2015	1222,3	40,9	43,2	38,9	46,0	36,9	1171,1	39,2	41,1	37,5	43,4	35,8	51,2	4,2	4,8	3,6	5,6	2,8		
Trimestrul I 2016	1198,1	40,1	43,1	37,5	44,9	36,3	1123,7	37,6	39,5	35,9	41,1	34,8	74,4	6,2	8,3	4,0	8,4	4,0		
Trimestrul II 2016	1362,9	45,7	48,3	43,3	45,3	46,0	1307,9	43,8	45,6	42,2	42,2	45,1	55,0	4,0	5,6	2,5	6,8	1,9		
Trimestrul III 2016	1337,0	44,8	47,8	42,1	45,1	44,5	1298,3	43,5	46,2	41,1	43,2	43,7	38,7	2,9	3,4	2,4	4,3	1,8		
Trimestrul IV 2016	1193,3	40,0	42,7	37,5	44,6	36,3	1148,3	38,5	40,6	36,5	42,6	35,2	44,9	3,8	4,8	2,7	4,5	3,1		
Trimestrul I 2017	1201,6	40,3	43,7	37,2	45,0	36,5	1125,7	37,7	40,2	35,5	41,7	34,6	75,8	6,3	8,0	4,5	7,2	5,4		
Trimestrul II 2017	1316,0	44,1	48,1	40,5	44,4	43,9	1270,3	42,6	46,3	39,2	42,2	42,9	45,7	3,5	3,8	3,2	5,0	2,3		
Trimestrul III 2017	1308,7	43,9	46,9	41,1	45,1	42,9	1264,1	42,4	45,2	39,9	42,4	42,3	44,6	3,4	3,7	3,1	5,8	1,4		
Trimestrul IV 2017	1210,2	40,6	42,5	38,8	43,5	38,3	1169,9	39,2	40,8	37,8	41,4	37,5	40,3	3,3	4,0	2,7	4,8	2,1		
Trimestrul I 2018	1172,9	39,3	41,3	37,5	42,5	36,8	1124,6	37,7	39,3	36,2	40,4	35,6	48,3	4,1	4,7	3,5	4,9	3,4		
Trimestrul II 2018	1384,3	46,4	49,1	44,0	43,1	49,0	1343,4	45,0	47,5	42,8	40,7	48,4	40,9	3,0	3,2	2,8	5,6	1,1		
Trimestrul III 2018	1407,7	47,2	49,8	44,9	44,5	49,3	1377,3	46,2	48,5	44,1	42,9	48,7	30,4	2,2	2,6	1,7	3,5	1,2		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	REMUNERAREA MUNCII										
	Câștigul salarial mediu lunar - Total					Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %					Indicele câștigului salarial real lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR		
Ianuarie 2015	4260,6	256,5	219,1	112,8	89,4	104,1				107,7	
Februarie 2015	4241,2	225,2	198,1	114,1	81,7	98,0				107,1	
Martie 2015	4397,3	236,0	217,1	112,4	81,5	103,6				104,9	
Aprilie 2015	4526,5	251,3	233,2	112,9	84,2	108,0				104,9	
Mai 2015	4524,0	252,0	225,7	112,2	85,5	105,3				103,8	
Iunie 2015	4732,7	256,7	228,6	112,6	85,0	102,9				104,0	
Iulie 2015	4882,6	257,4	233,8	112,8	83,4	102,6				103,9	
August 2015	4669,1	245,8	220,4	109,2	79,5	95,0				97,3	
Septembrie 2015	4694,9	239,0	212,6	110,0	80,2	92,2				97,7	
Octombrie 2015	4564,9	229,2	203,8	105,9	78,0	88,0				93,6	
Noiembrie 2015	4613,4	230,7	214,5	105,9	79,2	91,9				93,3	
Decembrie 2015	5227,7	263,6	243,0	107,4	83,6	95,0				94,5	
Ianuarie 2016	4665,8	229,7	211,4	109,5	89,6	96,5				96,6	
Februarie 2016	4650,6	231,5	208,3	109,7	102,8	105,1				99,5	
Martie 2016	4749,7	239,7	216,1	108,0	101,6	99,5				98,7	
Aprilie 2016	4909,6	249,1	219,8	108,5	99,1	94,3				100,2	
Mai 2016	4863,9	244,9	216,5	107,5	97,2	95,9				99,6	
Iunie 2016	5169,7	260,9	232,4	109,2	101,6	101,7				101,7	
Iulie 2016	5274,0	266,2	240,3	108,0	103,4	102,8				100,9	
August 2016	5242,8	265,2	236,4	112,3	107,9	107,2				108,4	
Septembrie 2016	5170,6	261,3	232,9	110,1	109,3	105,9				106,9	
Octombrie 2016	5109,2	261,7	237,0	111,9	114,2	116,3				109,2	
Notembrie 2016	5204,4	254,6	235,5	112,8	110,4	109,7				109,9	
Decembrie 2016	6003,7	297,8	282,3	114,8	113,0	116,2				112,1	
Trimestrul I 2017	5218,9	261,5	245,6	111,3	112,0	115,9				106,7	
Trimestrul II 2017	5636,7	300,6	273,7	113,2	119,5	122,8				105,7	
Trimestrul III 2017	5809,1	324,2	276,3	111,1	122,7	116,8				103,4	
Trimestrul IV 2017	6113,6	352,0	298,8	112,4	129,7	118,9				104,6	
Trimestrul I 2018	5906,5	352,7	287,2	113,2	134,9	116,9				109,5	
Trimestrul II 2018	6369,8	382,4	320,3	113,0	127,2	117,0				103,4	
Trimestrul III 2018	6507,3	389,8	335,4	112,0	120,2	121,4				108,9	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

REMUNERAREA MUNCII DUPĂ ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Activități economice	Total economie	Agricultura, silvicultura și pescuit	Industrie	Construcții	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	Transport și depozitare	Activități de cazare și alimentație publică	Informații și comunicații	Activități financiare și de asigurări	Tranzacții imobiliare	Activități profesionale, științifice și tehnice	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	Învățământ	Sănătate și asistență socială	Artă, activități de recreere și de agrement	Alte activități de servicii
Ianuarie	4260,6	2602,8	4514,4	3950,8	3552,4	4130,6	2827,6	8533,6	7683,3	4014,8	5735,9	3634,2	5460,4	3579,9	4149,9	3086,1	5647,1
Februarie	4241,2	2576,2	4445,4	4011,3	3559,2	3940,4	2781,9	8889,3	7305,5	3942,7	5790,8	3291,5	5568,9	3664,6	3984,6	3069,4	6582,6
Martie	4397,3	2834,8	4707,1	4229,2	3657,1	4113,4	2904,1	9650,7	8825,2	4028,8	6064,7	3534,9	5792,4	3609,6	4028,2	2922,5	6015,5
Aprilie	4526,5	2815,9	4994,9	4369,0	3797,5	4406,4	2851,2	10443,5	9595,3	4257,0	5785,6	3531,6	5493,6	3549,6	4454,3	2882,5	6776,7
Mai	4524,0	2900,1	4845,4	4581,7	3826,5	4566,5	2970,3	9400,4	8092,1	4259,6	6248,4	3641,5	5503,1	3811,8	4469,8	2996,3	6870,4
Iunie	4732,7	2936,6	4936,5	4687,3	3974,5	4369,3	3081,0	9611,4	8471,0	4119,4	6580,3	3715,0	5997,0	4304,3	4562,2	3180,2	7943,6
Iulie	4892,6	3233,9	5076,0	4762,1	4054,1	4541,4	3219,2	9640,5	10121,3	4316,4	6854,3	3739,9	6604,3	4122,9	4726,5	3113,3	7183,5
August	4669,1	2878,7	5027,4	4690,4	3977,6	4615,6	3181,1	9392,6	8233,3	4112,6	6442,1	3816,8	5841,1	4109,8	4398,1	2839,3	6609,8
Septembrie	4694,9	3484,0	5150,1	4781,2	4034,8	4596,3	3204,1	12024,8	8005,3	4195,9	6449,9	3729,6	5347,9	3778,1	4243,6	2954,1	7398,9
Octombrie	4564,9	3395,4	4942,8	4761,8	4013,8	4485,7	3220,2	9725,0	8736,8	4231,5	6362,7	3773,5	5324,0	3648,5	4250,2	2918,1	7143,9
Noiembrie	4613,4	3363,1	5007,2	4637,6	3937,5	4271,0	3131,7	9553,1	8246,3	4247,8	6661,0	3635,6	5771,7	3735,3	4404,6	3107,2	7141,6
Decembrie	5227,7	3713,0	5884,1	5145,5	4453,4	4907,6	3290,8	10429,6	10685,4	4922,9	7102,4	4039,9	6279,6	3878,5	5518,1	3118,6	8574,9
2015	4610,9	3072,3	4962,8	4559,0	3903,2	4411,3	3055,6	9770,7	8659,6	4219,3	6320,2	3669,7	5749,2	3813,6	4430,2	3015,8	6965,4
Ianuarie	4665,8	2861,0	4843,2	4539,2	4171,1	4303,8	3193,0	9928,7	8723,3	4370,7	6497,7	3756,7	6143,5	3789,3	4097,6	3147,8	8513,1
Februarie	4749,7	3003,2	4982,5	4648,6	4284,5	4392,2	3317,0	12130,5	10503,5	4384,4	6803,8	4034,6	5593,3	3686,0	4207,1	2948,7	8911,4
Martie	4909,6	3096,1	5290,6	4712,5	4394,5	4557,8	3361,3	11153,8	11206,1	4684,5	6646,1	3891,4	6067,9	3715,8	4672,7	2984,7	8484,0
Aprilie	4863,9	3040,6	5159,1	4841,4	4483,4	4790,6	3420,8	10869,0	9136,3	4739,2	6552,9	4110,8	5771,0	3908,7	4492,4	3062,0	8404,5
Iunie	5169,7	3122,1	5275,1	4995,4	4607,0	4695,7	3542,7	10933,8	9828,6	4875,5	6959,8	4074,6	6683,2	4438,3	4903,5	3257,6	9434,2
Iulie	5274,0	3567,7	5466,3	5132,4	4604,6	4772,6	3591,4	10800,3	10025,2	4967,0	7045,1	4215,2	6785,3	4279,0	5460,3	3221,9	9082,8
August	5242,8	3283,0	5608,1	5339,3	4739,9	5224,5	3607,8	10593,0	9714,1	4799,1	6649,9	4335,0	6310,2	4354,8	5093,8	2920,8	9136,6
Septembrie	5170,6	3745,3	5455,6	5344,5	4716,6	5014,4	3585,0	12900,0	9259,6	4803,0	6616,8	4292,0	5733,0	4115,0	4909,5	3140,9	9381,8
Octombrie	5109,2	3474,4	5370,4	5351,0	4627,9	4864,0	3565,5	10882,5	9783,2	4938,1	6770,2	4295,0	5685,9	3977,3	5499,4	3107,2	9053,7
Noiembrie	5204,4	3672,7	5468,4	5413,8	4645,6	4682,0	3450,2	10480,9	10335,9	4921,6	7127,9	4380,4	5975,4	4156,7	5353,8	3304,2	9530,1
Decembrie	6003,7	4154,0	6446,6	5762,3	5209,7	5316,3	3657,5	11962,2	16536,4	5599,4	7673,1	4585,8	6859,3	4125,0	7061,8	3399,0	10678,5
2016	5084,0	3321,4	5353,7	5064,5	4558,0	4746,3	3454,8	11027,5	10338,9	4779,6	6806,8	4144,3	6144,2	4017,7	5010,0	1310,1	9081,0
Trimestrul I 2017	5218,9	3265,6	5276,5	4784,8	4713,4	4797,7	3495,2	11567,4	9821,9	4634,6	6908,5	4336,6	7197,4	4085,6	5066,8	3318,1	7039,6
Trimestrul II 2017	5636,7	3554,6	5812,6	5577,6	5047,8	5244,8	3680,1	12553,8	10503,2	5010,6	7448,0	4651,2	7258,2	4530,6	5718,6	3307,2	7406,0
Trimestrul III 2017	5809,1	4035,5	6112,6	5884,2	5304,7	5650,6	3965,9	12775,1	10763,9	5337,0	7413,5	5019,8	7272,2	4565,9	5517,3	3209,3	7547,7
Trimestrul IV 2017	6113,6	4254,2	6367,7	6225,1	5398,2	5881,1	4106,0	12875,5	13021,6	5475,8	7814,9	5012,5	7727,9	4663,9	6234,9	3460,2	8353,7
2017	5697,1	3798,0	5902,7	5649,8	5120,1	5389,6	3812,9	12443,7	11034,7	5107,2	7392,1	4752,1	7361,4	4459,0	5634,6	3323,9	7592,9
Trimestrul I 2018	5906,5	3713,3	5904,5	5597,8	5509,2	5470,0	4075,5	13089,4	11885,5	5188,5	7770,6	4944,5	8307,2	4679,5	5476,8	3685,1	6592,4
Trimestrul II 2018	6369,8	4154,6	6533,9	6413,0	5931,1	5943,0	4404,8	14026,3	11264,7	5596,6	8531,1	5201,7	8187,4	4142,0	6331,6	3734,8	7229,9
Trimestrul III 2018	6507,3	4530,5	6759,7	6682,2	6154,1	6227,0	4750,7	14228,4	11976,5	5583,0	8265,6	5327,8	8123,5	5263,1	6096,6	3529,7	7089,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Notă: Informația cuprinde unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați.

Perioada	Veniturile disponibile ale populației, MDL	Structura veniturilor disponibile ale populației, %						
		activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse	
2012	1508,8	42,7	9,6	7,2	0,2	19,2	21,2	
2013	1681,4	41,6	9,1	6,9	0,2	19,9	22,3	
2014	1767,5	41,6	9,5	6,6	0,1	20,2	21,9	
2015	1956,6	41,4	9,0	6,9	0,2	20,9	21,6	
2016	2060,1	42,1	8,3	6,6	0,2	22,1	20,8	
2017	2244,9	43,1	7,8	5,5	0,1	23,4	20,1	
Trimestrul I 2015	1854,0	40,2	9,6	5,3	0,2	21,4	23,3	
Trimestrul II 2015	1997,2	43,5	9,3	6,6	0,1	19,9	20,6	
Trimestrul III 2015	1978,3	39,9	8,5	7,5	0,2	21,5	22,4	
Trimestrul IV 2015	1999,4	41,7	8,9	8,2	0,2	20,9	20,1	
Trimestrul I 2016	2027,8	42,4	8,7	6,2	0,2	19,5	23,0	
Trimestrul II 2016	2029,3	41,1	9,2	6,7	0,0	21,4	21,6	
Trimestrul III 2016	2080,5	41,6	7,6	7,0	0,1	24,3	19,4	
Trimestrul IV 2016	2105,2	42,9	8,0	6,6	0,3	23,2	19,1	
Trimestrul I 2017	2134,5	40,2	8,6	5,4	0,0	23,7	22,1	
Trimestrul II 2017	2227,6	43,2	7,3	6,5	0,0	22,0	21,0	
Trimestrul III 2017	2224,4	43,5	8,0	4,4	0,1	25,8	18,2	
Trimestrul IV 2017	2399,2	45,2	7,6	5,5	0,3	22,1	19,4	
Trimestrul I 2018	2353,5	40,8	7,9	5,3	0,0	23,9	22,1	
Trimestrul II 2018	2374,2	42,4	7,3	6,2	0,2	23,9	20,0	
Trimestrul III 2018	2412,2	45,1	6,9	5,5	0,0	25,0	17,5	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	CHELTUIELILE DE CONSUM ALE POPULAȚIEI													
	Structura cheltuielilor de consum ale populației, %													
	Cheltuielile de consum ale populației, MDL	produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii	
2012	1598,6	43,2	1,7	10,6	18,6	3,5	5,6	4,2	4,4	1,5	1,0	1,7	4,0	
2013	1775,8	42,8	1,5	10,3	19,2	3,6	5,7	4,7	4,2	1,5	0,8	1,5	4,0	
2014	1816,7	43,8	1,3	10,6	18,9	3,5	5,6	4,4	4,3	1,3	0,7	1,5	4,0	
2015	2048,5	42,1	1,4	11,2	17,9	3,9	6,5	4,5	4,3	1,4	0,7	1,7	4,4	
2016	2116,8	42,6	1,5	10,5	17,8	4,0	6,4	4,8	4,7	1,3	0,7	1,5	4,4	
2017	2250,3	43,4	1,5	10,4	18,6	3,9	5,9	3,7	4,5	1,3	0,5	1,8	4,5	
Trimestrul I 2015	1913,3	41,5	1,4	11,0	17,1	3,5	7,7	4,9	4,4	1,6	0,6	1,7	4,8	
Trimestrul II 2015	2075,9	41,9	1,4	11,0	17,9	4,0	6,3	4,8	4,5	1,1	0,6	2,0	4,6	
Trimestrul III 2015	2132,7	41,6	1,4	11,8	18,9	4,1	6,2	4,0	4,1	1,6	0,7	1,4	4,3	
Trimestrul IV 2015	2072,9	43,3	1,5	11,0	17,6	4,1	5,9	4,6	4,2	1,3	0,7	1,8	4,1	
Trimestrul I 2016	2058,1	42,0	1,4	9,7	17,5	3,6	6,3	7,3	4,3	1,2	0,6	1,1	5,0	
Trimestrul II 2016	2079,7	43,4	1,5	10,7	18,5	3,8	5,8	4,1	4,4	1,1	0,8	1,5	4,5	
Trimestrul III 2016	2199,7	41,3	1,7	10,8	18,0	4,1	7,4	4,3	4,4	1,7	0,7	1,6	4,1	
Trimestrul IV 2016	2129,8	43,9	1,4	10,8	17,3	4,4	5,9	3,3	5,6	1,1	0,6	1,6	4,1	
Trimestrul I 2017	2091,0	44,1	1,4	9,7	18,7	3,8	6,3	3,5	4,6	1,5	0,7	1,5	4,3	
Trimestrul II 2017	2245,3	44,3	1,6	10,4	18,4	3,8	5,5	3,9	4,5	1,2	0,5	1,4	4,3	
Trimestrul III 2017	2301,0	43,0	1,4	10,8	19,8	4,0	5,7	3,5	4,2	1,1	0,3	1,8	4,3	
Trimestrul IV 2017	2359,5	42,4	1,5	10,6	17,6	4,1	6,0	3,9	4,6	1,5	0,7	2,3	4,9	
Trimestrul I 2018	2329,8	43,9	1,5	10,4	17,9	3,4	6,2	3,8	4,6	1,5	0,5	1,9	4,4	
Trimestrul II 2018	2379,1	45,0	1,6	10,4	18,2	3,7	5,4	3,8	4,4	1,4	0,4	1,6	4,3	
Trimestrul III 2018	2437,5	43,4	1,7	11,0	18,8	4,0	4,2	3,9	4,7	1,7	0,4	1,9	4,3	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	INFRAȚIUNI																					
	Infrațiuni înregistrate - total, (cauze)																					
	Infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrațiuni privind viața sexuală (cauze)			Infrațiuni contra patrimoniului (cauze)							Infrațiuni contra sănătății publice și convingerilor sociale (cauze)		Infrațiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrațiuni economice (cauze)		Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)		
	Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Total	Furt	Tălhărie	Jaf	Escrocherie	Pungășie	Șantaj	Total	Infrațiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabandă	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism	
2012	36615	1755	223	325	617	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284
2013	38157	1647	215	324	608	349	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1166	1474	20	1002	151	344	1625	1444
2014	41786	1542	172	320	647	352	21875	16729	125	1127	2068	836	77	1439	1288	2423	24	1305	216	286	1804	1614
2015	39782	1389	177	252	639	303	20588	15363	113	994	2077	1011	67	1362	1191	2058	38	1429	229	433	1752	1491
2016	41921	1505	189	250	642	341	22440	16238	128	1082	2390	1598	92	1330	1153	1836	28	1132	240	216	1954	1699
2017	35581	1250	154	196	592	301	17224	12154	98	846	2159	1217	69	1411	1269	1025	41	1060	212	194	1653	1447
Trimestrul I 2015	8875	276	39	63	130	63	4601	3339	40	239	439	264	12	332	299	529	5	324	47	104	421	358
Trimestrul II 2015	18696	599	74	118	286	139	9615	7143	72	462	919	514	23	716	632	1039	19	713	97	259	847	722
Trimestrul III 2015	28583	950	118	171	478	224	14462	10793	87	714	1429	704	47	1079	955	1563	30	1012	145	333	1289	1100
Trimestrul IV 2015	39782	1389	177	252	639	303	20588	15363	113	994	2077	1011	67	1362	1191	2058	38	1429	229	433	1752	1491
Trimestrul I 2016	9808	351	46	68	141	65	5338	3916	43	247	546	365	23	285	244	466	5	247	47	47	426	366
Trimestrul II 2016	20588	724	88	127	316	170	11147	8149	66	485	1193	771	47	597	508	1065	14	560	120	105	925	797
Trimestrul III 2016	30719	1088	140	181	480	264	16381	11942	93	792	1707	1096	72	1001	880	1581	23	810	150	144	1436	1245
Trimestrul IV 2016	41921	1505	189	250	642	341	22440	16238	128	1082	2390	1598	92	1330	1153	1836	28	1132	240	216	1954	1699
Trimestrul I 2017	8287	n/d	41	48	n/d	59	n/d	2835	34	198	n/d	n/d	n/d	n/d	287	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	331
Trimestrul II 2017	16778	n/d	76	89	n/d	136	n/d	5754	49	367	n/d	n/d	n/d	n/d	564	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	635
Trimestrul III 2017	25818	n/d	113	137	n/d	215	n/d	8735	65	612	n/d	n/d	n/d	n/d	961	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	1052
Trimestrul IV 2017	35581	1250	154	196	592	301	17224	12154	98	846	2159	1217	69	1411	1269	1025	41	1060	212	194	1653	1447
Trimestrul I 2018	7402	n/d	49	51	n/d	58	n/d	2223	16	194	n/d	n/d	n/d	310	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	313
Trimestrul II 2018	15041	n/d	89	91	n/d	114	n/d	4742	29	357	n/d	n/d	n/d	634	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	633
Trimestrul III 2018	23265	n/d	126	144	n/d	199	n/d	7506	57	572	n/d	n/d	n/d	1011	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	965

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 10.01.2019, Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 5,8. Coli editoriale 6,8. Com. 2.
Complexul-Editorial al INCE, 2019